

Stenogrammid

XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 15.05.2017, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:19 Arupärimine Riigikontrolli auditi "Kohalike omavalitsuste rahastamine" kohta (nr 343)
2. 16:09 Arupärimine sotsiaalvaldkonna digiarenduste probleemide kohta (nr 345)
3. 16:39 Arupärimine Eesti Euroopa Liidu eesistumise programmi kohta (nr 353)
4. 17:37 Arupärimine projekti SKAIS2 elluviimise kohta (nr 344)
5. 18:06 Arupärimine sotsiaalkaitse valdkonna tuleviku kohta (nr 351)
6. 18:44 Arupärimine Magnitski nimekirja kohta (nr 338)
7. 19:33 Arupärimine pagulaste kohta (nr 339)
8. 20:09 Arupärimine tundmatute haudade seadusvastase kaevamise kohta PPA töötajate poolt (nr 341)
9. 20:31 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Alustame 15. töönädala esmaspäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Martin Helme, palun!

15:00 Martin Helme

Lugupeetud spiiker! Head kolleegid! Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel annan sisse kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise eelnõu. Poliitika on dünaamiline. Alates eelmisest korrast, kui me sellesama eelnõu siia sisse andsime ja see napilt esimest lugemist ei läbinud, on esimees vahetunud neljal parlamendierakonnal, viimati IRL-il. Palju õnne Helir-Valdor Seederile esimeheks saamise puhul! Üks osa tema erakonna esimeheks kandideerimise kampaaniast oli rõhutada kooseluseaduse tühistamise vajadust. Ühtlasi oli Keskerakond tol ajal, kui seda asja viimati hääletati, opositsioonis. Erakonna juhatuse otsus oli see eelnõu tühistada. Vaatame, kas me nüüd saame näha Keskerakonna meelsuse pidamist või veel kord ühte kannapööret. Aitäh!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Laine Randjärv, palun!

15:01 Laine Randjärv

Austatud juhataja! Head kolleegid! Minul on üle anda arupärimine mitme fraktsiooni liikmete nimel. Teemaks on laulu- ja tantsupidude rahastamine ja laulupeoliikumise ellujäämine. Ehkki meile tundub, et kõik asjad, mis laulupidusid puudutavad, on populaarsed ja toredad – kõik on hästi ja kõigil on hea meel, kui üks laulupidu on jälle ära olnud, me tunneme ennast ühtsemana, rõõmsamana ja vaatame toredamalt tulevikku –, on laulupidude ja laulupeoliikumise rahastamise olukord tegelikult vägagi tume. Üks probleem on selles, et koorijuhte ei ole enam, sellepärast et nad ei tunneta oma töö väärtustamist. Kutsekoolides ei anta kutset, nad peavad seda eraldi taotlema. Ja lisaks, kui nad teevad oma igapäevast tööd, siis ka palka ei maksta. Mõnikord koorid isegi koguvad raha ja annavad koorijuhtidele. See on asja üks pool.

Teine probleem on selles, et laste ja noorte laulupeo tuleku valguses on üles tõusnud mitu turvaprobleemi. Helitehnikaga on probleem: riigihange on luhtunud, sest see on osutunud liiga kalliks. Turvameetmeid ei saa piisavalt rakendada, sest selleks ei jätku eelarves raha. Ka on teadmata, kuidas

täpselt rahastatakse 2019. aasta laulu- ja tantsupidu. Samuti on küsimärgi all mitu rahvusvahelist laulupidu, nagu Europa Cantat ja Gaudeamus, järgmisel aastal.

Ja kõige selle kohta tahame esitada arupärimise rahandusminister Sven Sesterile. Probleem on veel selles, et kodu- ja töökorra seadus annab talle võimaluse vastata alles sügisel. Meie aga tõesti loodame, et vastused nendele küsimustele jõuavad siia siiski enne laulu- ja tantsupidu. Aitäh!

15:03 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson, palun!

15:03 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna viis seaduseelnõu. Esimeseks, atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõu. Kolmandaks, atmosfääriõhu kaitse seaduse ja keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kolme seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Marko Pomerants. Neljandaks, kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust maaeluminister Tarmo Tamm. Ja viiendaks, "Laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel" ratifitseerimise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust välisminister Sven Mikser. Aitäh!

15:05 Esimees Eiki Nestor

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen vastu võtnud kuus eelnõu ja ühe arupärimise ning ma tegelen nendega edasi kodu- ja töökorra seaduses sätestatud korras. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogus on kohal 90 Riigikogu liiget.

Päevakorra täpsustamine. Õiguskomisjon on teinud ettepaneku arvata selle töönädala kolmapäevase istungi päevakorrast välja 17. päevakorrapunkt, s.o Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse ning päästeteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 416 esimene lugemine. Hanno Pevkur, palun!

15:06 Hanno Pevkur

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Küsimus ei ole küll selle päevakorrapunkti kohta – seda me juba õiguskomisjonis arutasime, et seal oleks võinud muidugi ka mõni teine minister siseministrit katta, aga olgu. Pigem ma tahan teie käest küsida meie ees oleva päevakorra kohta natuke laiemalt. Me näeme, et sel nädalal on meile päevakorda pandud kaks olulise tähtsusega riiklikku küsimust, mis ei ole üldine hea praktika olnud. Me oleme siiaani piirdunud ühe olulise tähtsusega riikliku küsimusega nädalas. Ja teine mure seondub eile fraktsioonidele saadetud maksualase õigusloome kvaliteedi kirjaga, mille saatsid kaubandus-tööstuskoda ja tööandjate keskliit. Seal juhitakse tähelepanu väga halvale õigusloome praktikale, mis siin suures saalis on tekkimas seoses superkolmapäevaga, mida mina nimetaksin mustaks kolmapäevaks. Mis on teie sõnum ettevõtjatele ja ka meile siin, miks selline päevakord meie ees on?

15:07 Esimees Eiki Nestor

Jah, tõesti, oluliselt tähtsate riiklike küsimuste puhul on meil tavaks olnud, et me paneme päevakorda ühe oluliselt tähtsa riikliku küsimuse nädalas. (Juhataja helistab kella.) Ülejäänud vist teavad seda, nad ei taha kuulata, aga mul oleks hea meel, kui ma saaksin rahvasaadik Pevkurile vastata. Nende päevakorrapunktide, oluliselt tähtsate riiklike küsimuste puhul on etteplaneerimine kaunis pikk ja see on ka mõistetu. Näiteks on ka neljapäevasest päevakorrapunktist näha, et põhiettekandjad tulevad ju väljastpoolt Riigikogu. Seetõttu ma usun, et ka selle küsimuse planeerimisel lähtus kultuurikomisjon kõige paremast soovist ja leidis õige aja, olles enne pikalt arutanud, millal ettekandjatel on võimalik tulla. Ja ega ka ELAK-i ettepanekut eesistumise küsimust arutada õieti kuskile liigutada võimalik ei ole – varsti hakkab ju eesistumine juba pihta. Sellel nädalal juhtus tõesti nii, et need mõlemad oluliselt tähtsad riiklikud küsimused on päevakorras ja selle tõttu oli ka päevakorra planeerimine loomulikult

pingelisem. Ma olen juhatuse nimel väga tänulik Reformierakonna ja Vabaerakonna fraktsioonile koostöö eest selle päevakorra kokkupanemisel. Esialgu oli ta veelgi pikem. Nii et paraku on seekord nii juhtunud.

Mis puudutab seda kirja, siis see on tulnud Riigikogu juhatusele. Juhatuse koosolek on homme ja eks me siis seal seda arutame. Kõigi eelduste kohaselt valmistame siis ka vastuse ette. Kiri on tõesti tulnud. See on tervele juhatusele tulnud kiri. Me oleme nendel teemadel enne mõtteid vahetanud ja eks meil on olnud ka eriarvamusi. Aga vaatame, mis me siis vastata suudame. Andres Herkel, palun!

15:09 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Mul on selline ettepanek, et me võiksime nüüd päevakorra kujundamisel veel koostööd teha. Ja lähtudes ka sellest osutusest õigusloome kvaliteedile ja puudulikule mõjude analüüsile, on minul selline ettepanek. Kolmapäevasest päevakorrast tuleks välja arvata kõigepealt 10. päevakorrapunkt, s.o eelnõu 460, samuti 11. punkt, s.o eelnõu 457, 12. punkt, s.o eelnõu 458, ja 13. punkt, s.o eelnõu 456. Need puudutavad kõike seda, mis on seotud maksude ja eelarve tasakaaluga, ja ma arvan, et ka tööandjate kirjaga. Peale selle teeme ettepaneku sealt välja arvata 15. päevakorrapunkt, Rail Balticu eelnõu numbriga 449, ning 23. punkt, e-valimiste redutseerimise eelnõu 400.

15:10 Esimees Eiki Nestor

Eerik-Niiles Kross, palun!

15:10 Eerik-Niiles Kross

Aitäh! Mul on hoopis lihtsam ettepanek. Ma märkan teatavat ebajärjekindlust juhatuse tegevuses. Eelmine kord me arutasime seda, kuidas laenude maksustamine, autolõivud, aktsiisid jne lähevad ühe hääletuse alla ja et neil on ühine nimetaja, mis oli vist tulu. Ma märkan, et nüüd on siin lausa 16 punkti, mille Vabariigi Valitsus on esitanud – erinevate asjade esimesed lugemised. Ma teen ettepaneku need kõik ühe punkti alla panna, sest nad kõik puudutavad rahva hüvangut. Vähemalt ma olen kindel, et selline on valitsuse seisukoht. Siis me saaksime oluliselt kiiremini hakkama.

15:11 Esimees Eiki Nestor

Iroonia oli olemas, aga adekvaatsust mitte. Juhatust neid ühendada ei saa, eelnõu algataja on need sellisena siia toonud. Valdo Randpere, palun!

15:11 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Mina räägin ikka päris asjast. Kuna teie tegite ettepaneku muuta päevakorda ja võtta välja punkt 17, siis mina tahan selle vastu protesteerida ja öelda, et paneks selle 17. punkti tagasi. Minu arusaamist mööda on teil ainuke põhjus seda praegu välja võtta see, et teil on jube kiire Eesti majanduse uppi keeramisega ja te kardate, et mingid muud eelnõud jäävad seda segama. Aga minu meelest võiksid nad segada küll, sellepärast et eriti piirivalve seadusega, mis siin plaanis on, on ka päris kiire. Ja see on kolmapäeval üks väheseid eelnõusid, mis tõesti Eestile halba ei tee. Nii et jätaks ta ikka sisse.

15:12 Esimees Eiki Nestor

See oli õiguskomisjoni ettepanek. Ma toonitan, Valdo Randpere, veel kord: ma loodan, et õiguskomisjon seda arutas ja selle ettepaneku tegi. Palun, Valdo Randpere!

15:12 Valdo Randpere

Õiguskomisjon seda arutas, aga seal sõideti meist teerulliga üle, ütleme niimoodi, nagu sellel koalitsioonil tavaks on saanud. Õiguskomisjonis – ja ka siin, ma saan aru – hakati rääkima seda, et minister ei saa osaleda, ja mis iganes juttu. Kui te vähemalt ausalt ütleksite, et te tahate seda teha selleks, et maksutõusude seadused vastu võtta, siis ma võib-olla isegi hääletaks selle poolt. Aga mina niimoodi valedega kaasa minna ei saa.

15:13 Esimees Eiki Nestor

Minister on tõesti minule teadaolevalt ja kõigi eelduste kohaselt selleks ajaks Eestist lahkunud. Aga pole häda, kui on protest, siis jääb punkt päevakorda ja asendav minister tuleb seda kaitsma. Nii et punkt jääb päevakorda, kui keegi on väljavõtmise vastu. Igor Gräzin, palun!

15:13 Igor Gräzin

Mina ei pöördu mitte mingisuguste komisjonide või teiste poole, vaid mul on otsene kriitiline märkus. Tähendab, Riigikogu esimees ja tema asetäitjad on korda saatnud puhta käki ja haltuura. Must kolmapäev, 15. punkt – Rail Baltic. Ettekanne on majanduskomisjonilt. Teatavasti on Ernst & Youngi analüüsi positiivsed momendid seotud sotsiaalküsimustega, keskkonnaküsimustega jne. Aga meil on kaasettekandjaks majanduskomisjon, seega ainus komisjon, kellel ei ole midagi öelda, sest neil on Ernst & Youngi analüüs olemas. Aga maaelukomisjonis või mõnes teises normaalses komisjonis, kes suudaks anda hinnangu Rail Balticu positiivsetele aspektidele, seda ei ole. Mis oli Riigikogu juhatuse mõte – miks ei lubatud maaelukomisjonil ega keskkonnakomisjonil arutada Rail Balticu teemat? Miks te selle kinni kiilusite, mis õigusega?

15:14 Esimees Eiki Nestor

Me ei ole seda mitte kuidagi kinni kiilunud, meil ei ole selleks mingit õigustki. Maaelukomisjon ja keskkonnakomisjon on täiesti vabad seda eelnõu arutama ja ma kutsun üles seda tegema. Küll aga näeb kodu- ja töökorra seadus ette, et me määrame ühele eelnõule ühe juhtivkomisjoni, vastasel korral muutub Riigikogu täiskogu tsirkuseks. Teistmoodi me seda teha ei saa. Nii et kutsun üles maaelukomisjoni ja keskkonnakomisjoni seda eelnõu arutama! Igor Gräzin, palun!

15:15 Igor Gräzin

Kallis Eiki, selliste odavate nippidega ei tohiks me üksteist püüda. Sa saad ju sisust väga hästi aru. Sa välistasid teiste komisjonide osalemise selle juhtivkomisjoni jutuga. Tähendab, ma saan sinu mõttest aru – Gräzin ei tohi Rail Balticust rääkida. See oli ju sinu teema. (Naer saalis.) Sa ütled, et muidu on tsirkus. Okei, võib-olla ma olengi lõbus. (Naer saalis.) Aga see ei anna sulle õigust otsustada selle üle, millest mina tohin rääkida. Sa kasutad nurgatagust nippi ja leiad fiktiivse, esimese ettejuhtuva komisjoni, et arutleda teemal, mis sellesse komisjoni üldse ei puutu.

15:15 Esimees Eiki Nestor

See oli juhatuses päris üksmeelne otsus. Me võime ju homme arutada, et järsku peaks selle saatma maaelukomisjoni. Aga tõesti, juhatuse arvamus oli, et Rail Balticu eelnõu on majanduskomisjoni teema. Jürgen Ligi, palun!

15:16 Jürgen Ligi

Aitäh, austatud juhataja! Ma ei tahaks kuidagi irooniline paista – enda arvates on mu küsimus teistest väga erinev, kuid tõsisest valdkonnast. Te ütlesite, et olulise tähtsusega küsimusi valmistatakse ette väga pikalt, aga siin neljapäevases päevakorras on riiklikult oluliseks asjaks nimetatud hetke. Kas me saaks praegu selle lingvistilise jama ära parandada? Ma mõtlen seda tõsiselt. Mind kohutavalt häirib see lohakas kõnepruuk, mis jõuab juhatuse kinnitusele ka päevakordadesse. Keegi peaks tegelema ka sõnastustega. Me valmistame pikalt ette hetke, mis saabub kuu aja pärast, ja nimetame seda riiklikult oluliseks hetkeks. Vaevalt see oli kõige tähtsam hetk.

15:17 Esimees Eiki Nestor

Ma palun kultuurikomisjonil seda arutada ja kui on vaja, täpsustada päevakorrapunkti pealkirja. Kersti Sarapuu, palun!

15:17 Kersti Sarapuu

Aitäh, austatud juhataja! Keskerakonna fraktsioon ei toeta Vabaerakonna ettepanekut jätta need eelnõud välja kolmapäevase, 17. mai menetlusest.

15:17 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

15:17 Jüri Adams

Aitäh, härra istungi juhataja ja Riigikogu juhataja! Kuna Eesti Riigikogu liikmed, kes olid Riigikogu koosseisudes enne teist maailmasõda, ei saa ennast arvatavasti süüdistuste eest kaitsta, siis ma püüan ise seda teha. Nimelt, nende ajal oli üsna tavaline, et ühte ja sama eelnõu menetlesid kaks, kolm või rohkem komisjoni Riigikogus. Olukord, kui oli ainult üks juhtivkomisjon, oli üsna haruldane ja ebatavaline. Kui teie ütlete, et nende tööpraktika oli lihtsalt tsirkus, siis ma ei saa teiega kuidagi nõus olla. Ja ma palun – parandage see, nende mälestuse solvamine.

15:18 Esimees Eiki Nestor

Ma ei tahtnud neid kuidagi solvata ja palun neilt vabandust. Aga minu jaoks on arusaamatu olukord, kus meil jõuab üks ja sama eelnõu täiskogu ette erineval kujul. Igor Gräzin, palun, jätkuvalt maaelukomisjoni nimel!

15:18 Igor Gräzin

Kas rahvasaadik Gräzin kuulub ka nende hulka, kellelt sa vabandust palud? (Naer saalis.)

15:18 Esimees Eiki Nestor

Kindlasti kuulub, juhul kui rahvasaadik Gräzinile liiga tehakse. Praegusel juhul ma seda võimalust ei näe. Austatud Riigikogu, panen hääletusele päevakorra teile esitatud kujul, nii et ka päevakorrapunkt nr 17 on seal sees. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 49 ja vastu 40 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:19 Arupärimine Riigikontrolli auditi "Kohalike omavalitsuste rahastamine" kohta (nr 343)

15:19 Esimees Eiki Nestor

Alustame päevakorrapunktide arutelu. Ja kõigepealt on meil päevakorras arupärimine, mille on esitanud Andres Herkel, Andres Ammas, Artur Talvik, Monika Haukanõmm ja Krista Aru. Arupärijate nimel Andres Ammas, palun!

15:20 Andres Ammas

Lugupeetav Riigikogu esimees! Lugupeetav peaminister! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Umbes poolteist kuud tagasi avalikustas Riigikontroll auditi "Kohalike omavalitsuste rahastamine". See on Eesti omavalitsuste viimaste aastate finantsinfo mahukas analüüs, kus on jõutud üsna ootuspäraste tulemusteni: Eesti omavalitsuste vahel on väga palju ebavõrdsust, Eesti omavalitsused saavad ise väga vähe oma tulusid mõjutada ja see ebavõrdsus omavalitsuste vahel mitte ei vähene peale ammu plaanitud haldusreformi, vaid võib hoopis kasvada. Nii praegune kui ka eelmine valitsus on siit kõnepuldist mitmel korral toonitanud, et omavalitsused saavad tublisti raha juurde. See on küll kiiduväärt, aga see üksi probleemi ei lahenda.

Praegu on lausa 83%-l omavalitsustest põhitulu elaniku kohta allapoole keskmist. Nii et praegune omavalitsuste rahastamise mudel kui selline on kahtluse all. Ja ka tasandusfondi valem, mis juba sõnastusest tulenevalt peaks seda ebavõrdsust vähendama ja tasandama, ei tööta. Kohalike omavalitsuste esindusorganisatsioonid on puudustele selles tasandusfondi mudelis ka varem tähelepanu juhtinud, aga neid tähelepanu juhtimisi kahjuks arvestatud ei ole. See on kahetsusväärne, kuna haldusreformi eesmärk tervikuna on just see, et eri omavalitsuste elanikel oleks võimalikult võrdsed või vähemalt võrdsemad võimalused erinevaid teenuseid saada ja et nende elujärjes ei oleks väga suuri erinevusi. On üsna tähelepanuväärne, et seda teemat on ju valitsus arutanud, aga vähemalt avalikkusele ei ole arutelu tulemustest veel teada antud – ajal, kui kohalike omavalitsuste valimiseni on

jäänud üsna täpselt viis kuud. Kuidas neid tuleval aastal rahastatakse, on omavalitsuste ja paljude omavalitsuste elanike jaoks kindlasti üsna erutav küsimus. Loodame, et tänu sellele arupärimisele saab peaminister võimaluse sellele küsimusele ja ka konkreetsetele küsimustele ammendavalt vastata. Aitäh!

15:23 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Palun!

15:23 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Auväärt Riigikogu liikmed! Head arupärijad Vabaerakonnast, kõigepealt suur tänu teile selle arupärimise esitamise eest! Nii nagu tavaks on saanud, kui lubate, loen kõigepealt ette küsimuse ja siis vastuse.

"Millist mõju avaldab Eesti omavalitsuste arengule ja jätkusuutlikkusele ning riigi regionaalpoliitikale tervikuna omavalitsuste võimekuse ebaühtlus?" Praegu on kohalikud omavalitsused oma võimekuselt erinevad. Omavalitsuste väiksuse tõttu puudub suurel osal neist teenuste osutamiseks vajalik elanike arv ja eelarveline võimekus koondada piisavalt kompetentsi, et reaalselt mõjutada kohaliku elukeskkonna kujundamist. Lisaks on väikestes omavalitsustes raskem palgata ülesannete täitmiseks vastava kvalifikatsiooniga ametnikke ja töötajaid. Töötajad peavad sageli olema võimelised täitma väikestes omavalitsustes korraga erinevaid ülesandeid eri valdkondades, mis ei lase tõsta pakutavate teenuste kvaliteeti. Väikestes omavalitsustes on killustunud ja problemaatiline ka üldine arendustegevus. Läbiviidav haldusreform aitab omavalitsuste võimekust ühtlustada. Reformi eesmärk on tekitada võimekamaid omavalitsusi, kes suudaks terviklikumalt planeerida kogu piirkonna arengut, pakkudes paremaid avalikke teenuseid, ning seeläbi pidurdada ääremaastumist ja tasakaalustada Eesti regionaalset arengut.

Teine küsimus: "Kas ja millist mõju avaldab omavalitsuste rahalise võimekuse ühtlustamisele toimuv haldusreform? Kas sellel on eeldusi muuta praegust proportsiooni, kus vaid väike hulk omavalitsusi saab keskmisest suuremat tulu?" Mõnes piirkonnas toimub erineva finantsvõimekusega kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemine, mille tulemusel ühtlustub ka nende rahaline võimekus. Üle-eestilises mõõtnes ühinemised regionaalseid erinevusi oluliselt ei mõjuta.

Kolmas küsimus: "Riigikontroll korraldas ülevaate koostamisel küsitluse kohalike omavalitsuste seas, uurides arvamusi omavalitsuste rahastamise ja ootuste kohta. Milliseid järeldusi teeb Vabariigi Valitsus selle küsitluse tulemustest ja järeldustest ning Riigikontrolli auditist tervikuna?" Juba enne Riigikontrolli auditi tulemuste esitlemist oli ametis olev valitsus koalitsioonileppes väga konkreetset kokku leppinud kohalike omavalitsuste tulubaasi tõstmise: lubanud taastada kriisieelse üksikisiku tulumaksu protsendi ja suurendada kohalike omavalitsuste finantsautonoomiat. Need on olnud ja on töötava valitsuse ühed kõige olulisemad koalitsioonileppe eesmärgid. Äsja valitsuses heaks kiidetud riigi eelarvestrateegia järgi tõstetakse kohalike omavalitsuste tulubaasi ning nende võimekus osutada avalikke teenuseid kasvab oluliselt. Omavalitsused saavad 2018.–2021. aastal juurde 185 miljonit eurot. Ma kordan: 2018.–2021 saavad omavalitsused juurde 185 miljonit eurot, millele lisanduvad riiklikud toetused.

Tuleval aastal kasvab kohalike omavalitsuste tulumaksu laekumine ligi 57 miljonit eurot. Lisaks sellele antakse järgmisel aastal omavalitsuste tulubaasi üldisemaks suurendamiseks 30 miljonit eurot, 2019. aastal lisatakse 15 miljonit ja 2020. aastal veel 10 miljonit eurot. Oluliselt kasvavad ka omavalitsustele suunatavad riiklikud toetused. Näiteks suunatakse huvitegevuse toetuseks 2018. aastal 14,25 miljonit eurot, lasteaiaõpetajate palkade tõstmiseks vähemalt 12 miljonit eurot, koolilõuna kättesaadavuse parandamiseks umbes 6 miljonit eurot, matusetoetuste maksmiseks 4 miljonit eurot ning uue meetmena kooli tugiteenusteks pea 6 miljonit eurot. Sel aastal lõpule jõudva haldusreformi läbiviimist toetatakse ühinemistoetustena kokku ligi 65 miljoni euroga. Lisaraha abil saab oluliselt parandada kõikide kohalike omavalitsuste võimekust kohalike teenuste osutamisel.

Kohalike omavalitsuste tulubaasi kujundamise ettepanekute koostamisel oleme arvestanud Riigikontrolli ülevaates tõstatatud probleemkohtadega. Näiteks sellega, et tasandusfondi jaotamisel tuleks võtta arvesse aastatega toimunud muutusi kohalike omavalitsuste kulustruktuuris, arvestades kapitalikulude vajadusega ning väheste inimeste ja hõreda asustusega piirkondade suurema kuluvajadusega. Valitsus arutas kohalike omavalitsuste tulubaasi muutmise ettepanekuid oma seminaril selle aasta alguses. Lähiajal jõuavad konkreetset ettepanekud, mis on koostatud riigihalduse ministri eestvedamisel, ka valitsuskabinetti.

Neljasküsimus: "Riigikohtu otsusega on tunnistatud põhiseadusvastaseks olukord, kus puuduvad

õigusaktid, millega piiritletakse omavalitsuste üksustele pandud riiklikud ja omavalitsuslikud ülesanded. Millise hinnangu annate Riigikohtu üldkogu 16. märtsi 2010 otsuse mittetäitmisele pika aja vältel erinevate valitsuste poolt? Millal see probleem lahendatakse?" Riigikohtu lahendi kohaselt peab seadusandja kehtestama sellised õigustloovad aktid, mis võimaldaksid eristada kohalikele omavalitsustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette kohalikele omavalitsustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.

Tulenevalt Riigikohtu lahendist koostas Siseministeeriumi regionaalvaldkonna üksus, mis praeguseks on üle viidud Rahandusministeeriumi alluvusse, 2010. aastal juhendi koos soovituslike kriteeriumitega kohustuslike kohaliku omavalitsuse ülesannete ja kohaliku omavalitsuse üksuste täidetavate riiklike ülesannete piiritlemiseks. See on kättesaadav Rahandusministeeriumi veebileheküljelt. 8. aprillil 2010. aastal anti valitsuskabineti nõupidamisel valdkonnaministeeriumile ülesandeks hinnata oma valitsemisala õigusaktides, missugused on kohalikele omavalitsustele pandud riiklikud ülesanded, ning teha vastavad muudatused õigusaktides ja ülesannete rahastamises.

Selle protsessi tulemusena tuvastati kohalike omavalitsuste täidetavate riiklike ülesannetena, mida seni oli käsitletud ja rahastatud kui omavalitsuslike ülesandeid, näiteks raamatukoguteenuse osutamist, sündide ja surmade registreerimist rahvastikuregistris ning omasteta või avalikus kohas leitud surnu vedamist. Siseministeeriumi valdkonna seadusi täpsustati 2010. aastal: nende ülesannete täitmise kulud hüvitatakse kohalikele omavalitsustele riigieelarvest ning nende rahastamine on alates 2011. aastast märgitud riigieelarves eraldi eelarvereale ja selgelt eristatav kohalike omavalitsuste omavalitsuslike ülesannete täitmiseks suunatavatest vahenditest, milleks on üksikisiku tulumaks, tasandusfond ja toetusfond.

Eraldi õigusakti, mis loetleks kõiki kohaliku omavalitsuse või riigi ülesandeid, ei ole vaja vastu võtta. Selline ei olnud toona ka Riigikohtu otsuse sisu. Kohaliku omavalitsuse ülesanded on sätestatud nii kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses kui ka valdkondi reguleerivates eriseadustes. Need sätestavad seejuures, millised on kohaliku omavalitsuse kohustused ülesande täitmisel ning teatud juhtudel ka, kuidas kohalik omavalitsus nimetatud valdkonda minimaalsel tasemel korraldama peab ehk kas tegemist on omavalitsusliku või riikliku ülesandega. Samuti nähakse riigieelarves kohalikele omavalitsustele täiendavate riiklike ülesannete täitmiseks ette vahendid, mis on eristatud omavalitsuste üldisest tulubaasist.

Viies küsimus: "Mida valitsus plaanib teha kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia suurendamiseks, et omavalitsused saaksid paindlikumalt ja mõistlikumalt raha kasutada ning et vahendeid oleks ka tulevikku investeerimiseks piisavalt?" Nagu ma vastuses küsimusele nr 3 märkisin, on valitsus riigi eelarvestrateegias planeerinud suurendada kohalike omavalitsuste tulubaasi perioodil 2018–2021 kokku 185 miljoni euro võrra, millele lisanduvad mitme toetusmeetme mahu kasv ja ka uued meetmed. Lisaraha abil saab oluliselt parandada kõikide kohalike omavalitsuste võimekust kohalike teenuste osutamisel, sh investeerimisel. Rahandusministeeriumi prognooside kohaselt ulatuvad kohalike omavalitsuste investeeringud perioodil 2018–2021 kokku *circa* 1,5 miljardi euroni.

Ma kordan üle ka, et valitsus on pidanud tähtsaks kohalike omavalitsuste autonoomia suurendamist ehk keskvalitsusest sõltuvuse vähendamist. See on ühe eesmärgina kirjutas ka valitsuse tegevusprogrammis. Nii oleme oma nõupidamistel korduvalt arutanud täiendavate ülesannete üleandmist kohalikele omavalitsustele, et suurendada nende otsustusõigust ja vastutust ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, ning ka omavalitsustele osa riiklike ülesannete üleandmist koos vastava rahastusega. Sellele viimasele ma juhin eraldi tähelepanu – kui antakse ülesandeid, siis tuleb anda ka vastav rahastus. Seda näeb ette nii põhiseaduse kui ka seaduse mõte. Valitsuse eesmärk on oluliselt suurendada praegust kohalike omavalitsuste 25%-list osakaalu valitsussektori kuludes. Seega peaks hinnanguliselt andma kohalikele omavalitsustele üle umbes 500 miljoni euro eest ülesandeid. Kohalikele omavalitsustele antavate ülesannete paketti ning seda, milliseid toetusi on võimalik tõsta ümber tulubaasi, hakkab valitsus täpsemalt arutama lähema kuu jooksul. Tänapäevaks on otsustatud ühistranspordikeskuste kaudu suurendada kohalike omavalitsuste rolli maakondliku ühistranspordi korraldamisel.

Head küsijad, veel kord suur tänu selle olulise teema tõstatamise eest! Kindlasti olen valmis vastama teie lisaküsimustele. Aitäh!

Ja nüüd tulevadki lisaküsimused. Andres Ammas, palun!

15:37 Andres Ammas

Aitäh! Lugupeetav peaminister! Veidi võllanalja visates on meil praegu nii põhjalik valitsus, et ta hoolitseb nii elavate kui surnute eest. Aga minu küsimus on tegelikult tõsine. Te ütlesite, et lähema kuu jooksul te hakkate valitsuses seda kõike arutama, kui ma õigesti aru sain. Millal te eelnõuga Riigikogu ette tulete? Ja millal saavad kohalikud omavalitsused aimu sellest, mis neid tuleval aastal siis täpsemalt ees ootab? Millal nad saavad hakata oma eelarveid kokku panema?

15:37 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kõigepealt selle küsimuse esimene pool: ei, ma ei arva, et see on võllanali, sest ma tegelikult mäletan, missugune oli see tagasiside ja reaktsioon, kui matusetootus ära kaotati. See oli ka tugevasti väärikuse küsimus. Jah, koalitsioon on otsustanud, et universaalne matusetootus taastatakse, ja selle maksumus on *circa* 4 miljonit eurot.

Vastab tõele, et lähema kuu jooksul me arutame nii omavalitsuste rahastamismudelit, nagu ma ütlesin, kui ka neid konkreetseid ülesandeid, millest ma rääkisin. Millal tuleb eelnõu Riigikogusse? Peale neid arutelusid peab valitsus samme astuma ja kindlasti seda ka teeb. Te ütlesite, et varsti hakkavad kohalikud omavalitsused oma eelarvet kujundama ja oma eelarves teatud ridu planeerima. Jah, see vastab suuresti tõele. Samas me näeme, et väga paljud, enamik omavalitsustest, kasutavad eelarve vastuvõtmiseks seda võimalust, mida seadus nendele annab. See on see võimalus, et eelarve esimene lugemine tehakse oma volikogudes jooksva aasta sees ehk suuresti detsembrikuus. Ja siis oodatakse riigilt teatud otsuseid, mis on peamiselt seotud haridustoetustega, ning peale seda tehakse teine ja kolmas lugemine. Suuremad omavalitsused võtavad muidugi eelarve vastu jooksva aasta lõpuks. Aga ma arvan, et sellise õiguskindluse ja selguse andmine on ka tähtis praegusele valitsusele, mida te rõhutasite.

15:39 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

15:39 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud peaminister, aitäh vastuste eest! Aga nendest vastustest ma ei saanud ikkagi selget sotti, kuidas te seda Riigikontrolli püstitatud põhiprobleemi – tulude ebavõrdne jaotamine omavalitsuste vahel – kavatsete lahendada. Ma küsin konkreetsemalt selle auditi punkti 34 kohta, mis puudutab tuntud teemat, nn katuseraha või regionaalseid investeeringuid. Te olite ka ise ilmselt Riigikogu juhatuses sel ajal, kui see tava meil siin juurdus. Riigikontroll on selliste viimasel hetkel tulnud ettepanekute suhtes üsna kriitiline. Öelge, kas Vabariigi Valitsusel on mingisugune vahend selleks, et Riigikogu liikmed saaksid investeeringute määratlemisse eelarve koostamise varasematel etappidel sekkuda või et vähemalt need ettepanekud ei tuleks kolmanda lugemise eel kontrabandina, st tuleksid siia varem?

15:40 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile küsimuse eest! Kõigepealt, kui me võtame Riigikontrolli auditist välja peamised järeldused, siis üks peamistest järeldustest on see, kus Riigikontroll ütleb järgmist. 2009. aastal vähendati kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu määra 0,53 protsendipunkti võrra ja toetusfondi kokku võttes 19 miljoni euro võrra ning vahepealsetel aastatel ei ole neid laekumisi taastatud. Tulumaksu laekumine ületas 2015. aastal ka reaalhindades mõõdetuna 2008. aasta taseme. Sellest hoolimata on tulumaksu määra viimine kärpe-eelsele tasemele olnud kohalike omavalitsuste kõige olulisem nõudmine eelarve läbirääkimistel ja ka haldusreformi läbiviimisel. Riigikontroll viitab selles oma lõppjärelduses tegelikult üle-eestilise Omavalitsusliitude Koostöökogu läbirääkimistele riigiga, kus tõesti on peale 2009. aastat igal aastal nõutud eelarvepositsiooni taastamist. See oli ka põhjus, miks ma tõin selle nii konkreetset välja, et praegune valitsus on otsustanud üksikisiku tulumaksuprotsendi taastada. Nüüd, teil oli küsimus, et kuidas hakkab see valem välja nägema. Ma olen täiesti päri, et nende summade jaoks, mille puhul on praeguseks kokku lepitud, et need tulevad kohalikele omavalitsustele juurde, on vaja konkreetset rahastamismudelit ja valemit. See ülesanne on antud riigihalduse ministrile.

Ta peab oma ettepanekuga tulema Vabariigi Valitsuse kabinetti hiljemalt kuu aja, nelja nädala jooksul. See on väga oluline. Ja valitsuskoalitsioon on ju öelnud, et me taastame kohalike omavalitsuste rahastamise selle 30 miljoni euro ulatuses. Kui me mõtleme korra tagasi 2009. aastale, kui tehti see kärbe suurusjärgus 440 miljonit krooni, siis tegelikult oli kaks asja, mis omavalitsustelt ära võeti. Neist üks oli noortesporti toetamine. Ma arvan, et kõik omavalitsused on väga vastutustundlikult suhtunud just noortesporti ja seda edasi rahastanud. Nii et kui seda summat taastada, siis minu meelest üks oluline põhimõte on, et enamik sellest lähebki reaalselt kohaliku omavalitsuse üksikisiku tulumaksuprotsendi taastamisele. Selle teatud komponendi taha – lisaks sellele 15 miljonile ja 25 miljonile, mis on juba varem riigieelarvesse planeeritud aastateks 2018 ja 2019 – ei ole tõesti sellist selget põhimõtet ega valemite kirjutatud, et kuidas see jaotada kohalike omavalitsuste vahel. See on see valem, mille riigihalduse minister peab tooma valitsuskabinetti.

Teine küsimus: need regionaalsed investeeringud. Eks nende puhul on alati olnud teatud määral keerutamist. Samas ma arvan, et need ettepanekud, mida Riigikogu liikmed on regionaalsete investeeringute kohta teinud, on enamasti olnud sellele kandile, sellele kohale vajalikud, näiteks läinud kas lasteaedade või koolide kordategemisse. Ma arvan, et need on üldjoontes olnud väga konkreetse detailsusastmega mure või probleemi lahendamise huvides. Kuidas oleks võimalik, et see lähenemine oleks süsteemsem, et need ei jõuaks, nagu te ütlesite, lauale enne riigieelarve kolmandat lugemist ja selle vastuvõtmist? Ma arvan, et me saame süsteemsema lahenduse leida nii, et side Riigikogu liikmete ja valitsuse vastava valdkonna ministriga on veel tihedam. Aga ma kindlasti ei julge siin Riigikogu kõnetoolis välja öelda seda, et need on täielikult halvad või negatiivse märgiga, sest olgem ausad – ega nende nn regionaalsete investeeringute osas ei ole ka väga palju paremat lahendust välja mõeldud. Kas see võiks olla süsteemsem? Jah, võiks. Kas see peaks vastama mingile selgemale reeglile, lähenemisele? Arvan, et peab.

15:45 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

15:45 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea peaminister! Riigikontrolli aruandes on täheldatud, et kahjuks riik ei ole omavalitsustele hüvitanud neid ülesandeid, mida nad on võtnud riigi n-ö käepikendusena. Ja omavalitsused on läinud kohtusse, et kulusid tasa saada. Kohtus on omavalitsused saanud õiguse, kuid riik ei ole ülejäänud omavalitsustele, kes samu funktsioone on vabatahtlikult võtnud ja täitnud, maksnud. Järeldus on vist see, et üks sellise olukorra põhjuseid seisneb selles, et omavalitsuste ülesandeid ei ole siiani analüüsitud viisil, et kõik riiklikud ülesanded välja selgitada. Miks valitsus ei ole haldusreformi seaduse mõistes võtnud just neidsamu ülesandeid üle vaadata ja ka mingil määral hüvitanud neid võlgu, mis eelmised omavalitsused, valitsused on omavalitsustele tekitanud?

15:46 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma arvan, te ei pidanud silmas mitte eelmisi omavalitsusi, vaid tahtsite öelda, et eelmised valitsused on need omavalitsustele tekitanud. Kõigepealt, selle haldusreformiga kaasnevad ju tegelikult väga tõsised muudatused ka riigireformis. Üks neist on maavalitsuste kaotamine. Seda ma julgen kindlasti öelda ja nende sõnade eest vastutada, et kui me praegu otsustame või räägime läbi mingisuguseid riiklikke ülesandeid, mida kohalikud omavalitsused peavad hakkama kandma, siis sellel on alati olnud ja jääb olema teine pool lauses kõrval: see tähendab ka teatud rahalist kohustust. Ei saa olla nii, ja seda ma ka arupärimisele vastates teile ütlesin, et me ülesande anname, kohustuse anname, aga rahastust ei anna.

Ma mäletan, kui palju tegelikult oli vaidlusi põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse üle aastaid tagasi, kui põhikooli- ja gümnaasiumiseadus pani teatud kohustused kohalikele omavalitsustele, aga rahastust ei andnud. Teil on õigus: sellest tuli ka väga palju kohtulahendeid. Ja mille pärast tuli kohtulahendeid? Sest nii põhiseaduse 14. peatükk kui ka kohaliku omavalitsuse korralduse seadus ütlevad, et kui riik annab ülesandeid või kohustusi, siis tuleb see tagada rahastusega. Kui te küsite, kas hakata kellegi suhtes sanktsioone määrama, siis ma ei usu tegelikult, et Vabaerakonna eesmärk on kõiki karistada, ja ma ei kujuta ka väga ette, keda siin karistada. Küsimus on, ma arvan, valitsemise heas tavas ja põhimõttes. Ja hea tava ja põhimõtte ning seadus ütlevad üheselt: kui omavalitsus saab ülesandeid, siis ta peab saama ka raha.

Kui riik ütleb, et me soovime tõsta omavalitsuste koolilõuna maksumust 78 eurosendist 1 euroni, siis see ei ole ju kõik, vaid see tähendab ka reaalselt rahakulu. Praegusel juhul see tähendab suurusjärku 6 miljonit eurot ja see on kohalikele omavalitsustele ette nähtud. Kui me ütleme, et kohalikud omavalitsused peavad hakkama tegelema maakonnasisese ühistranspordiga, siis me ütleme ju selle peale ka, et lisaks praegusele rahastusele annab riik juurde 21 miljonit eurot. Needsamad ühistranspordikeskused saavad otsustada, kuidas pakkuda operatiivsemat, paremat ja taskukohasemat maakonnasisest ühistransporti.

15:49 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

15:49 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Valitsus töötab välja kohalike omavalitsuste uut rahastamismudelit. Samas me teame, et kohalikud omavalitsused on aastaid, korduvalt juhtinud valitsuse tähelepanu just nimelt sellele, et haridustoetused on liialt killustunud, nende kasutamine on liialt täpselt suunitletud. Kas ja kuivõrd on valitsus valmis nüüd uue rahastamismudeli väljatöötamisel kaaluma haridustoetuse väiksemat killustamist ja vähem täpset suunitlemist, lihtsalt haridustoetuse üleandmist tervikuna, jaotamata seda nii täpselt, et see summa on koolilõunale, see summa on tugispetsialistidele jne?

15:50 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Valitsus on kollegiaalne organ – see on punkt üks. Minu arvamuse järgi on selline lähenemine väga mõistlik. Kui teha haridustoetuse puhul väga tugev muudatus ja öelda, et see on kohalike omavalitsuste finantseerida, siis suureneb nende autonoomsus või õigus otsustada, mis hetkel kui palju panna investeringutoetusse, õpetajate täiendusõppesse, seminaridesse, konverentsidesse, mis osa läheb sealt koolilõunaks, õpetajate palgaks jne. Ma arvan, et siis tasub selle mõtte peale minna. Kui riik jätab väga tugevad, ütleme, jooned paika, siis, ma arvan, pole mõtet ka seda haridustoetust liigutada. Seda on mõtet liigutada ainult siis, kui me tõesti ütleme omavalitsustele, et nende võimalus otsustada ka selles osas suureneb.

Samas, me oleme seda haridusvaldkonnas ju tegelikult teinud. Täna me näeme, et me usaldame koolijuhte näiteks lepingute sõlmimisel, õpetajate palkamisel. Ma arvan, et kui meil tulevad peale haldusreformi tugevamad, võimekamad omavalitsused, siis see mõte, et omavalitsus saab seda haridustoetuse summat ka oma, n-ö omavalitsuse kontekstis otsustada, on õige. Kas see nii läheb? Nagu ma ütlesin, andke valitsusele veel natuke aega selle teemaga tegeleda, et siis tulla Riigikogu palge ette.

15:52 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

15:52 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Väga austatud peaminister! Meie arupärimise kolmas küsimus ja selle vastus teevad mulle natukene muret. Te ütlesite, et järgmise nelja aasta jooksul suurendate kohalike omavalitsuste rahastust 185 miljoni euro võrra ja tõite välja ka need kohad, kuhu mis summad liikuma hakkavad. Samas ei jäänud väga kõlama, et Riigikontroll uuris kohalikelt omavalitsustelt rahastamise ja tegelikult ka ootuste kohta. Milliseid järeldusi teeb Vabariigi Valitsus sellest küsitlusest lisaks rahastamisele? Ega ainult raha andmine ka ju neid probleeme ei lahenda. Kas peale raha andmise on veel midagi plaanis, et kohalike omavalitsuste toimetulekut toetada?

15:53 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma arvan, et see küsimus on väga õigustatud ja algab tegelikult sellest, kuidas me üldse lahterdame või defineerime, kes need kohalikud omavalitsused Eestis on. Minu arvates kohalikud omavalitsused ei ole valitsuse või keskvalitsuse alluvad. Kohalikud omavalitsused on partnerid. Riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös saab väga paljusid kohaliku elu või riigielu küsimusi lahendada väga efektiivselt. Minu arvates tuleb lisaks eurode andmisele kohalikele omavalitsustele usaldada ka teatud

küsimuste lahendamine. Kas või seesama küsimus, mille kohta küsis eelmine küsija – haridustoetused. Ma saan aru, mis kartus see on. Kui öeldakse, et omavalitsus saab ise, oma äranägemise järgi haridustoetust jaotada, siis tekib kohe küsimus, kas ta ikka õpetajate palgatõusuks annab piisavalt. Ma arvan, et see usalduse dimensioon või aspekt on hästi-hästi oluline.

Minu meelest on erinevad projektid, mida riik ja kohalikud omavalitsused saavad koos teha, samuti väga tähtsad. Mida ma selle all silmas pean? Näiteks kiire interneti kohaleviimine infotehnoloogia vallas – ma arvan, et see on oluline. Kus veel kohalikud omavalitsused ja riik saavad head koostööd teha? On ka planeeringute küsimused. Sageli on teatud suured planeeringud seotud ka riigile üldisemalt tähtsate tegevustega, olgu need erasektori suuremahulised investeeringud, olgu need riiklikud investeeringud näiteks taristusse. Kindlasti me ootame siin suuremat koostööd kohalike omavalitsuste ja riigi vahel. Ma arvan, et riigi ja kohalike omavalitsuste vahel peab olema suurem koostöö ka siseturvalisuse valdkonnas. Kohalikud omavalitsused on tegelikult hästi olulised partnerid politseile ja Päästametile, nii oma sotsiaal-, kommunaal- kui ka heakorraldikkonna kaudu. Ma jätan meelega oma vastusest välja kõik sõnad või mõtted, mis on seotud investeeringute või rahastamisega, sest teie küsimus oli, et mis need teised valdkonnad on. Ma arvan, et need ongi need.

Kui me ühel hetkel jõuame nii kaugele, et me saame tõsiselt läbi töötada omavalitsuste rahastamismudeli, et see ei sõltuks ainult elanike arvust – praegu käib ju tohutu võitlus peade või elanike eest, sest see on otseselt seotud kohalike omavalitsuste tulubaasiga –, siis võiks siin olla edasisi arenguid: kas siduda see töötamise või sellega, kui palju on omavalitsuse territooriumil erasektori loodud töökohti. Ma arvan, et see diskussioon peaks ühiskonnas kindlasti edasi käima.

15:56 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, peaminister! Avan läbirääkimised. Külliki Kübarsepp, palun!

15:57 Külliki Kübarsepp

Hea esimees! Hea peaminister! Palun vabandust, kuid neid vastuseid kuulates ma tahaks karjuda, kriisata või midagi taolist. Mul on selline mulje, et valitsusele on jäänud arusaamatuks, mis on Riigikontrolli auditi suur eesmärk või sõnum. Ja see suur sõnum on minu hinnangul see, et samamoodi jätkates me ei muuda Eesti ühiskonda, Eesti kohalikke omavalitsusi, meie inimeste käekäiku. Mis on selle valitsuse suur idee seoses kohalike omavalitsuste jätkusuutlikkusega, see jäi täna arusaamatuks. Vabaerakond oskab öelda, mis on suur eesmärk ja idee. Selleks on omavalitsus, kes on iseseisev nii tulubaasi, ülesannete kui teenuste pakkumise osas. See tähendab seda, et meil on vaja luua paindlikum rahastamissüsteem, mis annab omavalitsustele õiguse leida sobivad ülesanded ja ka sobivad vahendid, et nad ei sõltuks ainult riigieelarvest. Seda on ka Riigikontroll väga selgelt välja toonud – ainult 17% puhul nende tulust on omavalitsustel võimalus ise otsustada.

See on tohutu mõttelaadi muutus. Ja see on selline mõttelaadi muutus, et kohalik omavalitsus on riigile partner, mitte alluv, kes peab seda tegema, mis on talle seadusega ette nähtud, ja veel enam, kes ei saa isegi riigilt kompensatsiooni selle eest, mida ta heast tahtest tegema on läinud. Mõned eksperdid on öelnud ka seda, et meie põhiseadus ei ütle, et kohalik omavalitsus on riigi käepikendus, nagu valitsused-valitsused on arvanud ja asjasse suhtunud, vaid ta on kogukonna esindus. Ta on see organ, kes peaks just meie inimeste heaolu eest seisma, mitte niivõrd riigi eest, aga nad on omavahel loomulikult seotud. Samas ma küsin ka, kus on valitsuse kirg, et rääkida omavalitsusest kui kogukonnast, kui meie inimestest. Kus on see kirg, mis annakski võimaluse olla vabad ja õiglasel oma inimeste suhtes?

Ma toon ühe tähelepaneku Riigikontrolli auditist, järeltule, mis puudutab tasandusfondi. Selle eesmärk peaks olema ühtlustada omavalitsuste rahalisi võimalusi, kuid tegelikult ta ei tee seda. Ma tsiteerin kolme põhjust. Esiteks, tasandusfondis arvestatavate kulude tasakaal põhineb omavalitsuste sajandivahetuse kuludel. Ehk juba siin on küsimus, miks me haldusreformi seaduse ja teiste seaduste, mis meil siin on (nt maavalitsuste reform), menetlemisel ei ole jõudnud kaasaegse elumudeli ja vajaduste juurde. Teiseks ei arvesta tasandusfond väikeste ja keskustest eemal asuvate omavalitsuste (ääremaad) suuremat kuluvajadust elaniku kohta. Ehk ma tahan jälle uuesti tuua selle haldusreformi näite, kus see 5000 ei ole ikkagi võrreldav 500 000-ga või isegi 50 000-ga – see ebavõrdsus jääb. Ja kui ka üksikisiku tulumaksu määr viiakse kriisieelse tasemeni, siis see ju ei lahenda olemasolevaid probleeme, vaid pigem süvendab. Seda toob väga selgelt välja ka Riigikontrolli aruanne. Kolmandaks kitsaskohaks on see, et tasandusfondist ei rahastata omavalitsuste investeeringuvajadusi. Investeeringute küsimus

tuleb tõenäoliselt uutes, suuremates omavalitsustes järjekordselt päevakorda, sest nüüd vaadatakse tervikpilti laiemalt ja eeldus on, et jõutakse rohkem ka n-ö vaesemate piirkondade aitamiseni. Aga selleks on loomulikult vaja eeldusi luua.

Palun lisaaega ka!

16:01 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

16:01 Külliki Kübarsepp

Ehk ma tahaks peaministrilt kuulda vähemalt seda, millised tegevusplaanid järgnevad, kui kohaliku omavalitsuse valimised on läbi, kui 1. jaanuar 2018 on läbi. Kas selleks ajaks ollakse valmis süüvima omavalitsuse reaalsesse sisusse? Ma olen siit puldist mitu korda ettepanekuid teinud, aga ma teen järjekordse konkreetse ettepaneku.

Vabaerakonna saadikud ja peaminister on teatanud, et nemad ei kandideeri kohaliku omavalitsuse valimistel. Kas oleks võimalik viia meie koostöö selleni, et me algatame debati kohalike kogukondade, omavalitsuste ja riigi vaheliste ülesannete üle? Seda ei saa kindlasti kiirelt lahendada – loomulikult, osalejaid on palju, huvisid on palju. Kuid üldprintsipiides on, ma arvan, võimalik kokku leppida ja läbi rääkida, sest teistmoodi me mitte kuidagi edasi ei liigu. Eesti võimalus olekski eristuda paindliku struktuuriga ja usaldada omavalitsusi, mida meil väikeriigina on kindlasti palju lihtsam teha kui suuremates riikides.

Mis jäi ikkagi peaministril vastamata, oli seesama kolmas küsimus: mis on teie hinnang Riigikontrolli auditile? Ehk kas meie riigi ülejäänud struktuuriüksused on poliitiliste otsustajate jaoks olulised, kas nende märkused on tähelepanuväärsed? Mis on need analüüsid, mida valitsus on teinud? Nagu me erinevate küsimuste puhul näinud oleme, teevad eri institutsioonid (nt Riigikontroll, õiguskantsler) tohtu tähelepanuväärset tööd, sest nemad suhtlevad inimestega otse. Nad ei käi ümberringi, ei saada kuskilt nurga tagant volitatud inimesi. Nad annavad meile tagasisidet reaalsete vajaduste kohta, aga millegipärast poliitikud ei ole jõudnud nende järeldustega kaasa minna ega otsida ühiseid lahendusi. Ma loodan, et peaminister võtab siin veel korra sõna ja ütleb ka selles osas selge sõnumi. Nii et lootus teie suhtes ei ole päris kustunud, aga kahjuks kustumas ta on. Aitäh!

16:04 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem sõnasoovi, kuid peaministril on.

16:04 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Riigikogu liikmed! Mina ei tea, kas siin kriisata on vaja või mitte, aga Riigikogu liikmel on see võimalus alati. Mina ei oska öelda, kas seda tuleb näha nii tumedates toonides nagu eelkõneleja, aga kui Riigikogu liige ütleb, et peaminister peab uuesti tulema Riigikogu kõnetooli, eks ta siis ka tuleb. Siin ma nüüd seisan.

Kõigepealt ma tahan paar sõna öelda, mis see suur idee on. Ma arvan, et suur idee on see, et Eesti elanike arv ei vähene, et Eestis on elu igal pool võimalik, on see Sindi või Kohtla-Järve, on see Tallinn või Häädemeeste, on see Võru või Kärkla, on see Rapla või Viljandi. See on see põhieesmärk, et me ei kaotaks oma rahvaarvust, et Eesti rahvaarv pöörduks taas tõusule. Loomulikult on selleks ka vahendid olemas. Ja need vahendid on, et me suudaksime pakkuda võimalikult kvaliteetset ja operatiivset teenust erinevates valdkondades. Selle nimel valitsus töötab.

Ma ei saanud aru sellest, et te kõigepealt riidlesite minuga siin, et valitsus on kuidagi üleval ja all, ja siis rääkisite, et valitsus peab olema partner, kohalik omavalitsus ei tohi olla käepikendus. Jüri Ratas ütles siin Riigikogu kõnetoolis, et tema jaoks on oluline see, et valitsus ja kohalikud omavalitsused on partnerid. Ma ei tea, kas te kuulasite või mitte, aga ma rääkisin täpselt sellest samast asjast.

Mis on reaalne sisu? Kohalike omavalitsuste koostöökogu on aastaid öelnud, et sellise kriisi ajal kärbitud tulubaasiga edasi minna ei saa. See on nii olnud 2009. aastast alates. Praegune valitsus on öelnud, et jah, see on probleem. Selle tõttu me paneme järgmisel kolmel aastal juurde kokku 90 miljonit, et taastada see üksikisiku tulumaksuprotsent. Me oleme öelnud välja selle, et väga paljud ülesanded ja kohustused peaksid meie arvates minema kohalikele omavalitsustele. Aga lisame sinna juurde lauseosa "koos rahastusega". Kindlasti usaldab praegune valitsus kohalikke omavalitsusi teenuste pakkumisel. Me arvame, et omavalitsused on väga head teenusepakkujad.

Nüüd Riigikontrolli auditist. Ma soovitan auväärt Riigikogu liikmel korraks süüvida Riigikontrolli auditisse, mis tehti juba, ma arvan, kaheksa-üheksa aastat tagasi. See ütles välja, et 10% kohalikest omavalitsustest saab hakkama ja 90% ei saa hakkama oma teenuste pakkumisega. See oli toona, kui Eestis oli suurusjärgus 226 omavalitsust. See ongi see eesmärk – muuta kohalikke omavalitsusi tugevamaks. Riigikontrolli toonane ettepanek oli see, et kõik 226 omavalitsust teevad oma programmi, mis omavahel ikka ei haaku.

Jah, ma arvan, et Riigikontrolli audit on väga tõsine dokument ja väärrib tähelepanu. Ma lugesin sedasama ette, et Riigikontrolli audit ütleb ju ka, et omavalitsuste tulubaasi tuleb suurendada. Kui antakse ülesandeid, tuleb anda ka rahastus. Ja ma julgen teile kinnitada, et seda on valitsus viimase nelja-viie kuu jooksul arutanud ja korduvalt langetanud väga sisulisi otsuseid.

Kui te tahate väga konkreetset, detailset näidet, siis kuskil viis-kuus aastat tagasi tegi seesama omavalitsuste koostöökogu riigile ettepaneku: Eestis on nii palju uppumissurmasid, et riik peab suurendama panust ujumisõpetusse. See on praegu umbes 230 000 – 240 000 eurot aastas. Me oleme otsustanud, et me paneme sinna ühe miljoni juurde. Konkreetne sõnum, konkreetne palve, konkreetne lahendus! Mina ei tea, miks oli vaja oodata seitse-kaheksa aastat, aga ju selleks oli siis vaja see valitsuse muudatus ära oodata. Aitäh!

16:09 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

2. 16:09 Arupärimine sotsiaalvaldkonna digiarenduste probleemide kohta (nr 345)

16:09 Esimees Eiki Nestor

Järgmine on Maris Lauri, Arto Aasa, Urmas Kruuse, Terje Trei, Ants Laaneotsa, Liina Kersna, Kalle Pallingu, Keit Pentus-Rosimannuse, Urve Tiiduse, Anne Sullingu, Igor Gräzini ja Lauri Luige esitatud arupärimine. Ja arupärijate nimel Maris Lauri, palun!

16:09 Maris Lauri

Hea juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud peaminister! Meie arupärimine puudutab sotsiaalvaldkonna digiarenduste probleeme. Millest see arupärimine tuli? Tuli sellest, et me oleme viimastel kuudel korduvalt kuulnud erinevatest probleemidest, mis on tekkinud tervise- ja tööministri ning sotsiaalkaitseministri haldusalas. Me ei taha pöörata tähelepanu sellele, et seal on üks konkreetne probleem, mis on seotud SKAIS2 arendusega. Probleemid on tegelikult laiemad, puudutavad ka tervishoiuvaldkondi ja tervishoiuga seotud arendusi.

Me räägime e-tervisest. Täna me kuulsime, et süsteemid olid järjekordselt maas ja neid ei saadud piisavalt kiiresti või ootuspäraselt üles. Tundub, et seal on mingi süsteemne ja suurem probleem. Ma usun seda, et kindlasti, kui neid arendusi kunagi planeeriti, siis taheti parimat, kuid mingil põhjusel ei taha need asjad hästi areneda ega edeneda.

Ja meil tekkiski küsimus, et järsku on asi selles, et Sotsiaalministeeriumis ei ole piisavalt võimekust hangete planeerimiseks või rahalisi ressursse. Kuuldavasti olid hanked tehtud ebakompetentselt vms. Sellest tuligi meie arupärimine, et teada saada, kuidas neid probleeme lahendatakse. Ja see on suunatud peaministrile põhjusel, et me näeme, et probleemid on nii suured, et lahendamises peaks osalema kogu valitsus. Või kui mitte kõik valitsuse ministrid, siis vähemalt neli ministrit ehk tervise- ja tööminister, sotsiaalkaitseminister, ettevõtlus- ja infotehnoloogiainister ja ka rahandusminister. Soovime saada vastust sellele, mis on plaanis teha, et need probleemid lahendada. Viited minevikule ei ole probleemi lahendamisel kindlasti adekvaatsed. Aitäh!

16:12 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Palun!

16:12 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu esimees! Riigikogu liikmed! Head arupärijad Reformierakonna fraktsioonist! Kõigepealt, ma olen täiesti päri sellega, mida Maris Lauri siin ütles – teema on hästi aktuaalne ja väga-

väga oluline. Täna selle arupärimise eest! Üldjoontes võin teile alustuseks öelda, et mitte ainult selle valdkonna minister pole neid küsimusi arutanud, vaid valitsus laiemalt. Ja ma loodan väga, et see toob ka tulemusi.

Aga läheme siis teie küsimuste juurde. Alustan arupärimisele vastamist lühida kommentaariga. Ma tõesti väga loodan ja siiralt usun, et nii praegused kui ka eelmistes valitsustes töötanud ministrid on kõnealusele temaatikale piisavalt tähelepanu pööranud, pühendunud ja püüdnud leida parimaid võimalikke lahendusi. Nagu te ka oma arupärimise sissejuhatuses mainite, tähendab sotsiaalvaldkonna, aga ka kõigi avaliku sektori infotehnoloogiliste lahenduste väljatöötamisel tekkinud probleemide ja küsimuste ignoreerimine pea iga Eesti elaniku jaoks vajalike teenuste kättesaadavuse vähenemist ja ebamugavaks muutumist. Ma püüan neid, eelkõige sotsiaalvaldkonna infotehnoloogilisi küsimusi kokkuvõtvalt kirjeldada ja kaardistada ning tuua välja ka Sotsiaalministeeriumi rakendatavad lahendused.

Esimene küsimus: "Millal arutate valitsuses Sotsiaalministeeriumi ja selle haldusala IT-arenduste toppamise põhjuseid ja otsite lahendusi tekkinud probleemidele?" Annan alustuseks väikese ülevaate kogu sotsiaalvaldkonna digilahenduste ja -arenduste ulatusest. Sotsiaalministeeriumi hallata on 2017. aasta 1. jaanuari seisuga 24 andmekogu ning 90 infosüsteemi. Neid infosüsteeme ja andmeid kasutavad igapäevatoos lisaks ministeeriumile veel näiteks ministeeriumi valitsemis- ja haldusalas olevad asutused, Võrdõigusvoliniku Kantselei, Riikliku Lepitaja Kantselei, kohalikud omavalitsused (nt sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister), kõik *circa* 1400 Eesti tervishoiuteenuse osutajat, samuti töötukassa ja haigekassa ning mitmed teised haldusalavälised asutused. Seega on IT-arenduste probleemide lahendamine üks pidevatest valitsuse ülesannetest ja väljakutsetest.

Konkreetselt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ehk IKT-alase võimekuse parandamiseks Sotsiaalministeeriumi haldusalas algatati eelmisel aastal info- ja kommunikatsioonitehnoloogia asutuse loomine. 1. jaanuarist 2017. aastal alustas Sotsiaalministeeriumi haldusalas tööd TEHIK – Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus. Tegevuse koondumine ühte asutusse võimaldab kindlasti kokku viia parima praktika, kvalifitseeritud inimesed ning parandada IKT-alast strateegilist juhtimist. Uue asutuse loomisega tekib tervise- ja sotsiaalteenustest ning töövaldkonna teenustest tervikpilt. See loob võimaluse vähendada dubleerimist, parandada andmehõivet, andmete kvaliteeti ja terviklikkust ning IKT juhtimist.

Teine küsimus: "Millal valitsus on valmis eraldama täiendavaid rahalisi ressursse, et suurendada Sotsiaalministeeriumi ja selle allasutuste IT-alast võimekust?" Avaliku halduse, sealhulgas sotsiaalvaldkonna IKT probleemid ei peitu ainult rahalises puudujäägis – minu meelest ütles arupärijate esindaja selle siin arupärimise tutvustuses ka ise välja –, vaid eelkõige on puudu pädevaid inimesi ning sageli on ajaressurssi planeeritud ebarealistlikult. Nende kolme, raha, inimeste ja aja nappus mõjutab otseselt avaliku halduse asutuste infotehnoloogilist arendustegevust ja sellega seoses valitsemisala põhiülesannete täitmist.

Sageli pole võtta pädevaid ja kogemustega inimesi lepingute ettevalmistamiseks, aja ja inimeste puudus on takistanud väljatöötatud digilahenduste testimist. Ressursipuuduse tõttu suudetakse teostada prioriteetseid töid, vähem oluline jääb aga pikemaks ajaks seisma või kahjuks täiesti tegemata. Vajalike arenduste hilinemine või tegemata jätmine võib sundida töötama sisulise poole pealt välja n-ö ajutisi lahendusi, mis ei pruugi olla kõige paremad ega kõige sobilikumad. Juba alustatud, kuid probleemidesse takerdunud arendusi on uuel koostööpartneril sageli väga keeruline üle võtta. IT-alase võimekuse tõstmiseks eraldati aastateks 2018–2021 riigi eelarvestrateegias 6 254 000 eurot. Lisaks eraldati personaalmeditsiini programmiks ning e-tervise strateegia tegevus- ja halduskuludeks 200 000 eurot, kokku seega 6 454 000 eurot.

Nüüd konkreetsemalt sammudest, mida Sotsiaalministeerium on IT-võimekuse tõstmiseks astunud. Esiteks, 1. jaanuarist 2017 alustas ministeeriumi haldusalas tööd Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus, mis peab tagama projektidele IT-kompetentsi ja -toe ning IT-alase juhtimise. Teiseks, teenuste arendamise projektidele on määratud prioriteedid. Kolmandaks on e-teenuste tellimuste puhul tugevdatud tellijapoolset ettevalmistust ning valitsemisalas püütakse tõsta tellija IKT-võimekust. Neljandaks on laiahaardeliselt alustatud IKT lahenduste ja probleemide kaardistamist ning konkreetsete projektide vajaduste kirjeldamist.

Kolmas küsimus: "Kuidas plaanite korraldada Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Rahandusministeeriumi koostööd, et sotsiaalvaldkonna probleemid leiaksid kiire lahenduse?" IKT lisataotlusi hindab Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeerium, kes vastutab vastava valdkonna eest ja annab Rahandusministeeriumi kaudu Vabariigi Valitsusele hinnangu kõigi valitsemisala IKT taotluste kohta. IKT kontekstis on vaja koostöös Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga leida ka lahendus olukorrale, kus koos investeeringumahtudega ei kasva vajalikud mahus hoolduseks vajalikud ressursid. Klientide vajaduste kasv peaks tähendama ka ressurside kasvu. Lisaressursid ei kata sageli kõiki vajalikke kulutusi. Investeeringuteks saab vahendeid sotsiaalfondist, kuid neid oleks vaja ka haldus- ja litsentsikuludeks.

Sotsiaalministeerium on ellu kutsunud mitmeid digiarenduste koostööformaate nii valitsemisalas kui ka väljaspool seda. Näiteks on moodustatud e-tervise strateegia rakenduskava nõukogu, mis käib koos paar korda aastas ja koordineerib e-tervise valdkonna arengut.

Head arupärijad, olen andnud vastuse teie küsimustele ja kindlasti nõus vastama täiendavatele küsimustele.

16:22 Esimees Eiki Nestor

Küsimused. Maris Lauri, palun!

16:22 Maris Lauri

Aitäh! Hea peaminister! Mulle jäi ikkagi arusaamatuks see, et kuidas siis selle rahaga jääb. Ühes punktis te ütlete, et raha nagu ei olegi vaja, on vaja inimesi, ja et ajanappus on ka peale rahanappuse. Ma tuletan meelde, et IT-valdkonnas tuleb see inimeste nappus tihtipeale sellest, et ei maksta piisavat palka või ei ole raha, et piisaval hulgal inimesi palgata. Samuti vastasite siin viimases osas, et puuduvad lisaressursid ja sellepärast ei saa hoida süsteeme piisavalt toimivana. Kas võiks ikkagi leida lisaressurssi ja kaasata rohkem erasektorit nende teenuste arendamisse?

16:23 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kas võiks leida lisaressurssi? Jah, võiks. Kas kaasata erasektorit nende teenuste arendamisse? Pole ju muud väljapääsugi, loomulikult tuleb kaasata erasektorit. Milles on probleem olnud? Probleem oli näiteks siis, kui hanget 2012. aastal ette valmistati ja ka hankesse minekul 2013. aasta oktoobris. See ei ole mitte kellelegi näpuga näitamine, aga tagantjärele tarkus ütleb ju seda, et selle hanke dokumentatsioon, konkreetne tellimus ei ole piisavalt hästi kokku pandud. Sellele juhtis tegelikult erasektor ka toona, vist 2015. aasta lõpus, tähelepanu. Vähemalt üks erasektori ettevõtte ütles, et ta edasi minna ei saa, kuna ei ole täpselt kirjeldatud seda hanget, neid tingimusi, mida soovitakse. Nii et teie küsimuses tõstatatud ettepanekud, et kas võiks lisaraha anda – muidugi, lisaraha võib alati juurde anda ja ma arvan, et tulebki teatud hetkel juurde anda. Aga riik peab ka suutma selgelt välja öelda, mida ta soovib tellida. Ma arvan, et need sammud, mida on tehtud, näiteks see, et SKA-sse on võetud tööle uued inimesed, on suurendanud professionaalsust ja võimekust. Samuti on selle aasta algusest ellu kutsutud TEHIK. See kõik annab parema ettevalmistuse, et selliseid tellijapoolseid apse või mitte konkreetset välja öeldud soove minimeerida.

16:25 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

16:25 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Reformierakonna fraktsiooni liikmete arupärimine tulenes SKAIS2 arendusprobleemidest ja minu küsimus puudutabki väga konkreetset SKAIS2, mis pidi valmis saama juba eelmise aasta juulis. Kuna see siis aga ei valminud, lükati ka töövõimereformi pool aastat edasi lootuses, et äkki see 2017. aasta 1. jaanuariks valmib. Selgus, et ka 1. jaanuar 2017 osutus ülepeakaela käivaks ülesandeks. See tähendab seda, et me putitame SKAIS1 – oleme pannud sinna juba vähemalt poolteist miljonit, nii palju on see meile kallimaks läinud –, aga tegelikult puudub kindlustunne, et SKAIS planeeritud moel üleüldse kunagi valmis saab. Võib-olla mingid moodulid saavad. Mis saab siis, kui SKAIS2 ei saagi valmis? Kas meil, st riigil, on varuplaan olemas?

16:26 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Teil on õigus, mõlemad SKAIS-id on töös. Teil on õigus ka selles, et SKAIS1 tähendab maksumaksjale lisakoormust. Teil on õigus ka selles, et aastaid tagasi arvati, et SKAIS2 rakendub palju-palju varem. Nüüd on selge, et SKAIS2 ei rakendu lähiaastal täiel määral, ma julgeks öelda isegi, et mitte lähiaastatel. Mida me täna teame? Me teame seda, et teatud asjad on SKAIS2-s tööle saadud, näiteks on seal rakendunud täitemenetlusaegne elatisabi. Me võime öelda, et töövõimereformi puhul on töös nn ühe akna printsiip. Meil hoitakse SKAIS2 ka üleval ja seda arendatakse edasi. Aga tõsi on see, et seal ei ole rakendunud pere- või vanemahüvitised, pensionid ega sotsiaalteenused. Loomulikult, see on väga mahukas töö.

Kas on olemas plaan 2 või plaan B? Nii palju kui mina tean valitsuse tasandilt, on sotsiaalkaitseminister andnud ülevaate ja suhelnud vastavate teenistujatega ning praegune plaan on ikkagi selline, et SKAIS2 arendamisega minnakse edasi. Eelmine küsija ütles, et raha eraldamisel on ka defitsiit. Tõsi on see, et kui me võtame mõne aasta tagused turuhinnad – ühe tunni maksumuse infotehnoloogia alal –, siis need erinevad drastiliselt 2017. aasta hindadest. Võib öelda, et 2013.–2014. aastal oli tunni hind kordades odavam kui täna.

Jah, see projekt on kindlasti läinud ka kallimaks, kui arvestati viis aastat tagasi, kui seda planeerima hakati. Praegu on tõsi see, et mõlemad, SKAIS1 ja SKAIS2, teenuseid pakuvad ning SKAIS2 ei ole rakendunud soovitud aja jooksul ja seda arendatakse edasi. Kas on lootust, et sellest olukorrast on väljapääs? Lootust on tänu nendele muudatustele, mille ma ka välja tõin. Ma arvan, et inimesed on läinud professionaalsemaks ja kindlasti ka see, et on loodud selline suurem IT-kompetents, annab siin oma panuse.

16:29 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

16:29 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt peaminister! Kas vastab tõele see, et teie valitsuse kaks ministrit, härra Ossinovski ja Margus Tsahkna, said 2015. aastal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist kirja, kus viidati SKAIS2 väga sügavatele teatud tüüpi probleemidele, ja selle tõttu oleks tollel hetkel saanud teha otsuseid, mispuhul ei oleks võib-olla hirm inimestele tehtavate väljamaksete koha pealt olnud nii suur? Kas te olete saanud nende käest täiendavat informatsiooni, miks sellele kirjale ei reageeritud? Ja mis te arvate – kui ühel hetkel jäävad inimestele väljamaksed tegemata, kas siis peaksid vastavad ministrid valitsuses võtma ka vastutuse?

16:29 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh, auväärne küsija! Punkt üks: te olete ise olnud selle valdkonnaga väga lähedalt seotud. Punkt kaks: teie küsimuses, ma saan aru, peitub soov, et peaminister hakkaks näpuga näitama teatud inimeste osale lähiajaloos, lähiminevikus. Te saate ju sellest väga hästi aru, et seda valdkonda on juhtinud vähemalt kolmest erakonnast pärit olevad ministrid. Ühest erakonnast on olnud vähemalt kolm ministrit, kes on pakkunud oma parimat lahendust, s.o Reformierakond.

Ei, ma ei arva seda, et ma pean hakkama näitama näpuga ühele, teisele või kolmandale isikule: see, kes hakkas kunagi hanget ette valmistama, see, kes läks hankesse jne. Ma arvan, et täna on vaja teha kõik pingutused. Ma ei hakka täna näpuga näitama ka Tsahkna ega Ossinovski peale. Ma arvan, et nad on teinud parimas usus kõike, et see SKAIS2 edasi läheks ja valmis saaks, nii nagu ka teie, nii nagu ka need teised ministrid. Üldjoontes ma arvan ja usun, et siit, kuhu see töö ja vaev on läinud, tuleb täna edasi liikuda.

Loomulikult on see riigile väga suur õppetund. Ma olen juba üks kord siin Riigikogus vastanud sellel SKAIS2 teemal, see oli vist infotund. Jah, see on suur õppetund riigile. Riik on teinud möödalaskmisi, aga ma arvan, et need ei ole olnud meelega tehtud möödalaskmised. Tegemist ongi väga suure IT-lahendusega, uue lahenduse pakkumisega. Nii et vastus teie küsimusele, kas keegi hakkab siin vastutama, on, et praegune valitsus ei saa hakata näitama näpuga eelmistele valitsustele, ministritele, et seal on tehtud vigu. Ma arvan, et see on poliitilise kultuuri küsimus. Mina ei toeta sellist poliitilist kultuuri, et öelda: nemad olid halvad ja nemad nüüd peavad vastutama. Ma arvan, et nad kõik tegid samamoodi tööd selle nimel, et seda SKAIS2 saaks võimalikult hästi ja ruttu rakendada. Need plaanid, mis olid 2012. aastal, ettevalmistaval perioodil, ei ole kindlasti rakendunud – see on selge.

16:32 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:32 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Infotehnoloogia on Eesti ühiskonna, majanduse ja kõigi eluvaldkondade üks läbivaid teemasid ja ka arengu eestvedajaid. Kas ja kuivõrd on teil valitsusjuhina üldse olemas ülevaade ministeeriumide endi suutlikkusest käsitleda infotehnoloogiat just nimelt läbiva, horisontaalse ja põhimõtteliselt ka arengut tervikuna toetava teemana?

16:33 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Nagu ma ütlesin, kogu seda teemat, infotehnoloogiat, vaatab horisontaalselt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, vastav minister. Ligipäas on peaministril loomulikult olemas, seda ülevaadet olen ma saanud. Selles ma ei näe hetkel mingeid küsimusi või probleeme. Ma arvan, et kõnealuse projekti puhul on meile tõsiseks katsumuseks see, et me peame mõtlema, kas riigil sel hetkel, kui me hanget ette valmistasime – tuleb ausalt välja öelda –, olid olemas eeldused selleks, et seda hanget panna kokku selliselt, et probleeme ei tekiks. Kas siin oli ka halba juhtimist, kas oleks saanud kuidagi paremini juhtida? Kindlasti oleks saanud paremini. Aga kui te küsite ülevaate kohta, siis see on olemas MKM-il. Ja viimati me saime selle ülevaate riigi eelarvestrateegia koostamise käigus.

16:34 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

16:34 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud peaminister! Vastuseks Urmas Kruusele ütlesite, et te ei näita kellelegi näpuga, ja eelmise küsimuse puhul leidsite, et horisontaalne koostöö infotehnoloogia vallas peaks MKM-i kaudu käima. Aga see näide ja veel mitmed teised näited teevad ikkagi väga murelikuks: sellised mõtlematud rahakasutused, mis lõppkokkuvõttes ei tule ka õigel ajal välja. Eelmisel nädalal me arutasime majanduspoliitikat ja seal toodi see näide, et madalapalgaliste maksuvabastus läks maksma – selleks, et üheks aastaks Maksu- ja Tolliameti infosüsteem ümber korraldada – 7 miljonit eurot. Minu meelest on viimane aeg teha audit, kuidas meil sellised asjad riigis käivad. Kas seda on kusagil alustatud või peaks seda Riigikontroll tegema? Kuidas sellega lood on?

16:34 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Eks ühelt poolt on see ju meie riigi tugevus, et sellised valukohad tulevad välja. Ja ma arvan, et see on hea, et need valukohad tulevad välja. Miks madalapalgaliste maksuvabastuse süsteem muutus? Te teate ju ise poliitikuna, et põhjus oli selles, et tuli uus koalitsioon, kes ütles, et me tahame rohkem panustada madalat ja keskmist palka teenivatesse inimestesse ja näeme selleks ette tulumaksuvaba miinimumi tõusu. Kas selline audit on olemas? Ka näiteks selle SKAIS2 puhul on esindaja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist, kes infotehnoloogiat veab, olnud siin kogu aeg kaasas. Ta on kogu aeg olemas olnud. Kas Riigikontroll peaks sellele oma tegevuses tähelepanu juhtima? Kui vaja, siis kindlasti peaks.

16:35 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, peaminister Jüri Ratas! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Maris Lauri, palun!

16:36 Maris Lauri

Hea juhataja! Head kolleegid! Hea peaminister, tänan vastuste eest! Kahjuks ma pean tõdema, et minul täielikku kindlust ei tekkinud, kas need probleemid, mis meil sotsiaalvaldkonnas IT-lahenduste toimimise koha pealt on, saavad lahendatud. On tõsiasi, et suurte IT-projektide koostamisel võib tekkida vigu, võib selguda asjaolusid. Eriti kui on tegemist keeruliste süsteemidega, mille tõttu ei hakka asjad tööle nii, nagu nad peaksid.

Kui meil on aga tegemist sotsiaalvaldkonnaga, siis see puudutab sisuliselt igaühte meist. Eriti kui me

mõtlemine tervishoiu peale: digireseptile, digiregistratuurile, mida tehakse ei tea kui kaua juba, jne. Ma arvan, et siin võiks korra siiski proovida seda võtet, mida kasutatakse erasektoris väga sensitiivsetes ja väga keerulistes valdkondades, kus ma olen ise ka töötanud, ehk panganduses. Ehk kui on väga oluline valdkond ja seal tekivad probleemid, siis võetakse kokku kõik ressursid, et need probleemid võimalikult kiiresti ja efektiivselt lahendada. Võetakse juurde ajutist tööjõudu, lükatakse n-ö rahalised ressursid üles ja pööratakse sellele palju suuremat tähelepanu, kui tavapäraselt võiks eeldada.

Minul on küll selline tunne, et sotsiaalvaldkond on see koht, kus praegu oleks vaja IT-lahendustesse erilist suurt panust, et need probleemid saaksid lahendatud. Ma tean, et nende asjadega seal maadeldakse, ja ma tean, mis probleemid seal on. Aga ma tean ka seda, et inimesed, kes sellega tegelevad, ei tunne piisavat tuge. Nad on natuke sellises olukorras, et püüaks-püüaks, aga lihtsalt ei jaksa. Ja nagu ma ütlesin oma küsimuseski, raha on vahel vaja selleks, et palgata juurde tööjõudu, võtta kas või ajutiselt juurde kompetentsi, selleks et probleemid lahendada.

Ma siiski soovitan panna valitsusel sellesse valdkonda kas või pooleks aastaks juurde oluliselt rohkem ressursi, pöörata sellele oluliselt rohkem tähelepanu. Keerulisi probleeme on vahel võimalik lahendada palju kiiremini, kui meile tundub, ja siin võiks tõesti õppida erasektori kogemustest. Aga jõudu selleks! Aitäh!

16:39 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem läbirääkimissoovi, peaministril samuti mitte. Lõpetan selle arupärimise arutelu.

3. 16:39 Arupärimine Eesti Euroopa Liidu eesistumise programmi kohta (nr 353)

16:39 Esimees Eiki Nestor

Järgmise arupärimise on esitanud Monika Haukanõmm, Andres Herkel, Andres Ammas, Külliki Kübarsepp, Krista Aru, Ain Lutsepp ja Jüri Adams. Andres Herkel arupärijate nimel, palun!

16:40 Andres Herkel

Austatud härra esimees! Austatud peaminister! Austatud kolleegid saalis! Arupärijad tänavad noorhärra Kevin Kirsi, kes on meie fraktsiooni juures praktiline ja tegelikult selle arupärimise idee autor ja ka teksti peamine autor. Nimelt, ühel hetkel me nägime, et eesistumine Euroopa Liidu Nõukogus läheneb, aga Eesti programmist ja prioriteetidest on häbematult vähe juttu olnud. Seda arupärimist esitades me muidugi ei näinud ette, et me osutume täna õhtul härra peaministrile niisuguseks soojendusbändiks enne homset olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu samal teemal. Nii et aitäh selle eest, et me saame selle probleemi siiski enne eesistumise kättejõudmist selgelt Riigikogu ette tuua!

Mida nüüd öeldagi nende küsimuste juurde? Need küsimused on võib-olla seda laadi, mis tavaliselt eesistumisega seotud Euroopa Liitu puudutavates paraaddokumentides väga ei kajastu, küll aga pakuvad need päris kindlasti inimestele huvi ja on olulised. Võib-olla mõni on ka selline, mis teenimatult on meie prioriteetide kokkupanemisel kas kahe silma vahele jäänud või kuhugi perifeeriasse kukkunud. Oleme seisukohal, et Eesti ja Euroopa Liidu poliitika 2015–2019 ei kajasta enam ka Euroopa Liidu viimaseid arengusuundi ega neid probleeme, mis on ühenduse juhtimisega ja ka Euroopa Liidu liikmete arvu vähenemise ehk Brexitiga seoses teravalt esile tulnud.

Me saame aru küll, et te ütlete, et Brexiti läbirääkimiste administreerimine jääb nagu meie peale ja sisulised küsimused lähevad kõrvale, aga siiski, Eestil peavad olema siingi väga selged seisukohad. Samuti näeme, et ei räägita piisavalt nendest poliitilistest nõrkustest, mis ilmselgelt viimastel aastatel tunda annavad, nagu Euroopa Liidu institutsioonide kaugenemine inimestest, Euroopa Liidu otsuste demokraatliku aluse nõrkus ja otsustusprotsesside venimine. Lisaks tahame saada selgitust selle kohta, kuidas pidurdada killustumist ja leevendada kahekiiruselise Euroopa teket ning millised probleemid seisavad meie ees seoses pagulastega, pagulaskriisiga ja sellest ajendatud äärmuslike seisukohtade ja vaadete esiletulemisega. Aitäh!

16:43 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas.

16:43 Peaminister Jüri Ratas

Auväärt Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Kõigepealt ma tänan Vabaerakonna fraktsiooni liikmeid, kes on nii olulise arupärimise esitanud, ja seda mitte suusoojaks. Ma arvan, et Eesti eesistumine on kõigile meile väga vastutusrikas ülesanne, mille täitmisel me kindlasti ei tohi eksida. See on Eestile esmakordne unikaalne võimalus. Kui veel paar sõna sissejuhatuseks öelda, siis minu arvates see pole üldse halb, et me seame konkreetsete nüanssideni määratletud eesmärgi, mida me kuue kuu pärast soovime saavutada. Samas ei tohi me Euroopa Liidu Nõukogu eesistujana ära unustada, mis on olnud Euroopa Liidu peamine eesmärk selle moodustamisest alates. Peamine eesmärk on olnud tagada rahu. Ja seda on Euroopa Liit suutnud tagada. Praegu, 2017. aasta maikuu keskel on veel üks väga suur eesmärk: hoida Euroopa Liit ühtsena, hoida Euroopa Liit toimivana, hoida Euroopa Liit koos. Kindlasti peab eesistuja sellele panustama.

Nüüd aga tulen konkreetsete küsimuste juurde, mis auväärt Vabaerakonna fraktsioon on esitanud. Täna, et olete nii rohkearvuliselt minu vastuseid pingsalt kuulamas!

Kõigepealt esimene küsimus: "Eesistujana peab Eesti viima edasi praegu EL Nõukogus töös olevaid teemasid. Teadagi on kõige mahukam nendest Brexit. Kuidas on kavas käsitleda Eesti eesistumise ajal Brexiti teemat, mida soovitakse sellega saavutada ning kuidas näete Eesti rolli ja panust olukorras, kus meie eesistumise alguses on Brexit käivitatud?" Kõigepealt, enne kui ma hakkan sellele küsimusele vastama, tänan ka mina nagu hea härra Herkelgi seda praktikanti, kes selle arupärimise ette valmistas. Tubli praktikant! Juhtida tähelepanu nii olulisele teemale väärib kiitust ja tunnustust – ilma naljata. Aga nüüd vastus.

Kõige olulisem ja mahukam töö on valitsuse hinnangul endiselt Euroopa Liidu eesmärkide elluviimine, mida kajastab meie eesistumise programm ja kajastavad ka teiste institutsioonide tööprogrammid. Brexit on väga oluline, aga see ei tohi varjutada kõike muud. Meie poliitiline energia ei saa kuluda ainult lahutusprotsessile. Kõik liikmesriigid mõistavad Brexiti väljakutset. 27 riiki on ühiselt valinud lähenemise, et Ühendkuningriigi lahkumiseks tehtav töö ei tohi häirida Euroopa Liidu põhitööd. Meie üldine eesmärk eesistujana on olla 27 liikmesriigi teenistuses ja teha tihedat koostööd Euroopa Liidu institutsioonidega, aidates kaasa kokkuleppe saavutamisele Ühendkuningriigiga ja Euroopa Liidu ühtsuse hoidmisele. Me ei soovi lasta Brexiti oma eesistumise ajal domineerida, vaid kavatseme aktiivselt töötada oma programmiliste eesmärkide nimel. Seda ootavad meilt 2019. aastal valimiskastide juurde astuvad eurooplased. Sisulised läbirääkimised Euroopa Liidu ja Ühendkuningriigi vahel algavad tõenäoliselt vahetult enne Eesti eesistumist. 15. detsembril leppisid Euroopa Liidu riigi- ja valitsusjuhid kokku Ühendkuningriigiga peetavate läbirääkimiste protseduurilise raamistiku. Selle kohaselt ei juhi eesistujariik läbirääkimisi. Küll aga juhime Euroopa Liidu 27 riigi alaliste esindajate komiteed ehk COREPER-i ning Euroopa Liidu 27 riigi üldasjade nõukogu, kus loomulikult käsitletakse Ühendkuningriigi väljaastumise läbirääkimisi ja vajadusel uuendatakse või täpsustatakse ka poliitilist mandaati.

Teine küsimus. Kõigepealt tahan tagasi tulla arupärijate esindaja Andres Herkeli sissejuhatuse juurde. Ei ole see arupärimine mingi soojendusbändi etteaste. See on väga oluline arupärimine ja kas homme on OTRK arutelu või ei ole, mina võtan neid eraldi ja suhtun Vabaerakonna arupärimisse täie tõsidusega. Aga nüüd teine küsimus: "Euroopa Liidu majanduslik ja poliitiline koostöö on Eesti huvides. "Eesti Euroopa Liidu poliitika 2015–2019" dokumendist jääb mulje, et valitsus näeb Eesti tugevusi ainult majanduslikus koostöös. Miks Te ei kasuta eesistumist kui võimalust kajastada EL-i poliitilisi nõrkusi, nagu näiteks EL-i institutsioonide kaugenemine rahvast, EL-i otsuste demokraatliku aluse nõrkus ja otsustusprotsesside venimine? Miks ei ole kavas ideid aruteludeks nendel teemadel?" Euroopa Liidu demokraatlik alus on tugev ning liit ise on vägagi otsustusvõimeline. Kui lubate, ma tulen selle mõtte juurde korra tagasi hiljem. Viimastel aastatel on Euroopa Liit üles näidanud otsustavust eurokriisi ja rändekriisi ning ka Venemaale kehtestatud pretsedendituid sanktsioone käsitledes. Nagu te väga hästi teate, on Euroopa Liidu peamised otsused langetavad institutsioonid Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu, mis on mõlemad rahva valitud ja väljendavad rahva tahet. Euroopa Parlament on otse valitud, Ministrite Nõukogu koosneb rahva tahtel püsivate demokraatlike valitsuste esindajatest. Siiski saab alati paremini ja on võimalik teha rohkem tööd avalikkuse otsustusprotsessidesse kaasamisel. Minu hinnangul on Eesti olnud vägagi kaasav ja meie riigisisestel hea halduse põhimõtetel töötav mudel võiks olla eeskujuks ka teistele. Nagu ikka, annab väga palju ära teha ka parema kodutööga. 25. märtsil vastu võetud Rooma deklaratsiooni olulisimaid lubadusi on kuulata üheskoos rohkem Euroopa Liidu kodanike mureküsimusi ja neile vastata, samuti teha selleks koostööd riikide

parlamentidega. Aga tahtsin tagasi tulla oma lause juurde, et Euroopa Liidu demokraatlik alus on tugev ning liit ise on vägagi otsustusvõimeline. Ma tegelikult arvan, et siin auväärt Eesti Vabariigi parlamendis Riigikogus saavad kõik fraktsioonid aru – nii need, kes on kandnud valitsusvastutust ja praegu on opositsioonis, kui ka need, kes on olnud opositsioonis –, et Euroopa Liidust väljaastumine ei ole hea mõte. Need eesmärgid, mida mõned erakonnad oma koostööga võib-olla soovivad saavutada, ei ole minu arvates õiged. Ma tahtsin selle siin väga konkreetselt välja öelda.

Kolmas küsimus: "Miks ei ole Teie juhitud valitsusel huvi juhtida tähelepanu perifeersete liikmesriikide allasurutusele, näiteks sellele, et väikeriikidel on pea võimatu ühtki otsust läbi suruda ilma, et nad teeksid koostööd kas Saksamaa või Prantsusmaaga? Kuidas suhtub valitsus ideesse anda rahvusparlamentidele suurem roll EL-i otsuste kooskõlastamisel?" Alustuseks ütlen, et on tehtud ikka väga jõuline arupärimine, küsimused on, ma ütlesin, võib-olla liigagi radikaalsed. Kindlasti Euroopa Liit nii hull ei ole, kui Vabaerakond oma kolmandas küsimuses kirjeldab.

Aga minu vastus. Kui te arvestate proportsionaalse esindatuse põhimõtet, siis on Eesti, aga ka teised Euroopa väikeriigid oma suurust arvestades kõigis Euroopa institutsioonides ülesindatud. Seega juba ainuüksi formaalselt on Eesti otsustusprotsessides märksa suurema kaaluga, kui meie suurusest võiks järeldada. Juhin teie tähelepanu, et kui tegemist ei ole just ühehäälsuse nõudega, siis ei Saksamaal ega Prantsusmaal pole eraldi ega koos võimalik formaalselt blokeerida ühtegi otsust. Koostöö ja väikeriikide arvamusega arvestamine on seega Euroopa geneetilises koodis kindlalt sees. Enamuse jaoks on vaja vähemalt 55% liikmesriikide ja 65% rahvastiku toetust. Viimase Eurobaromeetri uuringu järgi leiab 58% vastanutest, et Eesti kui riigi arvamust võetakse Euroopa Liidus kuulda, ja mina omalt poolt võin kinnitada, et see nii ongi. Samas suhtub valitsus positiivselt mõttesse, et rahvusparlamentidel peaks Euroopa Liidu otsustusprotsessis olema suurem roll. Tuleb märkida, et Eestis on Riigikogul märkimisväärne roll Euroopa Liidu otsustusprotsessis osalemiseks seisukohtade kujundamisel. Nagu te kindlasti teate, muutuvad valitsuse esitatud seisukohad alles Riigikogus Eesti seisukohtadeks.

Neljas küsimus: "Kuidas on valitsusel kavas soodustada senise suhteliselt killustunud EL-i siseturu asemel tõeliselt ühtse turu teket, kui praeguseid trende arvestades valitseb EL-i liikmesriikide vahel kahekiiruseline areng?" Eesti ei toeta kahekiiruselist siseturgu. Meie eesmärk on juba aastaid olnud vähendada Euroopa Liidu siseturu killustumist ning luua ühtne turg. See eesmärk sai kinnitatud ka "Eesti Euroopa Liidu poliitikas 2015–2019" ning sellest juhindub Vabariigi Valitsus, kujundades oma seisukohti siseturgu puudutavate Euroopa Liidu õigusaktide eelnõude kohta. Põhilised kitsaskohad, kus liikmesriikide erinevad tavad ja reeglid takistavad ühtse turu toimimist, on seotud teenuste piiriülese osutamise ja digivaldkonnaga. Sellega tuleb tegeleda Euroopa Liidu tasandil, kuna seoses tehnoloogia arenguga pakutakse üha enam teenuseid ja kaupu internetis. Eesti eesistumine annab meile hea võimaluse viia edasi arutelusid digitaalse ühiskonna üle ja teiste majanduse jaoks oluliste teemade üle.

Viies küsimus: "Mida võtab Vabariigi Valitsus eesistumise käigus ette selleks, et pidurdada Euroopa killustumise protsessi ja leevendada palju kõneainet pälvinud kahekiiruselise Euroopa teket?" Valitsuse jaoks on eesistumise ajal üks põhieesmärke hoida ja tugevdada Euroopa Liidu ühtsust. Mitmekiiruselise Euroopa kontseptsioon on eksisteerinud juba mõnda aega ja seda võib näitlikustada eurotsooni abil. 19 Euroopa Liidu liikmesriiki 28-st kuuluvad eurotsooni ja sellega liitumine on avatud kõigile, kes täidavad vajalikud kriteeriumid. Hea näide on ka Schengen, kuhu kuus Euroopa Liidu liikmesriiki ei kuulu, aga nad võivad sellega ühineda, kui täidavad asjaomased kriteeriumid. Ka eespool viidatud Euroopa Liidu tulevikku käsitlev Rooma deklaratsioon ütleb selgelt, et liikmesriigid võivad vajaduse korral edasi liikuda eri kiiruse või intensiivsusega, aga see peab toimuma aluslepingute raames. Koostööga saab iga liikmesriik alati liituda. Me toetame seda lähenemist ning soovime olla nende hulgas, kes valivad koostöö. Ma rõhutan: kes valivad koostöö, mitte eraldumise. Otsustavus ka 27 riigina on kõige olulisem tegur, et vältida killustumist. Euroopa Liit ei saa olla poliitiline projekt, mille arengu kiirust dikteerib arengust kõige vähem huvitatud riik. Samuti on oluline juba eespool mainitud elanikega suhtlemine, et selgitada neile, mis hüvesid Euroopa Liit neile annab, ja teha üldse kõik, et meie elanikud Euroopa Liidust ei kaugeneks. Oluline on mõista, et rahu, heaolu ja vabadused ei ole iseenesestmõistetavad.

Kuues küsimus: "EL-i liikmesriigid seisavad silmitsi esimese, aga ka teise-kolmanda põlvkonna pagulastega, kes pole tänini EL-i integreerunud, mille tõttu koguvad omakorda üha enam toetust euroskeptilised äärmuslikud poliitilised liikumised. Miks ei ole eesistumiskavas kavatsust juhtida EL-i riikide tähelepanu integratsiooniprobleemidele ning miks ei võeta nendele probleemidele lahenduste otsimisel initsiatiivi?" Integratsioon on suures enamikus riikides mitte üleriigiline, vaid kohalik küsimus. Euroopa Liidu tasandil saab lõimumist mõjutada ja toetada vaid väga kaude. Usun, et kõik liikmesriigid

on teravalt teadvustanud küsimusi, mis seonduvad tõrjutusega ja sealt edasi ka radikaliseerumisega. Seitsmes küsimus: "Kuidas suhtub valitsus kehtivasse EL-i pagulaste jaotuskavasse ning milliseid järeldusi saab teha selle protsessi kulgemisest nii EL-is tervikuna kui Eestis eraldivõetuna?" Euroopa Liidu otsuste täitmine on kahtlemata üks frustratsiooni allikaid, aga Euroopa Liit lakkab sellisel kujul olemast, kui ühiseid otsuseid hakatakse valikuliselt täitma. Näete, minu aeg sai otsa.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Vastamiseks antud aeg on läbi, aga rahvasaadikud saavad aidata peaministril oma vastust jätkata. Küsimused peaministrile. Monika Haukanõmm, palun!

16:58 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Eesistujana viib Eesti suuresti ellu Euroopa Liidu Nõukogus päevakorral olevaid teemasid. See tähendab, et me ei kujunda teemade valikut ise ja eesistumine justkui ei ole Eesti nägu, vaid Brüsseli nägu. Seda heidetakse ette ja öeldakse, et see peaks olema meie projekt, kus me saame välja tõsta ka teemasid, mis on meie jaoks olulised, rohkem tuua välja oma eripära jne, et eesistumine oleks siiski Eesti nägu. Kas te nõustute selle väitega? Kui jah, siis mis seda illustreeriks? Aga kui te sellega ei nõustu ega pea seda õigeks, siis mida siiski ette võtta, et Eesti nägu rohkem välja tuua?

16:59 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Nüüd on keeruline vastata, kas ma nõustun. Ma nõustun ühe väitega, aga teil oli kaks väidet. Üks väide oli see, et eesistumine on Brüsseli nägu, ja teine, et peab olema Eesti nägu. Nii et kumma väitega? Aga hea küll, ma saan selle küsimuse sisust tegelikult aru.

Kõigepealt punkt 1: Euroopa Liidu Nõukogu eesistujamaa peab lähtuma sellest, et ta on Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja. Ei ole mitte nii, et me arutame selle poole aasta jooksul ainult neid teemasid, mis on Eestile olulised. Kas Eesti saab kujundada oma prioriteete ja väljendada oma kõige tähtsamaid eesmäärke, mille suunas ta soovib edasi liikuda? Loomulikult saab. Seda on Eesti ju ka välja öelnud, andes teada neli prioriteetset valdkonda, mis meie jaoks eesistumisel olulised on. Programmi kallal me töötame, programm saab valmis juunikuu lõpuks.

On selge, et eesistuja peab võtma need teemad, mis on praegusel eesistujal ehk Maltal laual, ka oma lauale. Eesistuja peab arvestama ka järgmise kahe eesistujaga, nii Bulgaaria kui ka Austriaga. Millise panuse Eesti soovib eesistumise ajal anda? Mis on meie nägu, meie riigis hästi toimivad asjad, mis võiks Euroopa Liidus laiemalt toimida sama hästi? Eelkõige on selleks digitaalne valdkond, kus Eesti on kindlasti Euroopa Liidus üks eeskäijaid. Ma tunnetan, et päris paljud minu ametikaaslased ootavad, et Eesti eesistumise ajal toimub edasimineku viienda vabaduse arendamisel. Pean silmas andmete vaba liikumist. Ma olen pidanud läbirääkimisi, et Tallinnas leiaks sügisel aset selleteemaline kõrgel tasemel konverents.

Nii et ma ei saa öelda seda, et eesistumisel on ainult Brüsseli või Eesti nägu. Ma saan öelda seda, et sellel on 27–28 riigi nägu. See ongi ju Euroopa Liidu üks mõte olnud, et need erinevused, mis meil Euroopa Liidus on, ei tohiks meid lahutada. Vastupidi, need peaksid meid rikastama. Aga kindlasti on Eesti nägu ka see, et Euroopa Liidus on olemas näiteks Erasmus programm. Samas on see sama palju Saksa- ja Prantsusmaa nägu.

17:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

17:02 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Ma tahan küsida Riigikogu rolli kohta eesistumisel. Mul on natuke kahju, et Eiki Nestor ära läks – tema kabinetis me vanematekoguga kohtusime. Aga Enn Eesmaa oli ka seal. Ja siis küsis peaminister, kuidas Riigikogu töötab sel perioodil, ja tal oli palve, et Eesti oma seisukohti ELAK-i kaudu võib-olla nii nähtavalt ja selgelt ei avaldaks, nagu see muul ajal tavaks on. Enam-vähem niimoodi lepidi ka kokku, samuti see, et tulevad teemalehed eri asjade kohta. Ma nägin oma komisjonis ka, missuguse struktuuriga dokument see teemaleht on. Seal on küll must valgel kirjas, et

see on asutusesiseseks kasutamiseks, aga ikkagi: Eesti toetab – Eesti ei toeta, Eesti nõustub – Eesti ei nõustu. Umbes sellises stiilis. Ega see nüüd ometi ei tähenda seda, et valitsusel on seisukoht, aga Riigikogul ei või olla?

17:03 Peaminister Jüri Ratas

Ei! Nagu ma ütlesin, Eesti seisukoht läheb Eestist välja alles siis, kui Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon on andnud sellele oma mandaadi. Nüüd vanematekogu kohtumisest, millele te, hea küsija, viitasite. Ma alandlikult palusin luba peaministrina vanematekogus sellel teemal sõna võtta. Tõsi on, et üldpõhimõtte on olnud selline: eesistuja ei kujunda seisukohtasid. Tõsi on ka see, et me oleme eesistumisega seoses palunud Riigikogult seda võimalust, et me anname kõikidest teemadest ja päevakordadest ülevaate. Aga Eesti seisukohtasid me ei kujunda. Ei saa kindlasti olla nii, et valitsusel on seisukohad ja Riigikogul ei ole seisukohti. Ei, nii ei saa olla! Ma ütlesin ka vanematekogus, et kui Riigikogu või Euroopa Liidu asjade komisjon soovib, et vaat selles küsimuses kindlasti peab Eesti oma seisukohad kujundama, siis me loomulikult seda teeme. Aga üldine hea tava on olnud selline, et eesistuja seisukohti ei kujunda.

17:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, palun!

17:04 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea peaminister! Kuna mina Euroopa Liidu asjade komisjoni ei kuulu, siis on mul nüüd teie vastustest pea täitsa segi. Kas te oskate öelda, mis poliitilist kasu saab Eesti rahvas sellest, et me oleme Euroopa Liidu eesistuja? Mis on need reaalsed protseduurid, mille kaudu me saame Euroopa poliitikat mõjutada? Toon ühe näite. Ma saan aru, et meie eesistumise perioodi jooksul tuleb rändekriisi tagajärjel ümberjagamise küsimused üle vaadata. Tähtajad kukuvad ja nüüd on küsimus, kas jätkata seniste reeglite järgi või leida efektiivsemaid meetmeid Euroopa Liidu välispiiri tugevdamiseks, mis on, ma arvan, meie laiem huvi. Kas te oskate selle näite najal kirjeldada protseduuri, mismoodi Eesti rahvas ikkagi saab eesistumisest kasu?

17:05 Peaminister Jüri Ratas

Mulle ei meeldi üldse, kui Riigikogu liikmel on pea segi. Aga ma püüan teile vastuse anda. Loomulikult me püüame ilma kriiskamata rahulikult positsioonil püsida. See on arusaadav, et kui iga päev Euroopa Liidu asjade komisjoni aruteludel ei osale, siis on need teemad ehk natuke kaugemad. Kõigepealt, millest ma alustasin? Ma alustasin sellest, miks on Euroopa Liit oluline. Euroopa Liit on oluline selle tagamiseks, mille pärast see kunagi loodud sai. Ja loodud sai see sellepärast, et Euroopas oleks rahu – et nende riikide pinnal, kes Euroopa Liitu kuuluvad, ei oleks sõjategevust. Ma arvan, et see on ülioluline. Euroopa Liit on edasi arenenud tänu sellele, et me võime selle siseturul nautida erinevaid vabadusi, puudutagu need inimesi, kapitali, teenuseid või tooteid. Eesti soov on, et tekiks ka viies vabadus, mis on andmete vaba liikumine.

Te küsite, mis käegakatsutavat kasu Eesti inimesed saavad. Ma arvan, et me soovime Eesti eesistumise ajal edasiliikumist teatud digitaalvaldkonna teemades. Mis need võiksid olla? Näiteks kui me läheme teise Euroopa Liidu riiki ja mingil hetkel on meil vaja minna apteeki ja saada sealt mingit retseptiravimit, siis me seda praegu ei saa. Eestis käib see üsna mugavalt, kuna meil on digiretsept, kuid Euroopas see ei tööta. See võiks olla üks teema, mille arendamisel Eesti soovib Euroopa Liidus edasiliikumist.

Mis teema võiks veel olla? Ettevõtte asutamine teises Euroopa Liidu riigis võiks olla minu arvates palju lihtsam, palju väiksema bürokraatiaga, palju kiirem, operatiivsem. Need andmed, mis on antud ühes liikmesriigis registrisse, võiks olla väga kiiresti ja automaatselt kasutatavad ka teises Euroopa Liidu riigis. Kindlasti seesama digitaalne allkiri, mis Eestis on levinud, Euroopas aga eriti mitte. Neid teemasid on tegelikult veel, näiteks seesama geoblokeeringu mahavõtmine.

Ma arvan, et see fookus, mille te oma küsimuses välja tõite, on tegelikult õige: mis 500 miljonile elanikule, sh 1,3 miljonile Eestimaa elanikule järgmise kuue kuu jooksul konkreetset muudatust? Ma arvan, et üldine eesmärk peab olema see, et Euroopa Liidu liikmesriikide elanikele peab liikumine Euroopa Liidu sees muutuma mugavamaks, operatiivsemaks, vähem bürokraatlikuks.

17:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaak Madison.

17:08 Jaak Madison

Aitäh, austatud eesistuja! Hea peaminister! Alustuseks suur tänu Vabaerakonnale väga hea arupärimise eest! Rõõm on selle teema üle diskuteerida. Homme tuleb selle teema arutelul ka pikk päev. Teiseks, peaminister, te ajate praegu täielikku jama. Ma võin teile öelda, et selle kuue kuu jooksul, kui Eesti on eesistuja, ei sõltu sellest küll mitte midagi selles mõttes, kas Eesti inimeste liikumine Euroopas läheb paremaks või mitte. See töö käib pidevalt nõukogu tasandil, see töö käib pidevalt diplomaatide tasandil ja seda tööd teeb ka europarlament. Seega see, kes on eesistuja, ei kujunda neid seisukohti mitte mingil moel. Sama asi on digituruga, mida on ühtselt arendatud ka enne seda, kui me saame eesistujaks. Seega ei maksa neid asju kokku siduda. Et Eesti poolt peaaegu 100 miljoni euro kulutamine eesistumisele toob otsest kasu Eesti inimestele – see on jama. Kuid minu küsimus on pigem selle kohta, et iga lisandunud hüve eest peame midagi ära andma, ja küsimus on alati suveräänsuses. Millised on Euroopa Liidu liikmesriigi, sh Eesti suveräänsuse põhiprintsiibid?

17:09 Peaminister Jüri Ratas

No Riigikogu liikmena te võite muidugi sellist sõnapruuki kasutada ja öelda, et see jutt on jama. Arvestades teie suuri kogemusi siin Riigikogus, loomulikult teil see õigus on. Mina ei tohi seda pahaks panna. Aga lihtsalt kõrvaltvaatajana, täidesaatva võimu esindajana ma märgin, et ma nii päris ei julgeks öelda. Üldse mind hirmutab see, kui EKRE arvab, et Eesti peaks Euroopa Liidust välja astuma, sest EKRE mõjuvõim on väga suur. Nüüd tahab Reformierakond teiega koostööd teha ja ma ei tea, kas temagi soovib hakata Euroopa Liidust välja astuma. Eks seda tuleb siis vaadata. Aga mina arvan, et Eesti saab oma eesistumise ajal palju kaasa aidata, et digiteemade arendamisel edasi liikuda. Minu arvates see on lausa Eesti kohustus. Te ütlete, et igapäevane suhtlus käib meie saadikute, meie teenistujate ja veel kolmandate-neljandate inimeste töögruppides. See vastab tõele. Aga eesistuja saab kindlasti seda teemat veel rohkem fookusse seada. Eesti on öelnud, et kaitsevaldkond on meie prioriteet, digitaalvaldkond on meie prioriteet, idapartnerlus on meie prioriteet. Ja loomulikult on eesistujamaal kas või Euroopa Ülemkogus koostöös Euroopa Ülemkogu eesistujaga neid teemasid võimalik lauale tuua, et nende kohta langetataks kõige kõrgemal tasemel poliitilisi otsuseid. See on väga-väga oluline. Nüüd iseseisvusest. Eesti Vabariigi kodanikuna, aga ka peaministrina ma kindlasti ei pea õigeks, et Eesti hakkab oma iseseisvust ära andma. Ja see ei ole üldse mitte Euroopa Liidu põhimõte. Eesti on endiselt iseseisev vabariik, nii nagu meie põhiseadus ütleb, ja samamoodi on iseseisvad 27 ülejäänud riiki.

17:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru.

17:12 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud peaminister! Te ütlesite, et valitsuse arvamus saab alles peale Riigikogus läbi arutamist riigi arvamuseks. On teil mingisuguseid andmeid selle kohta, kui palju Riigikogu on valitsuse arvamust muutnud? Kas Riigikogu on seda üldse kunagi muutnud või on läinud kõik valitsuse arvamusel pärast ka Eesti riigi arvamusena kirja? Ma mõtlen siin eurodirektiive ja igasuguseid muid Euroopast tulnud otsuseid, mida Riigikogugi arutab.

17:12 Peaminister Jüri Ratas

Ma arvan, et neid juhtumeid ei ole väga palju. Olen ka ise olnud Euroopa Liidu asjade komisjoni liige – mitte küll XIII koosseisus, vaid varem, XII koosseisus – ja pean ütleva, et on küll ette tulnud, et Euroopa Liidu komisjon teeb oma täiendused või parandused Eesti seisukohtadele. Nii et seda on olnud küll.

17:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Auväärtn peaminister, teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Andres Herkel, teil on seoses reeglitega, mis meil selle päevakorrapunkti puhul kehtivad, õigus esimeseks sõnavõtuks. Palun!

17:13 Andres Herkel

Austatud härra juhataja! Austatud peaminister, me täname nende vastuste eest! Hästi lühidalt kõigepealt sellest viimasest dialoogi teemast, mis siin küsimuste-vastuste ajal arutusel oli. On natukene kahju, et Eestit tuntakse Euroopas peamiselt ainult digivaldkonna arendajana. Aga hea, et seegi on, see on muidugi suur pluss. Neid tugevaid sõnumeid võiks aga rohkem olla. Samas on väga kahju, et koalitsioon on e-valimiste redutseerimisega sellele valdkonnale ise kallale läinud. Oma eelmises arupärimises me käsitlesimegi neid probleeme, mis viitavad, et Eesti ehk ei olegi digivaldkonnaga, ka valitsuse tasandil, kõige paremini hakkama saanud.

Nüüd, ma arvan, et meie kõigi – ja see puudutab kindlasti ka homset arutelu –, aga eriti peaministri ülesanne eesistumise ajal on tuua riigisiseses tegevuses Euroopa Liit võimalikult inimestele lähemale, et selle toimimist paremini mõistetak. See on võimalus, mille eesistumine meile muu hulgas annab, ja seda peame ka meie rahvaesindajatena maksimaalselt kasutama.

Ma loodan, et sellest teatud möödarääkimisest, mis puudutas parlamendi rolli eesistumise perioodil, me saame Euroopa Liidu asjade komisjonis üle. Ei tohi jääda muljet, et parlament vahepeal probleemidega ei tegele. Riikide parlamentide rolli suurendamine ja ka Euroopa Parlamendi rolli suurendamine peaks olema läbivalt üks meie peamisi eesmärgi, ja seda kindlasti ka meie eesistumise perioodil seda enam.

Me tahame kindlasti Euroopa Liidu puhul näha ühelt poolt suuremat tõhusust ja teiselt poolt toimivat kokkuleppekultuuri. Võib-olla need eesmärgid ei ole alati teineteisega kõige paremas kooskõlas, aga kindlasti on üks plokk teemasid, mida Vabaerakond soovib eriti rõhutada kodanikele lähemale toomise ja võõrandumise vähendamise võtmes, mis meie eesistumise prioriteetides kuigi selgelt ei kõla. Ehk siis rohkem läbipaistvust, rohkem kodanikukesksust! Kuidas jõuda tegelikult selleni, et Euroopa Komisjon tegutseb demokraatlike volituste alusel, on küsimuste küsimus. Ma arvan, et üks võõrandumise algeid on ka see, et komisjoni töö on hästi eksperdikeskne ja tegelikult otseseid demokraatlikke volitusi sellel tasemel ei ole.

Eestis me oleme palju rääkinud petitsiooniõigusest ja sellest, et valitsuse poolt selle ignoreerimine on toonud kaasa terve hulga probleeme. Tuletan siinkohal meelde, et Euroopa Liidu tasandil on olemas selline asi nagu demokraatlik algatus ühe miljoni allkirjaga. Paraku see ei toimi kõige paremini. Nii et siin on terve hulk probleeme. Esiteks, Euroopa Liidu toimimine ei ole inimestele mõistetav ja inimesed ei saa ka aru, kuidas nemad sellesse üldse sekkuda saavad. See on üks väga suur mõttekoht ja siin on teha hästi palju hariduslikku tööd, aga ilmselt tuleb otsida ka lahendusi, mille korral inimesed tunneksid end rohkem kaasatuna. Vaat sellest on jäänud natukene puudu. Aitäh!

17:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Läbirääkimisi jätkab kõnepuldis Jaak Madison.

17:18 Jaak Madison

Austatud istungi juhataja! Hea peaminister! Alustuseks ütlen seda, et loomulikult ma kasutan täpselt neid sõnu, nagu ma tahan ja nagu mulle endale meeldib. Ma arvan, et sõna "jama" ei ole ebatsensuurne ega solvav – kui miski on jama, siis see jääbki jamaks. Mis jamast praegu juttu on? Nagu ma ütlesin juba oma küsimust esitades, jama on see, kui me seome otseselt inimestele tuleva kasu sellega, et me oleme formaalselt eesistujamaa, kes juhib Euroopa Liidu tööd kuue kuu vältel. Nende kahe asja omavahel kokkusidumine on jama – see on demagoogia ega vasta tõele. Me võime samamoodi tõlgendada praegust Malta eesistumist. Üks Malta prioriteet on olnud migratsioonikriisile lahenduse leidmine, Dublini süsteemi reform. Paraku see, kas sellele lahendus tuleb või mitte, ei sõltu teps mitte sellest, kas eesistuja on Malta, Saksamaa, Eesti või Bulgaaria. See ei olene mitte mingil moel sellest. Nii et kui ma ütlen, et see on jama, siis jama see ongi. Ja öelda, et Riigikogu liige kasutab väljendeid, mis ei ole peaministrile kui kõrvaltvaatajale sobivad – no andke andeks, minu meelest ei ole sobiv see, kui peaminister demagoogiliselt seob kokku asjad, mis ei ole kokku seotavad.

Teiseks, Eesti prioriteedid eesistumise ajal. On tõsi, et Eesti saab loomulikult tõstatada küsimusi, mis on meile tähtsamad, olgu selleks julgeolek, naabruspoliitika, idapartnerlus, samuti rändekriisile lahenduse leidmine. Samas on fakt, et 95% kuue kuu tööst tuleneb sellest, mis on eelmise eesistuja laua peal olnud ja mis me peame n-ö kohustuslikena üle võtma. Need ei sõltu meist. Nii tekib küsimus, kas see, et me saame 5% ulatuses kujundada eesistumise töömahtu, on väärt 100 miljonit eurot. Minu arvates ei ole väärt. Lihtne! Paraku, kuna me peame seda tegema, siis teemegi, muud meil üle ei jää.

Kolmas asi. Ma ei aktsepteeri seda, kui peaminister valetab. On vale, et üks erakond siin parlamendis

ehk Eesti Konservatiivne Rahvaerakond on öelnud, et me peame lahkuma Euroopa Liidust. Kui teile kõrvaltvaatajana on sobimatu kuulda sõna "jama", siis minule on sobimatu see, kui peaminister otseselt levitab valefakte. Jah, me oleme öelnud, et meie arvates on probleem suveräänsusprintsipiis. Meie arvates on probleem, et Euroopa Liit on kaotanud oma algse näo – sellele rõhustate ka teie –, mille pärast üldse Euroopa Liit loodi. Enam ta ei täida ainult seda rolli, et püüab sõdu hoida ära ja arendada majanduslikku koostööd, soodustada tööjõu liikumist ja ettevõtlusvabadust. Tegemist on väga selgelt föderaliseeruva liiduga, kes kujundab ligi kahe kolmandiku ulatuses liikmesriikide parlamentide tööd. Ja selles me näeme probleemi. See on sisuline probleem, millele tuleb tähelepanu osutada, ja me oleme ainsad, kes seda teevad. Aga see ei tähenda, et Eesti peab meie arvates kohe välja astuma. Me väidame, et aastal 2003 antud mandaat on ammendunud. Me näeme probleemi selles, et 2012. aastal ütles Riigikohus, et Eesti liitumine Euroopa stabiilsusmehhanismiga, kus me garanteerisime 1,3 miljardit eurot laene, läheb tõenäoliselt vastuollu mandaadiga, mille alusel me ühinesime Euroopa Liiduga. See on meie jaoks probleem. Meie jaoks on probleem see, et on teatud liikmesriike, kes suruvad peale teistele riikidele, sh Eestile, et Eesti peab nõustuma Dublini süsteemi reformimisega. Ja see omakorda tähendaks mandaadi ehk volituste ületamist. Sellele me tõesti osutame tähelepanu – meeldib see või mitte –, aga see ei tähenda seda, et peab hakkama valetama.

Mis puudutab iseseisvust, siis loomulikult arvan ka mina, et Eesti on iseseisev riik, aga et Eesti valitsus, sh peaminister, nagu praegu mulje jäi, kardab seda iseseisvust kasutada. Kui Eesti on põhiseaduse järgi iseseisev, nagu ütles härra Ratas, siis peaks Eesti põhiseaduse järgi Eesti Pank korraldama raharinglust Eesti Vabariigis. Seegi punkt kehtib siia maani. Kas see ka reaalselt töötab? Ei, see ei tööta, neid asju korraldab Euroopa Keskpank. Rääkida iseseisvusest nii enesekindlalt Eesti Vabariigi põhiseaduse vaimus – see on jällegi hämamine, demagoogia. Kui me räägime suveräänsusest, siis suveräänne riik peaks korraldama ka tööd oma piiril. Oma lõunapiiril Eesti seda ei tee, sest liitudes Schengeni viisaruumiga, oleme võtnud kohustuse mitte rakendada piirikontrolli. Ja kui me seda teha tahaksime, siis peaksime saama selleks volituse Euroopa Komisjonilt, kuid Euroopa Komisjon otsustas, et piirikontroll teatud piiridel, näiteks Norra, Taani ja Saksamaa vahelistel piiridel, tuleb lõpetada hiljemalt selle aasta oktoobri lõpuks. Seega rääkida suveräänsuse printsipiist piirikontrolli kontekstis on jällegi väga libe tee. Kui palju seal on suveräänsust?

Palun mõne minuti lisaaega!

17:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

17:22 Jaak Madison

Järgmise kuue kuu jooksul, kui me oleme eesistujad, on üks Eesti valitsuse probleeme ja surveid kindlasti just nimelt rändekriisi lahendamine ja selle süsteemi reformimine. Mina väga pelgan, millise seisukoha Eesti valitsus kujundab, sest tegelikult ta ei tahagi seisukohta kujundada – on olnud hea tava, et eesistujariik on neutraalne. Teate, mind ei huvita ausalt öeldes need head tavad. Mind ei huvita, mida on teinud mingi teine riik. Mind huvitab, kuidas on 100 miljoni euro eest meie riigi huvid kõige rohkem kaitstud. See on minu huvi. Ja Eesti huvi ei ole reformida Dublini süsteemi nii, et me võtame ära vastutuse riikidelt, kes tahtlikult on olnud migrantidele koridorideks teistesse riikidesse. Na räägin Kreekast ja Itaaliast, kes on viimase kahe ja poole aasta jooksul olnud huvitatud sellest, et võimalikult suur hulk inimesi lahuks nende riigist. See ei ole vastutustundlik ja see ei ole kohane meie liitlasriikidele, kes nad peaks meile teoreetiliselt olema. Rääkida siin neutraalsusest on ikka väga ülepingutatud ja alandlik.

Ma väidan, et Eesti eesistumine tuleb üle elada. Jah, me peame sellega hakkama saama, kuid samas on küsimusi, mille puhul me ei saa aktsepteerida neutraalsust, vaid peame väga selgelt ütlema oma seisukoha välja, sest see on meie riigi huvides. Ma arvan, et 100 miljoni euro kulutamine sellele on seda ka väärt. Seega, härra peaminister, jõudu teile ja kohtumiseni Euroopa Liidu asjade komisjonis!

17:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

17:24 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Härra peaminister! Kuulasin kabinetis elektrooniliste abivahendite vahendusel, mis saalis toimub, ja mingil hetkel mul kihvatas. Ja mul kihvatas ausalt öeldes sel hetkel, kui siin algas jutt sellest, kui tublid me oleme digivaldkonnas ja kuidas me oleme peaaegu kogu maailmale suunanäitajad. Kuidas kõik on lollid peale meie, keegi teine ei tea, kuidas digivaldkonda korraldada. Me juurutame Euroopas digiretsepti!

Inimesed, kas te annate endale aru suurskategoriate erinevusest? Kuidas te kavatsete 300 miljoni elanikuga Ameerikas juurutada digiretsepti, kui Ameerikas on tänase päevani väga palju kohti, kuhu isegi post ei liigu teistmoodi kui hobuse seljas? Viige sinna digiretsept, näidake neid tehnilisi lahendusi! Või 83 miljoni elanikuga Saksamaa – viige seal digiretsept sisse nii nagu Eestis, kus on 1,3 miljonit elanikku, 45 000 ruutkilomeetrit ja suhteliselt hästi arenenud infrastruktuur! Ärme kelgime ja suurustame selle digijutuga! Meie ei ole teenäitajad! Me oleme kogu digivaldkonna üle võtnud meist selles valdkonnas tunduvalt rohkem arenenud riikidest: Ameerikast, Euroopa juhtriikidest. Seal on suured arenduskeskused.

Kus on Eesti Silicon Valley? Näidake mulle, kus on Eesti Silicon Valley, kust tulevad kõik need uued, innovatiivsed tehnoloogilised lahendused! Mina ei tea, kus on Eesti Silicon Valley. Ja ikkagi me räägime, et me oleme Euroopas ja kogu maailmas suunanäitajad. Ei ole! Me oleme tavalised selle valdkonna arenduste kasutajad, tarbijad. Oleme seda teinud tublisti, selles ei ole kahtlust. Aga seda tänu ka sellele, et me oleme nii väikesed. Seda esiteks.

Teiseks on äärmiselt eksitav ning äärmiselt pikkade ja kahjulike tulemitega meie rahvale ja riigile, kui me läheme eesistumisele vastu positsiooniga, et me ei tohi oma huve kaitsta. Et me oleme neutraalsed ja peame tegema kõike ainult Euroopa huvides. Mis asi on Euroopa huvi? Kes selle defineerib? Kas Portugali huvi, Kreeka huvi, Soome huvi ja Malta huvi on täpselt sama, mis on Eesti huvi? Ei ole! Kas Saksamaa suur korporatsioonide huvi on sama, mis on Eesti väikeettevõtjate huvi? Ei ole! Ükski riik ei ole nii idiootlik, et ta ei kaitseks oma huve. Kui Eesti on nii idiootlik riik, siis on see lihtsalt piinlik. Vabandust jällegi karmi sõnakasutuse pärast! Aga nii on.

Loomulikult ei saa me pealt vahtida, kui sakslased, prantslased ja keegi teine suruvad läbi otsuseid, mis kauges perspektiivis mõjuvad meile väga kahjulikult ja mida järgmistel valitsustel on väga-väga keeruline tagasi pöörata. Tuleb mõelda, mis eristab suurte riikide poliitikaid väikeste riikide poliitikatest. See on väga tähelepanuväärne asi, pange kõik kõrva taha, lugupeetud koalitsioonipoliitikud! See on see, et pidevalt püütakse näha mitu sammu ette. Poliitikaid kavandatakse pika perspektiiviga: 50 aastaks, 100 aastaks, kui see on võimalik, mitte kuueks kuuks, eesistumise ajaks. Niisugust asja ei tohi teha, seda meie fraktsioon mitte mingil juhul heaks ei kiida ja sõidab valitsusele sisse igal võimalusel, kui valitsus niisuguse positsiooni võtab. Paluks sellega arvestada!

Ja kolmandaks, see on nüüd niisugune vigade parandus.

Palun lisaaega!

17:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit!

17:29 Mart Helme

Eestis ei saada valitsuse tasemel aru, et mandaat, mille Eesti rahvas andis Euroopa Liitu astudes, on praeguseks selgelt ammendunud, ja ammendunud mitte seoses Brexitiga, vaid ammendunud selle pärast, et vahepeal on mööda läinud 14 aastat. Ja selle 14 aasta jooksul on muutunud Euroopa, on muutunud maailm, on muutunud julgeolekukeskkond, on muutunud Eesti. Aga püütakse endiselt opereerida, lähtudes arusaamast, et Eesti rahvas andis lõppeks mandaadi kõigeks: ühisrahaks, pagulaste vastuvõtmiseks, suveräänsuse likvideerimiseks, jumal teab milleks kõigeks veel. Me teeme seda kõike, sest Eesti rahvas andis aastal 2003 selleks mandaadi. Ei andnud selleks mandaati! Keegi ei küsinudki selleks mandaati! Mitte keegi ei küsinud selle otsustamiseks mandaati, kas me saame vastu võtta kvoodipagulasi või kas me peame Kreeka võlgasid kinni maksma. Sellist mandaati ei küsitud ja sellist mandaati ei antud!

Aga kui meie ütleme praegu, et 14 aastat hiljem tuleb rahvaga ausalt arutada muutunud olukorda, siis me oleme Putini käsilased ja tahame Euroopa Liidust välja astuda. Ei taha! Me tahame ausat arutelu

mandaadi üle ja kuus kuud eesistumise aega annab selleks minu arvates suurepärase võimaluse. Need on kohad, millele ma tahtsin tähelepanu pöörata ja mis mul kihvatasid, kui ma kuulasin seda arutelu. Aitäh!

17:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Arutelu jätkab peaminister, kes kasutab võimalust veel kord sõna võtta. Palun!

17:31 Peaminister Jüri Ratas

Auväärt Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Ameerika Ühendriikides me tõesti ei pea hakkama digiretsepti juurutama, see asub Euroopa Liidust väljaspool. Aga härra Jaak Madisoni üleskutse Euroopa Liidu asjade komisjonis kohtuda on väga tore. Ma täna olin selles komisjonis, tutvustasin oma homset kõnet. Ju teil oli töiseid asju ajada, kahjuks ma täna teid seal ei näinud. Aga tulevikus, kui ma tulen, olete teiegi loodetavasti komisjonis kohal ja täidate seal oma kohustusi. Minu arvates fookus sellele, et Euroopa Liit peab tooma kõigile 500 miljonile elanikule, sh Eesti elanikele parema, kindlama, turvalisema elu ja tuleviku, on õige. Viimased andmed näitavad seda, et majandus kõikides Euroopa Liidu riikides on kasvanud. Küll vähe, aga siiski kasvanud. Ka näeme seda, et viimastel aastatel on Euroopa Liidus loodud väga palju töökohti. See kõik räägib tegelikult sellest, et elu on ka Eestimaal edasi läinud.

Ilmselt eelkõnelejad ei taha tunnistada, et kõik see, mida Euroopa Liit on Eesti riigile viimase 13 aasta jooksul andnud, on väga suur väärtus. See on väärtusruum, kuhu me oleme kultuuriliselt alati tahtnud kuuluda. See on väärtusruum, kus lähtutakse põhimõtetest, et Euroopa Liidu liikmesriikidega ei sõdita ja et need riigid, sh ka Eesti, saavad oma majandust rahulikus tempos edasi arendada. See on väga suur väärtus. Julgeoleku aspektil on väga suur tähendus, rahu aspektil on väga suur tähendus.

Kui Eesti Riigikogus ütleb üks rahvasaadik, et eesistujamaa ei saa mitte midagi teha, kõik on ette planeeritud, siis vabandust, aga ju tal lihtsalt ei ole piisavalt infot. Eesistuja saab päris palju teha. Eesistuja saab väga palju kaasa rääkida näiteks Euroopa Ülemkogu kohtumistel, poliitika kujundamisel, arvamuste formuleerimisel, teemade toomisel lauale. Seda on väga palju! Ma olen seda isiklikult kogenud viimasel viiel kuul ja ma tean, millest ma räägin.

Nüüd, minu meelest on see selline fundamentaalne küsimus, et kui tõesti on mõni erakond, kes soovib teha uue referendumi, kas Eesti peaks kuuluma Euroopa Liitu või ei peaks kuuluma Euroopa Liitu, siis tuleb see julgelt välja öelda. See ei ole Eesti eesistumise küsimus, aga sisepoliitilise küsimusena on see väga oluline. Meie elanikud on 70% ulatuses toetanud Eesti kuulumist Euroopa Liitu. Kui te ütlete, et seda tuleks ehk muuta, siis te peate väga konkreetselt teada andma, miks seda on vaja muuta ja kuidas on seda vaja muuta. Ei maksa nagu sellel teemal hõljuda. Eesti on igal juhul viimase 13 aasta jooksul olnud riik, kes soovib olla Euroopa tuumikus. Kümme päeva tagasi otsustas valitsus, et me ühineme Euroopa Liidus PESCO-ga, mis tähendab tugevamat ja tihedamat koostööd kaitsevaldkonnas. Eelmisel nädalal me otsustasime valitsuse tasandil: Eesti ühineb Euroopa Prokuratuuriga, et vältida rahapesu. Need on kõik, ma arvan, väga olulised teemad ka meie elanike arvates.

Lõpetuseks. Ma siiralt tänan arupärimise esitajaid selle väga olulise teema tõstatamise eest! Ootan põnevusega homset väga huvitavat debatti siin Riigikogus. Loomulikult on vaja see kõik tõsiselt läbi arutada. Ja mida rohkem me saame oma elanikele üles lugeda neid häid asju, mis Euroopa Liit on andnud Eestile, seda parem. Aitäh!

17:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Eerik-Niiles Kross, kas teil on protseduuriline küsimus?

17:36 Eerik-Niiles Kross

Ma tahtsin ühe märkuse teha, kuna peaminister nimetas siin Reformierakonda. Kedagi teist meilt saalis ei ole, nii et ma hea meelega vastaksin sellele.

17:36 Aseesimees Enn Eesmaa

On võimalik kohapealt sõna võtta kaks minutit.

17:36 Eerik-Niiles Kross

Peaminister avaldas muret, et Reformierakond võib-olla hakkab kuidagi Euroopa Liidu kursilt kõrvale kalduma, kuna me peame võimalikuks EKRE-ga koalitsiooni teha. Ma esiteks kaitsen EKRE-t: tõepoolest, nagu Madison ütles, nad ei ole öelnud, et nad tahaksid Euroopa Liidust lahkuda. Mis puudutab Reformierakonda, siis loomulikult iga valitsus, mille Reformierakond teeb, saab olla ainult Euroopa Liidu kursil. Peaminister kaitses väga kenasti Euroopa Liitu ja Eesti Euroopa-suundumusi, aga tuletan talle meelde, et just tema erakond oli see, kes kunagi hääletas Euroopa Liitu astumise vastu. Aitäh!

17:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Riigikogu, loen arupärimise nr 353 vastatuks.

4. 17:37 Arupärimine projekti SKAIS2 elluviimise kohta (nr 344)

17:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Neljas päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Monika Haukanõmme, Andres Ammase, Krista Aru, Andres Herkeli, Ain Lutsepa ja Artur Talviku 4. aprillil esitatud arupärimine projekti SKAIS2 elluviimise kohta. See kannab numbrit 344. Arupärijate nimel Monika Haukanõmm, palun!

17:37 Monika Haukanõmm

Härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Austatud minister! Vabaerakonna esitatud arupärimine puudutab SKAIS2 elluviimist ja arendust. Me oleme seda teemat täna juba puudutanud – tänane teine arupärimine, mille esitasid Riigikogu Reformierakonna fraktsiooni liikmed peaministrile, keskendus digiarenduste laiematele probleemidele. Selleks et minna nüüd üldisemalt üksikumale, on meie arupärimine keskendunud väga konkreetset ühele IT-arendusele ehk SKAIS-ile, Sotsiaalkindlustusameti infosüsteemile.

On teada, et SKAIS on oma aja ära elanud – süsteem on sisuliselt amortiseerunud ega võimalda juba ammu täita kõiki Sotsiaalkindlustusametile pandud ülesandeid, sest neid ülesandeid paneme ka meie Riigikogus sinna ühtejärke juurde. SKAIS1 ehk vana infosüsteem töötab oma võimekuse piiril ning kahjuks sunnib ametnikke tegema väga palju nn käsitsitööd.

SKAIS2 on ilmselt üks suurimaid viimase aja IT-arendusprojekte, mille esialgseks eelarveks oli plaanitud 7,1 miljonit eurot. Me alustasime SKAIS2 arendamist juba 2012. aastal ning ideaalis oleks see pidanud valmima eelmise aasta 1. juuliks. Arendustööde venimise ja ühe tegija loobumise tõttu pikendati valmimistähtaega selle aasta jaanuarini. Me kõik lootsime, et lõpuks saab see SKAIS2 ka valmis. Kahjuks olime liiga optimistlikud, süsteem ei tööta ikka veel.

Murelikuks tegi ka see, kui ajalehes ilmus teade, et tegelikult juhtis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium juba 2015. aastal Sotsiaalministeeriumi tähelepanu asjaolule, et selle projektiga on seotud liiga suured riskid, ja väljendas ühtlasi kartust, et seatud tähtajad ei ole realistlikud. Kuid Sotsiaalministeerium otsustas siiski asuda projekti ellu viima, sest selline poliitiline sund oli päris tugev.

Riigikogu sotsiaalkomisjon on hoidnud SKAIS2 arendusel väga teravalt silma peal juba alates eelmise aasta suvest. Me oleme seda kolmel korral käsitlenud. Komisjonis on ministeeriumi ametnikud korduvalt rõhutanud, et tehakse kõik selleks, et projekt õnnestuks. See on prioriteet. Ollakse valmis ka selleks, et kogu SKAIS2 arendus valmis ei saa. Täna on teada fakt, et valmis see ei ole ning riigil on tekkinud vähemalt 1,5 miljoni euro suurune lisakulu. Me ei ole kindlad selleski – nagu ütles ka peaminister teisele arupärimisele vastates –, kas see projekt saab valmis järgmisel aastal või ülejärgmisel aastal ja üldse, millisest mahust on jutt. SKAIS2 loomisega kaasnev segadus ja suutmatus projekti juhtida ongi viinud sellise olukorrani, kus riigi ja iga kodaniku seisukohalt üliolulisi teenuseid pakuva infosüsteemiga ollakse hädas. Me ei saa isegi enam teha kompetentseid otsuseid töövõime hindamisel, sest andmed eri asutuste vahel, näiteks Sotsiaalkindlustusameti ja töötukassa vahel, ei liigu piisavalt. Niisiis, neid probleeme, mida SKAIS2 mittevalmimine on juba tekitanud ja võib veel tekitada, on terve suur hulk. Selleks, et teemast natuke rohkem teada saada, olemegi esitanud sotsiaalkaitseministrile kuus küsimust, millele ootame sisukaid vastuseid. Aitäh!

17:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Need vastused saabuvad kõnepulti koos sotsiaalkaitseminister Kaia Ivaga. Palun!

17:42 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Aitäh selle arupärimise eest, tänu millele mul on võimalik teha vahekokkuvõtte sellest tõesti suurest projektist. Mõne sõnaga sissejuhatuseks, et mida see projekt hõlmab. Arupärija küll rääkis üldisest fookusest, aga annan veidi selle projektiga seotud taustainfot, mida kuulaja võib-olla ei tea. Sotsiaalkindlustusamet pakub teenuseid umbes 700 000 inimesele. Kõnealune projekt puudutab kindlasti kõiki neid inimesi ja ligi veerand riigieelarvest jagatakse sealtkaudu inimestele rahana või teenustena välja. Nii et tegemist on väga suure ettevõtmisega. SKAIS1, mida siin ka nimetati, võeti kasutusele 17 aastat tagasi ja tõepoolest, selle aeg on ümber. 2012. aastal alustati uue süsteemi ettevalmistamist, hanke ettevalmistamiseni jõuti aastal 2013 ja raamlepingu sõlmimiseni 2014. aastal.

Nüüd aga juba konkreetsed küsimused. "Kui palju on maksma läinud vana SKAIS-i arendamine, et kuidagigi vastu pidada SKAIS2 valmimiseni ning teostada vajalikud pensionite ja toetuste väljamaksed?" SKAIS1 arendustöödeks on kulunud 1 131 240 eurot, millest kahe süsteemi ehk siis SKAIS1 ja SKAIS2 andmevahetusteenused on 250 656 eurot, riigi infosüsteemide kesksed uuendused, mis ei sõltu sellest projektist, aga mis on vaja ära teha igal juhul, et süsteem saaks töötada, on maksma läinud 148 416 eurot. Ja on ka seadusmuudatused, mis on riigi poolt vastu võetud ja mida on vaja rakendada. Kuna neid ei ole võimalik SKAIS2-s teha, on neid arendatud SKAIS1-s ning nende tööde maksumus on 732 168 eurot. Need on siis need seadusmuudatused, mida algse lepingu sõlmimisel, hanke väljakuulutamisel ei olnud veel teada.

Nüüd, küsitud oli küll arenduskulusid, aga ma mainin lihtsalt, et lisaks sellele on olemas ka veel halduskulu, mis ei ole arenduskulu, aga mis siiski on kulu. SKAIS1 halduskulu aastas on 368 400 eurot, nii et iga täiendav aasta toob sellise lisakulu kaasa. Ja veel on ka SKAIS2-s mõned arendustööd, mis mõjutavad SKAIS1, et neid oleks võimalik paralleelselt töös hoida.

Teine küsimus: "Kui palju ja millistest vahenditest on tasutud SKAIS2 loomise eest ning millises ulatuses planeeritakse veel kulutusi teha ja millistest allikatest kavatsetakse need kulud katta?" SKAIS2 arendustööde eest on tasutud 3 741 402 eurot, sellest sotsiaalfondi vahenditest 1 259 975 eurot ja riigieelarve vahenditest 2 481 427 eurot. Kohustusi on võetud – see tähendab, on juba sõlmitud lepingud – summas 2 884 151 eurot ja sellest sotsiaalfondi raha on 1 822 664 eurot ja riigieelarve vahendid 1 061 487 eurot.

Nüüd, planeeritav SKAIS2 projekti arendustööde maht aastatel 2017–2020 on 4 851 000 eurot. See summa jaotub järgmiselt. Esiteks, projekti raamlepingus juba ette nähtud tööd, mille tegemiseks veel ei ole hankelepinguid sõlmitud, on mahus 1 356 000 eurot. Sinna alla käivad abivahendid, erihoolekanne, rehabilitatsioon, andmevahetus. Teiseks, SKAIS2 uued vajadused seoses õigusaktide muudatustega, mis toovad kaasa infosüsteemi muudatuse, mis polnud teada, kui SKAIS2 projekti hakati ellu viima. See maht on 1 938 000 eurot. Sinna alla käivad näiteks tulumaksu muudatused, perehüvitised, erinevad pensionimuudatused jms. Kolmandaks, SKAIS2 uued arendusvajadused seoses sellega, et tööprotsesse või teenuseid on võimalik kliendi seisukohalt paremaks muuta. Selleks on ette nähtud 1 557 000 eurot. Need on need tööd, mida 2013. aastal tehtud hankes ei olnud, kuid mille tegemine on vajalik SKA töökorralduse ja teenuste arendamiseks. Siia alla kuuluvad teenuste muudatused, mis ei tulene õigusaktidest, kuid on vajalikud kliendile või süsteemi kasutajale, ja ka need, mis on vajalikud andmevahetuse täiendamiseks, et oleks võimalik koostöö SKAIS1-ga. Eelarvega on praegu katmata sellest vajadusest 3 495 000 eurot. Kokku on SKAIS2 projekti seni tehtud ja prognoositavad arenduskulud koos kõikide uute arendustega, mis tulenevad juba uutest seadustest – pean silmas aastaid 2014–2020 – kokku 11,47 miljonit. Prognoositud kulud on arvestatud, lähtudes praegustest hankelepingu tunnihindadest.

Kolmas küsimus: "Millised IT-rakendused valmisid õigeaegselt 1. jaanuariks 2017?" 2. jaanuarist 2017, mis oli tööpäev, töötab SKAIS2 infosüsteem koos andmevahetusteenustega. Esiteks nimetan elatisabi teenuseid, sh elatisabi väljamaksete tegemist ning koostöös kohtutäituritega uue, täitemenetlusaegse elatisabi pakkumist. Teiseks, puudega isiku puude tuvastamine, puudega isiku sotsiaaltoetuste määramine, isikukaardi väljastamine, töövõimereformi raames ühistaotluste vastuvõtmine, elektroonne andmevahetus töötukassaga. Kolmandaks, kasutuses on IT-lahenduse üldised baaskomponendid, raamatupidamise ja finantsarvestuse süsteem, mille kaudu toimuvad toetuste väljamaksed, andmevahetus teiste registritega ja protsesside üldkomponendid. Ja neljandaks nimetan

töövõimetoetusega seotud andmevahetust töötukassaga.

Neljas küsimus: "Millal on planeeritud SKAIS2 valmimine täies mahus, kus kõik 25 Sotsiaalkindlustusameti tööprotsessi kasutavad uut ja kaasaegset infosüsteemi?" SKA protsesside üleminek uuele infosüsteemile on plaanitud lõpetada 2020. aastal. Selle ajani toetub osa tööprotsesse SKAIS1-le, aga järk-järgult toimub üleviimine SKAIS2-le. Tuleb arvestada, et kõik seadusmuudatused mõjutavad ka infosüsteemi. Praegu on SKAIS2 puudutavaid õigusakte rohkem kui 140. Ja millised on asjaomased tähtajad teenuste kaupa? Puhkusetasu ja töötasu hüvitamine – 2017. aasta kolmas kvartal, perehüvitised – 2018. aasta teine kvartal, pensionid – 2018. aasta neljas kvartal, abivahendid – 2019. aasta teine kvartal, erihoolekanne – 2019. aasta teine kvartal, rehabilitatsioon – 2019. aasta kolmas kvartal, Euroopa Liidu elektroonilise andmevahetusega liitumine – 2019. aasta esimene kvartal, aruandluse süsteem – 2018. aasta teine kvartal ja muud teenused – 2020. aasta.

Viies küsimus on, kas ja millises ulatuses on ministeerium planeerinud SKAIS2 arendajalt Tietolt välja nõuda riigile tekitatud lisakulud. Arendajalt on detsembris 2016 sisse nõutud leppetrahvina 180 000 eurot. Sõlmitud lepingute kohaselt ning vastavalt võlaõigusseadusele on ministeeriumil õigus lisaks leppetrahvile arendajalt välja nõuda kahju, mille on tekitanud arendustööde venimine. Hetkel keskendume sõlmitud lepingute alusel tööde valmimisele ja seejärel hindame lepingu täitmisel tegemata jäänud ning viibinud töödest tulenevat kahju.

Kuues küsimus: "Milline on ministeeriumi varuplaan, kui SKAIS2 projekt ebaõnnestub? Kas on valminud riskide hajutamise plaan?" SKAIS2 projekti riske on järjepidevalt hinnatud ja maandatud. Riskide juhtimiseks otsustas ministeerium 2016. aastal määrata teenuste arendamise prioriteedid ning võtta uus tarkvara kasutusele järk-järgult. Esimeses etapis on eesmärk keskenduda elatisabile ja töövõimereformile, teiseks aga teha SKAIS1-s vajalikud arendused, et SKAIS2 saaks pakkuda teenuseid edasi ka sellest aastast. Põhjuseks oli risk, et arendaja ei jõua arendustega tähtajaks valmis. Nii on ka juhtunud. Kolmandaks on olnud vaja tugevdada SKAIS2 tellijapoolset juhtimist. SKA teenuseid pakuvad vana ja uus infosüsteem koos. SKAIS1-s töötab iga teenus seni, kuni SKAIS2-s saab selle kasutusele võtta. SKAIS2 riigihankes hangiti "võtmed kätte" teenust, mille puhul arendaja ülesanne oli lisaks arendustöödele ka infosüsteemide juurutamine, projekti juhtimine, kvaliteedihaldus, riskihaldus jms. Nüüdseks on tellija projekti arendusprotsessi juhtimise ja riskihalduse arendajalt üle võtnud. 2016. aastal hakati tellima SKAIS2 tarkvara arhitektuuri auditeid, et tagada nii suure ja keerulise süsteemi mõistlik ülesehitus ning järjepidevalt jälgida arendustööde kvaliteeti. Sotsiaalkindlustusametis reorganiseeriti juhtimisstruktuuri, sh loodi meeskonnad teenuste erivajaduste kirjeldamiseks. Selle aasta 1. jaanuaril alustas Sotsiaalministeeriumi haldusalas tööd Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus ehk TEHIK, mis tagab projekti IT-kompetentsi ja toe ning projekti IT-alase tehnilise juhtimise alates selle aasta 1. juulist.

Sellega on küsimustele lühidalt vastatud. Aitäh!

17:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse arupärimise adressaadile esitab Monika Haukanõmm. Palun!

17:54 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsingi kõigepealt viimasena nimetatud infosüsteemide uue keskuse ehk siis TEHIK-u või TEHIK-i kohta. Küllap pannakse uuele keskusele päris suuri lootusi selle projekti juhtimise pädevuse tõstmisel. Kui peaminister vastas Reformierakonna arupärimisele, ütles ta, et probleem ei ole mitte rahaküsimus, vaid eelkõige pädevate inimeste vähesus ja see, et me aeg-ajalt hindame ebaadekvaatselt oma võimekust neid protsesse läbi viia. Kuidas te hindate selle TEHIK-u võimekust tagada, et me nende tegurite – raha, inimesed ja aeg – koosmõjus jõuame 2020. aastaks pärale?

17:55 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Ma julgen küll arvata, et meil siiski on kõikides osades ressursinappus. Ei saa öelda, et raha on piisavalt. Ka praegu riigieelarvest raha saamiseks esitatud taotlused ei ole kõik heaks kiidetud, jätkame selles osas läbirääkimisi. Aga TEHIK ehk Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus on nüüd käivitunud. Selle juht on Riigi Infosüsteemi Ameti peadirektori endine asetäitja Katrin Reinhold, kes on saanud nüüd oma meeskonda komplekteerida. Kindlasti selline kvaliteedi parandamine ja kompetentsi koondamine on ülioluline, sest nagu selle projekti ettevalmistamisel näha on olnud, suured küsimused on alguse

saanud sellest, et ei ole olnud piisavat kompetentsi, kuigi ministeerium on seda projekti kogu aeg ette valmistanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga koostöös, ta ei ole üksi olnud. Aga loomulikult selline kompetentsi koondamine ja uue lisajõu leidmine on väga oluline. Praegu on plaanitud nõnda, et TEHIK võtab järjepanu selle juhtimise üle ja 1. juulist peaks olema tema juhtiv jõud kõikide nende protsesside edasiviimisel.

17:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

17:57 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Mul on kaks küsimust. Te tõite välja SKAIS1 halduskulu, aga kui suur on SKAIS2 halduskulu, see arv jäi meil kuulmata. Ja teine küsimus on see: mis on teie konkreetne sõnum nendele inimestele, kes on nüüd infosüsteemi rakendamise puuduste tõttu kannatama pidanud?

17:57 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Halduskulud on SKAIS1 ja SKAIS2 puhul enam-vähem ühesugused, pisut alla 400 000 euro. Probleem on see, et ajal, kui need töötavad koos, nõuavad mõlemad süsteemid kulutusi. Aga kahe süsteemi kulu on umbes sama. Seni on infosüsteemi töös või ka testimisperioodil esinenud vigade kõrvaldamist takistanud tõsiasi, et inimesed ei ole saanud üht või teist otsust küllalt kiiresti kätte. Nii ongi töötajad kas SKA-s või töötukassas pidanud tegema lisatööd, vajaduse korral ka käsitsitööd. Nüüd on juba näha, et käivitatud süsteemiosades on veakohad üles leitud ja kõrvaldatud. Aga loomulikult, iga selline viga, mis inimesele põhjustab ebameeldivusi või lausa suuri probleeme, on kahetsusväärne. Ma loodan, et neid on üha vähem ja ehk jõuame millalgi ka nullini.

17:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud minister, teile praegu rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Monika Haukanõmm, palun!

17:59 Monika Haukanõmm

Lugupeetud härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Hea minister, aitäh selgituste eest! Pilt läks natukene selgemaks – numbrid olid väga konkreetsed ja ka väga kõnekad. Samas meie pakkusime välja, et projekt võiks maksta 8,6 miljonit. Meie viimase teadmise kohasel läheb see aastaks 2020 tegelikult maksma 11,5 miljonit eurot. Millest me täna siin räägime? Kas me räägime ainult SKAIS2 kui ühe Eesti viimase aja suurima ja väga olulise infosüsteemi arenduse raskustest või üldse riigi suutlikkusest või suutmatusest juhtida ja hallata ministeeriumide koostöös suuremahulisi projekte? Kahjuks on SKAIS2 just üks õnnetu näide sellest, et IT-projektide arendamise eest vastutab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, aga selle projekti eest Sotsiaalministeerium ning nende kahe koostöö ei ole olnud väga latus. See võib olla ka üks põhjus, miks kõik ei ole läinud nii, nagu me oleme tahtnud ja südames ka lootnud.

Kahtlemata on äärmiselt kahetsusväärne, et juba 2012. aastal alguse saanud ja eelmise aasta juulis valmima pidanud arendusprojekt ei ole realiseerunud. Seatud eesmärgid, nagu SKA sisemiste protsesside optimeerimine, nende kvaliteedi tõus ja automatiseeritus ning kliendile osutatavate teenuste kvaliteedi hüpe, sh kliendisõbralik, kliendi iseseisvat kasutamist soodustav iseteenindusportaal, on jäänud saavutamata.

Nii tekib tahtmine aeg-ajalt küsida, kes ikkagi kannab vastutust selle eest, et haldussuutmatuse tõttu kannatab riik suurt rahalist kahju. SKAIS2 hilinemine ja kuhjuvad probleemid on juba nõudnud minimaalselt poolteist miljonit eurot. Kuigi tõesti juba 2015. aastast on projekti edukas läbiviimine olnud kahtluse all, ei pööratud sellele ministeeriumis sisulist tähelepanu. Nagu silmaklappidega hobune tormati edasi, panemata tähele varitsevaid kuristikke ja karisid. Ja ilmselt ei ole siinkohal põhjus mitte ainult Sotsiaalministeeriumi ametnikes või selles, et meil ei ole piisavalt pädevaid inimesi. Tegelikult tuleb vist vaadata ka juhtkonna otsa. Ilmselt probleemi tõsidust ei mõistatud, sest poliitiline sundus kaalus nii mõnigi kord kaine meele üles. Aeg-ajalt jäi tõesti tunne, et korratakse nagu mantrat, et asi tuleb ära teha ja teemegi selle igal juhul ära. Teatud olukordades on niisugune usk oma tegevusse vägagi innustav ning kindlasti viib ka edasi. See aitabki tahetut saavutada. Kuid erilist tarkust näitab see,

kui me mingil hetkel mõistame ning tunnistame, et tuleb seada uus, jõukohasem eesmärk ja tähtaeg. Riigikogu sotsiaalkomisjon, nagu ma sissejuhatavalt juba märkisin, on SKAIS-i arendustel teravalt silma peal hoidnud. See teema on korduvalt meie laual olnud, eriti kõikide eelnõude puhul, mis on loodavale SKAIS2-le uusi ülesandeid pannud. Nii tähelepanelikud oleme aga olnud just seepärast, et meil on puudunud kindlustunne, et süsteem valmis saab. Kahjuks olime ka meie komisjonis natuke naiivsed ja uskusime, et kõik need muudatused saavad tehtud. Palun lisaaega!

18:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

18:03 Monika Haukanõmm

Me lootsime, et arendused saavad ikkagi lähiajal valmis, aga täna kuulsime ministrilt, et uus tähtaeg on 2020. Ja võib-olla ongi tark seda nii aeglaselt teha – me saame aru, et kiirustades ei jõua kuhugi. Muidugi elab SKAIS-i esimene ja praeguseni meid teenindav versioon teatud aja veel edasi, eriti kui me sellele täiendavalt raha kulutame. Põhiline on ju see, et pensionitoetused ja hüvitised saaksid kõik õigel ajal välja makstud. Kuid oleks olnud väga aus enda ja teiste vastu rääkida probleemidest juba varem, mitte alles täna siin. Siis me ei oleks Riigikogus SKAIS2-le uusi ülesandeid pannud. Kuid peale rahalise lisakulu – arenduse esialgselt maksumuselt 7,1 miljonit oleme jõudnud 2020. aastaks 11,4 miljoni euroni – tuleb ka aru saada, mida see viivitus maksab sisuliselt, ja sellele tähelepanu juhtida. Sest nii SKA-s kui ka töötukassas tuleb ametnikel, nagu minister ütles, teha väga palju nn käsitsitööd, sisestades andmeid ja tehes päringuid ajale jalgu jäänud meetodil, joostes asutuste vahel piltlikult öeldes, kohver andmetega kaenlas. Ka see on tegelikult rahakulu. Kas see on Eestile kui e-riigile kohane tegevus? Töövõimereformi alguse me lükkasime pool aastat edasi. Õnneks said vähemalt töövõimereformi seisukohalt väga olulised muudatused, et me saaks alustada ühe ukse poliitikat, nii et andmed liiguksid kahe asutuse, töötukassa ja SKA vahel, siiski ära tehtud ning loodetavasti toimib see süsteem praeguseks juba mõistlikult.

Ega siis midagi, hoiame SKAIS2 arendustel endiselt silma peal ning loodame, et uus, 1. jaanuaril Sotsiaalministeeriumi juures loodud Tervise ja Heaolu Infosüsteemi Keskus ehk TEHIK kui uus kompetentsikeskus, mis koondab järk-järgult kõik ministeeriumide ning allasutuste IKT, on võimekam ja saab paremini hakkama selle suure ja Eesti riigi seisukohalt väga olulise arendusega. Aitäh!

18:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Kuna rohkem kõnesoove ei ole, siis lõpetan läbirääkimised. Arupärimisele nr 344 on minister Kaia Iva vastanud.

5. 18:06 Arupärimine sotsiaalkaitse valdkonna tuleviku kohta (nr 351)

18:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Viies päevakorrapunkt: Riigikogu liikmete Monika Haukanõmme, Artur Talviku, Ain Lutsepa, Andres Herkeli, Krista Aru, Külliki Kübarsepa, Andres Ammase ja Jüri Adamsi 18. aprillil esitatud arupärimine nr 351 sotsiaalkaitse valdkonna tuleviku kohta. Pakun mikrofoni Monika Haukanõmmele.

18:06 Monika Haukanõmm

Härta juhataja! Head Riigikogu liikmed! 18. aprillil esitasime Vabaerakonna saadikute nimel arupärimise sotsiaalkaitseminister Kaia Ivale, selleks et arutada natukene laiemalt sotsiaalkaitse tuleviku üle. Ma arvan, et kõik Riigikogu liikmed ja laiemalt ka kogu avalikkus on teadlikud sellest, et viimasel ajal on sotsiaalkaitse valdkonnas ilmsiks tulnud terve rida probleeme. Neist olulisimad on kindlasti erihooletandete rahastamine ja järjekorrad, sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse raha lõppemine juba aasta esimesel kuul, töövõime hindamise venimine töötukassas ning puude raskusastme hindamise venimine Sotsiaalkindlustusametis. Samuti on abivahendite valdkonnas ilmsiks tulnud probleemid, mis küll valdavalt puudutavad haigekassat, mitte minister Kaia Iva vastutusala, aga kindlasti on needki seotud sotsiaalkaitse valdkonnaga. Suuri probleeme, nagu me eelmisest arupärimisest aru saime, on

SKAIS2 arendustega.

Meie põhiseadus ütleb, et puudega inimesed on riigi ja kohaliku omavalitsuse erilise hoole ja kaitse all. Nende probleemide hulk, mis viimastel kuudel on ilmsiks tulnud, on pannud küsima, kas see tegelikult ikka on nii ja kuidas me saame neid inimesi, kes peaksid olema meie erilise tähelepanu ja hoole all, kaitsta. Sotsiaalkaitse murekohtade suur hulk viitab sellele, et teatud vajalikud otsused on ehk jäetud mingil hetkel tegemata. Võib-olla on need otsused tegemata jäetud väga ammu. On isegi öeldud, et sotsiaalkaitse valdkond ei ole Eestis kunagi prioriteet olnud ja et see on nagu lapitekk, mida me kogu aeg püüame lappida ühest ja teisest ja kolmandast kohast. Aga lappimine enam meid ei aita, on vaja uut tekki.

Võib-olla sellise otsustamatuse tõttu on tehtud ridamisi ebamõistlikke kulutusi, millest oli juttu ka eelmises arupärimises. Kõike oleks saanud ehk paremini teha. Kui sotsiaalkaitse infosüsteemi oleks paremini arendatud ja hallatud, võib-olla oleks raha rohkem olnud ka näiteks laste rehabilitatsiooniteenuse pakkumiseks ja 400 last ei oleks sattunud järjekorda, oodates abi, mida nad vajavad nüüd ja kohe, mitte aasta pärast. Praegu ilmselgelt ei aita enam pisimuudatuste tegemisest. On vaja astuda oluliselt pikemaid samme ning otsida lahendusi, et see kohati lausa kriisiks kujunenud olukord lõpetada. On väga oluline taastada inimeste usk oma riiki ja sellesse, et vajalik toetus ei jää saamata riigi suutmatuse või tegematusse tõttu.

Meid ajendas arupärimist esitama üks ministri ebaõnnestunud intervjuu, mis võis olla ka ajakirjaniku poolt natuke valesti tõlgendatud vastuste tulemus. Ja selleks, et minister saaks meile anda põhjaliku ülevaate asjade seisust ja tutvustada oma visiooni tulevikust, mis tal Vabaerakonna fraktsiooni arvates siiski olemas on, me olemegi esitanud oma neli küsimust. Ehk sisendab ta meile lootust, et olukord läheb paremaks ja mitte enam halvemaks. Aitäh!

18:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Arupärijate küsimustele vastab sotsiaalkaitseminister Kaia Iva. Palun!

18:11 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Head arupärijad, aitäh selle arupärimise eest! Tõepoolest, kõik võimalused otse, *on-line* ja ilma kärbeteta infot anda on teretulnud. Nüüd võib-olla väike viide, mis seostab eelmist ja seda punkti. Kui siin küsija rääkis SKAIS-ile kulutatud rahast ja tõi ka seoseid, et kui kõike oleks paremini juhitud, siis oleks võimalik olnud vähem kulutatud raha kasutada muude teenuste jaoks, siis ütlen, et loomulikult oleks paremini ettevalmistatud projekt vajalik olnud. Aga kui vaadata hinnapakumisi, mis SKAIS2-le tehti, siis sellest järgmine hinnapakumine oli juba 13 miljonit. Ilmselt oligi see reaalne hind.

Aga nüüd selle arupärimise juurde. Kõigepealt pööran tähelepanu ühele probleemile, millest ilmselt on ka arupärijad aru saanud. Nimelt, kui on huvi saada ülevaadet, millised on ministri ja ministeeriumi seisukohad, siis tasub jälgida erinevaid infokanaleid. Näiteks soovitan infoallikana kasutada ka televisiooni otsesaateid, kus on kogu jutt olemas, siis on ilmselt võimalik saada parem ülevaade, mida minister teab ja räägib ning mida mitte. Aga tegelikult on meil ju kõigil ühised murekohad ja vaatame, milline seis siis nendega on.

Esimene küsimus: "Palun selgitage, kas ja milline on ministeeriumi tervikplaan olukorra parandamiseks!" Ma peatun nendel küsimustel, mis minu valdkonda kuuluvad, sest neid, mis jäävad kolleeg tervise- ja tööministri valdkonda, ma siin käsitleda ei saa. Kõigepealt erihoolekandest. Selle kohta olen juba arupärimistel põhjalikult vastanud ning seetõttu ma sellel väga pikalt ei peatu. Märgin siiski, et avanemas on Euroopa Regionaalarengu Fondi uus taotlusvoor teenuskohtade reorganiseerimiseks ja uute loomiseks. Kindlasti pöörame selles taotlusvoorus suuremat tähelepanu kergemate teenuste kohtade loomisele, näiteks päevahoiule ja kogukonnateenusele, ning arendame ka töövorme, et oleks võimalik näiteks intervallteenust pakkuda. See vähendab otseselt perede hoolduskoormust. Ja oleme kindlasti paindlikumad ka tingimuste osas. Mai lõpus esitab Maailmapanga rakkerühm ettepanekud hoolduskoormuse vähendamiseks ja arvestame kindlasti ka nendega.

Veidi põhjalikumalt räägin sotsiaalsest rehabilitatsioonist, mis on suurema huvi orbiidis olnud. Esmalt soovin rõhutada, et sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamiseks ei saanud raha otsa, nagu aeg-ajalt on ekslikult väidetud. Selle aasta kahe esimese kuu jooksul jõuti olukorda, kus eelmisel aastal teenusele suunatud ja uuel aastal teenusele suunatud inimestele – neid oli kokku üle 17 000 – oli vajalik raha juba broneeritud. See tähendab, et uued taotlejad tuli järjekorda suunata, kuid ei lõpetatud teenuse

osutamist. Seejuures ei ole rehabilitatsiooniteenuste järjekorrad esmakordsed. Vastupidi, praegune järjekord, mis aprilli seisuga oli 800 inimest, on oluliselt väiksem kui varasem. Aastatel 2010–2015 oli järjekorras 7000 – 11 000 inimest. Esmakordselt likvideeriti järjekorrad eelmisel aastal eelhindamise ja ühekordse lisaraha abil. Kuid ühekordsed rahastused pole sotsiaalvaldkonna teenuste puhul jätkusuutlikud, seega on probleem ikkagi veel õiges baasrahastuses.

Süsteemi sees hakati muudatusi tegema juba varem ja need muudatused sotsiaalhoolekande seaduses jõustusid 2016. aastal. Juhin tähelepanu, et nimetatud seaduse § 64 sätestab, et eelarveliste vahendite vähesuse korral arvatakse rehabilitatsiooniteenusele soovijaid järjekorda, mille pikkus võib olla kuni üks aasta. Varem olid järjekorrad pikemad, aga see seadusparandus vähemalt limiteeris selle pikkuse. Ja see oli Riigikogu tahe. Seaduses toodud regulatsioonile vastavalt SKA kliente aasta alguses ka teavitas. Aga arusaadavalt ei rahulda meid see olukord. Prioriteediks peame, et lapsed saaksid vajaliku teenuse otsekohe, aga ka täiskasvanutele on tagatud võimalikult kiire ja tõhus abi. Samas rõhutan: me ei eelda, et järjekorda üldse kunagi ei ole. Järjekorrad on olemas, aga meie huvi on, et need oleks minimaalsed. Süsteemist on vaja välja viia vähetõhusate teenuste kasutamine, näiteks spaalaadsed passiivsed teenused, samuti tuleb vähendada ülemäärast plaanide koostamist ja kulutusi kõrvaltegevustele. Tähtis on ka kvaliteet ja kontroll tegelikult osutatud teenuste mahu üle – ka see peab olema tõhus. Samas on vaja rohkem tähelepanu pöörata tugiteenuste pakkumisele haridussüsteemis, rehabilitatsiooniteenusele töötukassas ja meditsiinisüsteemis, sest need kõik kokku moodustavad ühe terviku.

Sel aastal oleme esimese kvartali kulutuste põhjal planeerinud eelarve muudatusi, mis võimaldavad uusi kliente teenusele suunata. Reedese seisuga oli rehabilitatsiooni järjekorras kolm alla 16-aastast last. Nad ei ole lihtsalt ise pöördunud – neil on võimalus kohe abi saada, aga nad ise ei ole uuesti SKA poole pöördunud. Täiskasvanuid on 557. Sotsiaalkindlustusamet tegeleb aktiivselt sellega, et leida süsteemi sees võimalusi kokkuhoiuks. Sotsiaalkindlustusamet on edastanud Eesti Puuetega Inimeste Kojale selle kohta ka oma analüüsi ja ettepanekud. Kuid selge on, et ainult süsteemisisesest kokkuhoiust mitte mingil juhul ei piisa. On vaja suurendada baasrahastust. Rahandusministeeriumiga on kokku lepitud, et baasrahastus kõigis valdkondades vaadatakse üle pärast SKA analüüsi ja sellest tulenevate muudatuste mõju hindamist.

Teine küsimus: "Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid kasutatakse erinevate riiklike ja kohalike omavalitsuste poolt osutatavate teenuste osutamiseks. Näiteks 2017. aasta rehabilitatsiooniteenuste 7,46 miljoni € suurune eelarve on tervelt 1,1 miljoni € ulatuses kaetud Euroopa Liidu rahadega. Samamoodi on märkimisväärne Euroopa rahastus erihoolekandes ja töötamist toetavate tööturuteenuste osutamisel. 2020. aastal lõppevad täna teenuste osutamist toetavad Euroopa rahad, mille najal praegu suuresti toimetatakse. Kuidas ja millises mahus planeeritakse jätkata teenuste osutamist [...] peale 2020. aastat?" Esmalt on oluline rõhutada, et 2017. aastal on rehabilitatsiooniteenuse riigieelarvest rahastatav baaseelarve 7,46 miljonit, aga see summa ei ole kaetud Euroopa Liidu rahadega. Seega, küsimuses endas oli väike faktiviga. Küll on Sotsiaalministeeriumil plaanis sel aastal täiendavalt suunata rehabilitatsiooniteenuste süsteemi ühekordseid lisavahendeid Euroopa Sotsiaalfondist ühe miljoni euro ulatuses tööealiste isikute rehabilitatsiooniks. Riik ei tohi põhiseaduse järgi abivajajat abita jätta. See tähendab, et kõigi vajalike teenuste osutamist tuleb jätkata, sõltumata Euroopa raha kättesaadavusest. Samas teeb Eesti riik tööd selle nimel, et Euroopa Liidu rahastus väheneks ja jõuaks nulli, sest mida kõrgem on meie elatustase ehk mida lähemal oleme Euroopa Liidu keskmisele, seda väiksem on Euroopa Liidu toetus meile. Me teeme tööd selle nimel, et elatustase tõuseks, aga praegu on selge, et 2020. aastal toetused jätkuvad – küll väiksemas mahus, aga jätkuvad. Planeerimistegevuse käigus tuleb leida tasakaal Euroopa Liidu ja riigisisese rahastuse vahel ning panna paika pikaajaline väljumisstrateegia igas valdkonnas.

Kolmas küsimus: "Puude raskusastme hindamine ja puude olemasolu tagab soodustuste ja teenuste saamise õiguse. Puude olemasolu on eelduseks näiteks praamipileti, abivahendite, invaparkimiskaardi jne taotlemiseks ja saamiseks. Teenust vajavad inimesed taotlevad puuet tihti ainult sel põhjusel, et vajatakse mingit konkreetset teenust, mitte ei soovita riigieelarvest rahastatavat puudetoetust. Palun andke ülevaade, millised kaasnevad soodustused ja teenused on ette nähtud puude raskusastet omavatele inimestele, sh lastele. Kas ministeeriumil on plaan üle vaadata ettenähtud teenuste ja toetuste nimekiri ja vajadusel siduda neid lahti puude olemasolust?" Kõigepealt natuke puude määramisest ja sellekohastest viivitustest. Sotsiaalkindlustusameti määratav puude raskusaste tuvastatakse alati tagasiulatuvalt, alates ekspertiisi taotluse esitamise päevast. Puudetoetust makstakse

alates toetuse taotlemise esitamise päevast. Korduvtaotlejad eraldi toetusetaotlust esitama ei pea ning toetust makstakse tagasiulatuvalt alates eelmise otsuse kehtivuse lõppemisest. Seega, otsuse hilinemise korral inimene rahas ei kaota – ta saab selle kätte tagasiulatuvalt –, aga on loomulikult probleem, et ta saab selle ühekorraga hiljem ja vahepeal tema staatus muutub. Seega on küsimus selles, kuidas likvideerida probleemi, mis tekib, kui auk sisse jääb ja inimene lisateenuseid ei saa.

SKA on kinnitanud – ta vaatas läbi erinevaid võimalusi, kuidas seda infotehnoloogiliselt lahendada, aga leidis muud võimalused –, et selle nädala jooksul saab paika puudetoetuse pikendamise selline töökorraldus, mis toob kaasa selle, et ka vahepeal teenusest keegi ilma ei jää ja raha makstakse ka iga kuu, isegi seda väikest summat. Inimese kohta tehakse eelmise otsuse pikendamise otsus, kuniks uus hindamine on tehtud. Nii et ka see on tehniliselt lahendatud. On küll kavas teha ka seadusmuudatusi, et oleks õiguslikult täiesti üheselt arusaadav, et see nii on, aga ka praegu on võimalik seadust nii rakendada. Eelmise nädala reede seisuga on puude määramise tähtaja ületanud menetlusi käsil üks, mis puudutab last, vanaduspensionäre puudutab 17 menetlust ja tööealisi inimesi kaks menetlust. Küsimus ise oli aga erinevate soodustuste ja toetuste kohta. Ma loen need ette. Aga neid on tõesti väga palju, nii et kõikide kohta selgitusi ilmselt ei jõua jagada. Esiteks, puudega inimeste sotsiaaltoetused. Teiseks, tööturutoetused. Siis abivahendid, sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus, erihoolekandeteenused, kohaliku omavalitsuse toetused ja teenused – neid määrab iga kohalik omavalitsus ise, osa on need seostanud puude otsusega, osa mitte –, parkimiskaart, tasuta sõit ühistranspordis (puudega lastele ja veel mõned muud grupid), riigipoolne õppelaenu kustutamine, erivajadusega üliõpilase stipendium, tasustatud lapsepuhkus (üks tööpäev kuus), tasustamata lapsepuhkus, tulumaksuvabastus tööandjale (hüvitiselt, mida ta maksab puudega töötajale isikliku auto kasutamise korral kodu ja töökoha vaheliseks sõiduks). Edasi, sotsiaalmaksu tasumine kohaliku omavalitsuse poolt puudega isiku hooldaja eest, kellele kohalik omavalitsus maksab hooldajatoetust, õigus soodustingimustel vanaduspensionile, riigilõivude soodusmäärad. Ja lisaks on puudega seotud ka rida muid tagatise, näiteks karistusseadustiku järgi ei saa mootorsõiduki juhtimise õigust ära võtta isikult, kes kasutab mootorsõidukit liikumispuude tõttu. Veel on puudega isikul õigus saada tasuta kalapüügiluba ja tasuta muuseumis käia. Mitmed muud puudega kaasnevad soodustused on kirjas teistes seadustes. Puudega isikul on võimalik saada lisaks muid toetusi ja teenuseid ning soodustusi, kui tal on tuvastatud ka töövõime vähenemine. Seega, osal juhtudel saab puudega isik toetusi, teenuseid ja soodustusi ka vähenenud töövõime alusel. Seni ei ole veel ühtegi otsust tehtud selle kohta, et siduda mõni soodustus või toetus puude määramisest lahti, kuid suund sellele on võetud. Aga see on pikaajalisem protsess, millele ei tohi läheneda ositi, vaid seda tuleb vaadata tervikpildina. Ka Sotsiaalministeeriumi koostatud heaolu arengukavas on sätestatud põhimõtte, et teenuste osutamine peab muutuma vajaduspõhiseks. Suund on võetud sellele, et inimesele osutatakse teenuseid ja makstakse toetusi tegelike vajaduste, mitte siis staatuse järgi, näiteks puude raskusastme staatusest lähtuvalt.

Neljas küsimus: "Teenuste kasutamine suureneb inimeste teadlikkuse kasvades ning mõjusamate sekkumismeetmete olemasolul. Teenuste mahu ja rahastuse planeerimiseks mõistlikul moel on oluline, et konkreetset teenust saab inimene, kes seda vajab. Kuidas plaanite parandada teenustele suunamist ja osutamist nii, et vähendada mittevajalike teenuste osutamist piiratud ressursside juures?" Kaalumisel on mitmeid viise süsteemi tõhususe suurendamiseks ja süsteemisise kokkuhoiu edendamiseks. Näiteks peale töö- ja pensioniealiste nn eelhindamise on plaanis rakendada ka laste rehabilitatsiooni puhul teenuse vajaduse hindamist. Sotsiaalkindlustusamet valmistab selle ettepanekuga seoses ette pilootprojekti, mis annab täpsemat infot selle võimaliku mõju kohta. Üks probleemkohti on näiteks juhtumid, kus lapse puude aluseks on allergiline või mitteallergiline astma. Tegemist on küll puudega, kuid rehabilitatsiooniteenusega ei ole võimalik seda last aidata. Selliste olukordade puhul aitaks n-ö eelhindamine välistada mittevajalike teenuste osutamise, sh ka rehabilitatsiooniplaani koostamise. Sotsiaalkindlustusamet on teinud ettepaneku lisada teenusevajaduse hindamine ka erihoolekandesse. Praegu teeme ettevalmistusi, et seda tänavu piloteerida. Lisaks on abivahenditeenuse osas kaalumisel inimeste minimaalse omaosaluse suurendamine – praegu on see 7 eurot – ja ka abivahendite üürimise astmeline hindamine, nii et vanematel toodetel oleks madalam hind. Võimalik on ka loobuda teatud abivahendigruppidest. Igasuguste võimalike muudatuste tegemiseks süsteemisise efektiivsuse suurendamise nimel kaasame kindlasti huvigruppe ja sotsiaalseid partnereid, eelkõige Eesti Puuetega Inimeste Koda.

Ma saan aru, et minu aeg sai läbi.

18:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Te saate jätkata vastust või vähemalt oma mõtteid natukene teises vormis edasi anda, sest teie vastused esitatud kirjalikele küsimustele on tekitanud arupärijates uusi küsimusi. Monika Haukanõmm, palun!

18:27 Monika Haukanõmm

Tänan, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma esitan kõigepealt oma küsimuse ära ja kui te sellele olete vastanud, siis saate lõpetada ka viimasele küsimusele vastamise. Aga meie teine küsimus puudutas Euroopa Liidu rahastusest väljumise strateegiaid. Kuidas me hakkame toimetama siis, kui on möödas aasta 2020? Te ütlesite, et kõigi teenuste puhul tuleb paika panna väljumisstrateegia, aga jätsite täpsustamata, kuidas. Kas see strateegia on teil juba väljatöötamisel? On teil sellised esimesed mõtted, kuidas me sellega toime tuleme? Te ütlesite, et järgmisel perioodil suure tõenäosusega Euroopa Liidu rahastus jätkub, aga väiksemas mahus. Mu küsimuse teine pool ongi, kui suur hinnanguliselt on see väiksem maht, millega me peame hakkama saama?

18:28 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Praegu on muidugi raske hinnata mõju, mida toob endaga kaasa Brexit, aga võib arvata, et Euroopa Liidu toetuste maht pärast aastat 2020 võib olla umbes 60% praegusest. On arusaadav, et tulevikus on meil võimalik vähem kasutada seda raha nn betooni jaoks, valdavalt on see siiski mõeldud inimeste ja teenuste jaoks. Seega kogu rõhuasetust silmas pidades võib öelda, et me suures osas räägimegi teenustest. Pigem just teenuste osa saab jääda ning uusi maju asutuste jaoks ei ole võimalik ehitada. Nii et ehituse pool kaob ära ja teenuste pool ehk otse inimestesse panustamine jääb suuremas osas alles. Need arvutused, kui suured peaksid olema vajalikud rahasummad, selleks et teenustega jätkataks, on tehtud, aga kõik sõltubki praegu hästi palju Euroopa Liidu tulevikust ja sellest, millised on Brexiti mõjud. Hiljem on võimalik eelarveprognoose täpsemalt teha ja võrrelda Eesti ja Euroopa Liidu rahastuse osakaalu.

18:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

18:29 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Mu küsimus puudutab raske intellektipuudega inimesi, kelle puhul on vajalik ööpäevaringne valve. Meie poole on pöördunud ja kirjeldatud selliseid juhtumeid, kus sellise puudega inimene (lisaks psüühilised erivajadused) on suunatud kogukonnas elamise teenusele, mis aga ei taga turvalisust. Selle tagajärjel võivad kannatada teised, ta võib teistele inimestele ka probleeme valmistada. Murelikuks teeb see, et ministeeriumi erihoolekande arengukavas on planeeritud ööpäevaringse teenuse väga oluline vähenemine ja seda just iseseisvat toimetulekut eeldavate teenuste suunas. Tekib tunne, et see on küll väga kena, aga kardetavasti võib tegu olla soovmõtlemisega. Kuidas on kavas ära hoida niisuguseid juhtumeid, kus inimene satub keskkonda, kus ta ei tule toime ja vajab ööpäevaringset valvet? See konkreetne tabel siin – kui selle üle natukene mõtiskleda, siis see kinnitab, et ööpäevaringset teenust vähendatakse aastail 2014–2020 tervelt 2,3 korda.

18:30 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Selle väitega, et 2,3 korda vähendatakse ööpäevaringset teenust, ma kuidagi rahul olla ei saa. Praegu vähendatakse reorganiseerimise ja deinstitutionaliseerimise projekti käigus nendes asutustes teenust ja suunatakse sealt keskmiselt 20–25% klientidest kogukonnas elamise teenusele. See on ka pilootprojekti ja hindamise tulemusena näha, et nendes asutustes on viiendik kuni veerand selliseid kliente, kes tegelikult ööpäevaringset teenust ei vaja. Nad saaksid hakkama iseseisvamalt, aga kindlasti vajavad tuge ka need inimesed, kes on harjunud juba pikemat aega sellistes suurtes asutustes elama ja kes ei ole väga täpse rutiinse tegevuskava ja väga täpse juhendamise tõttu hakkamasaamise mõttes kõiki oma võimeid saanud kasutada. Selline üleminek vajab kindlasti pikaajalist ettevalmistamist. Ka seda, et inimest harjutatakse, teda õpetatakse. Praegu nendes teenuskohtades tehaksegi eeltööd ja õppetööd, et see oleks võimalik. Osa nendest inimestest tõepoolest läheb kogukonnas elamise teenuse

peale, aga samal ajal luuakse juurde ka uusi ööpäevaringse abi kohti. Praegu me teises taotlusvoorus tahame just nimelt näha selliseid üksikprojekte või erilisi projekte, mis mingit probleemi lahendavad ja mis aitaksid ööpäevaringse teenuse kohti juurde luua.

Tõepoolest, ööpäevaringsel erihoooldusteenusel on järjekorras üle 500 inimese. Aga siin ongi mündil kaks poolt. Üks on see, et väga paljudesse praegustesse kohtadesse inimesed ei soovi minna – kas pole asukoht sobiv, ei ole öhkkond seal nende meelest piisavalt hea ja selline, mida omaksed oma lähedasele soovivad. Selles järjekorras on ka inimesi, kes on pannud ennast igaks juhuks järjekorda – võib-olla mõne aasta pärast tal on seda kohta vaja, aga praegu mitte. Kindlasti on ka kodudes neid inimesi, kes ei ole järjekorras. Nii et ka sedapidi analüüsi on vaja teha.

Kui me olime kaks nädalat tagasi hooldejate aastakonverentsil, mida Tiina Kangro vedas ja korraldas, siis seal SKA tõi ühe näite, et praegu on vabanenud üks koht ööpäevaringses asutuses ja nad on jõudnud läbi helistades 300. järjekorras olijani, kes ei ole seda kohta soovinud. Aga kindlasti on kusagil neid, kes soovivad. Mängus võivad olla erinevad põhjused.

Nii et ühelt poolt me loome juurde uusi ööpäevaringseid kohti, aga reorganiseerimise käigus läheb osa inimesi kindlasti üle leebema teenuse kasutamisele. Väga tähtis on muidugi jälgida, et hindamine oleks õige. Ja kui siin on vaja midagi muuta, siis iga juhtumit tuleb ikkagi väga individuaalselt vaadata.

18:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

18:34 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Kuna me räägime valdkonna tulevikust, siis on mul natukene teist laadi küsimus, mis on ajendatud riigireformi erikomisjonis arutatust. Nimelt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis, Rahandusministeeriumis ja Sotsiaalministeeriumis kaks ministrit. Mitmed on analüüsid väitnud, et peale kommunikatsiooniraskuste – keegi ei saa aru, millisest ministrist parasjagu jutt käib – on ka see probleem, et raske on paika panna eelarvelisi prioriteetide. Kaks ministrit peavad ju ühises eelarves kokku leppima. Kas teie kui minister olete tulevikku silmas pidades mõelnud, et mõistlik oleks kas a) kaks ministrikohta taas kokku viia, et oleks terviknägemus olemas või b) luua üldse eraldi kaks ministeeriumi, mis tegeleksid erinevate sotsiaalvaldkondadega?

18:35 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh selle küsimuse eest! Võib-olla mitte nii väga tõsimeelse teemaarendusena, aga väikse uperpallina ma märgin, et osas riikides on lausa kolm ministrit: on veel eraldi tööminister ja terviseminister. Nii et on veel huvitavamaid variante. Milline tulevikus võiks see korraldus olla, kas minna uuesti ühe ministri peale – võib-olla mingil hetkel on see õigustatud, kui suuremad ümberkorraldused on tehtud. Aga sellele mul ei ole olnud aega mõelda. Oleme oma töö kõnealuste teenuste korraldamisel jaganud kolme etappi. Kõigepealt tuleb ette võtta küsimused, mis on vaja kiiresti lahendada, et leida ka sellel aastal jooksvalt lisaraha, teha ümberkorraldusi, mis tagaksid, et inimeste huvid ja õigused oleksid kaitstud. Teises etapis tahame kaugemale ette vaadata, et terveks järgmiseks aastaks oleksid plaanid olemas. Kolmanda etapi teema on pikemaks ajaks mõeldud poliitikamuudatused. Ent seda, kas valdkonda juhib üks või juhivad kaks ministrit või kuidas nende ministeeriumi majadega on, seda ei ole ma analüüsinud.

18:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Monika Haukanõmm.

18:36 Monika Haukanõmm

Lugupeetud rahvasaadikud! Aitäh ministrile nende vastuste eest! Meie rahvastiku demograafiline seis esitab meile suuri väljakutseid. Ühelt poolt seisame otseselt silmitsi rahvastiku vananemisest tulenevate probleemidega, teisalt vähenenud töövõimega inimeste ning ka puuetega inimeste arvu järjepideva kasvuga. See esitab sotsiaalvaldkonnale aina suuremaid väljakutseid. Kuulates täna ministri vastuseid, sai aga kahjuks kindlust mulje, et sotsiaalkaitse pole taasiseseisvumisest alates olnud Eesti riigi prioriteet. Minister siiski ütles, et kõikide, ka riigi osutatavate teenuste baasrahastust on vaja suurendada. Praegu osutatakse riigi pakutavaid teenuseid kombinatsioonis muude viisidega, kauges perspektiivis ei ole see jätkusuutlik. Me vajame tõesti seda, et baasrahastus oleks suurem.

Täna me valdavalt keskendusime riigi osutatavatele teenustele, kuid peale riigi mängib puuetega inimeste ja eakate toimetulekul väga olulist rolli kohalik omavalitsus. Kui me räägime kohalike omavalitsuste osutatavatest sotsiaalteenustest ja erinevatest toetustest, räägime ka tervisest ja tööst, siis tõesti, kui seda pilti vaadata, siis see on nagu lapitekk, kus lappide servad üksteise peale kohati ei ulatu. Me saame aru, et ministeerium püüab olemasolevaid auke lappida just seal, kus see kõige rohkem tunda annab, kus probleem on kõige teravam. Tegelikult on see mõistetav ja arusaadav. Kuid me vajame süsteemset lapiteki ümbervahetamist.

Võtame näiteks kohaliku omavalitsuse osutatavad teenused. Seadus on jättnud igale kohalikule omavalitsusele voli otsustada, mida nad teevad või tegemata jätavad. Kui näiteks isikliku abistaja teenuse osutamine, et erivajadusega inimene tööle saaks, pole valla prioriteet, siis inimene tööle ei saagi. Seda isegi siis, kui riik pakub omalt poolt mingeid teenuseid, näiteks sotsiaalset rehabilitatsiooni ja piisavalt abivahendeid. See viib selleni, et inimene jääb koju virelema.

Teisalt ütleb perekonnaseadus, et abi vajavat inimest peavad lähedased aitama. Kui me vanemad jõuavad sellesse ikka, et nad enam ise toime ei tule või ei suuda enam oma abi vajavate laste eest hoolitseda, oleme järgmise probleemi ees. Jah, seni kuni meil on Euroopa Liidu raha – esialgu kuni 2020. aastani –, suudame teatud teenuseid osutada, kombineerides Eesti riigieelarve raha ning Euroopa Liidu raha. Aga varsti ei ole Eesti enam vaene riik ja nii saame järgmisel Euroopa Liidu programmiperioodil umbes 60% senisest rahast. Paratamatult tekib küsimus, mis saab peale seda: kuidas hakatakse erihooldekande rehabilitatsiooniteenust ja aktiivseid tööturuteenuseid osutama, kuidas toetatakse erivajadustega inimeste tööturule minekut ja tööandjaid, kes neid tööle võtavad? Seda me teeme praegu suures osas Euroopa Liidu raha toel. Probleem on selles, et me elame ka sotsiaalkaitstes suurel määral projektipõhises maailmas. Selleks, et saada Euroopa Liidu rahasid, esitame projekte. Aga projektiperiood saab läbi ja need teenused lõpevad. Samas ei ole sotsiaalkaitse projektipõhine tegevus. Ning minul puudub küll igasugune kindlustunne, et omavalitsused ja riik on võimelised nende teenuste osutamist jätkama peale Euroopa Regionaalarengu Fondi raha lõppemist.

Palun lisaaega!

18:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

18:41 Monika Haukanõmm

Õnneks ütles minister kuldse lause, ja see lause oli umbes selline, et riik ei tohi kedagi abita jätta olenemata Euroopa rahade olemasolust. See annab kindlustunde, et vaatamata ükskõik millele meie inimesed abita ei jää. Abivajajate teadlikkuse kasv ja uute teenuste juurutamine aga toob kaasa uute teenuste vajaduse ja järjest suurema tarbimise. Sotsiaalvaldkonna korrastamisel põrkuvad paratamatult emotsioonid, loogika, õiglus, õigus, jätkusuutlikkus, lühike ja pikk perspektiiv jne eriti teravalt. Ja nagu sellest veel vähe oleks – iga uus lahendus tekitab järgmise, veel keerulisema ülesande. Nii ei saagi lõplik Augeiase tallide puhastamine iial teoks, sest tegutsemise käigus vajadused ja võimalused aina muutuvad.

Paar sõna viimase küsimuse teemal, mida puudutas Külliki Kübarsepp, kes küsis ministrite arvu kohta. Mina olen seda meelt, et see samm, mis tehti mõni aasta tagasi, kui oli ministriportfelle juurde vaja ja Sotsiaalministeeriumis pandi ametisse kaks ministrit, jättes alles ühe kantsleri ja kolm valdkonda, pole töö edendamisele ja lapiteki parandamisele kaasa aidanud. Minu arust on asi hullemaks läinud. Toon mõned näited. Töövõimereformi elluviimisel on raske tõmmata piiri, kumma ministri vastutusalasse see jääb. Ametlikult on see määratud töö- ja terviseministrile, tegelikult aga puudutab reform ka sotsiaalkaitseministri vastutusalala, eriteenuseid ja toetusi. Aga nii lihtne on põgeneda ja öelda, et mina selle eest ei vastuta. Või teine vastutusvaldkond, kus on ka segadus: naiste varjupaikade eest vastutab poliitiliselt töö- ja terviseminister, aga neid rahastab ja hankeid korraldab hoopis Sotsiaalkindlustusamet, mis allub sotsiaalkaitseministrile. Või segadus abivahenditega – jällegi kaks ministrit, kaks rahakotti. Nii me saamegi aeg-ajalt ühiskonnas vastuolulisi sõnumeid. Mina jätkaks küll ainult ühe ministri, kui see oleks minu teha.

Sotsiaalkaitse valdkond peab lõpuks muutuma prioriteediks, sest see mõjutab otseselt inimesi. Kui meie inimestel ei ole usku riiki, ei ole usku, et nad saavad vajadusel riigi abile loota, usaldada oma riiki ning uskuda homsesse, siis on väga halb. Me peame oma inimesi hoidma. Eesti on väike riik. Eesti kui väikeriigi eelis on võimalus olla paindlik, kaasaegseid lahendusi otsiv ja pakkuv kogukond, kus iga

inimese vajadused on täidetud. Õigus olla kaasatud aktiivselt ühiskonnaellu on ülim. See kaalub üles kõik teised poliitilised prioriteedid ja lahendused. Inimene peab muutuma kõige tähtsamaks, sest ilma inimesteta ei ole meil riiki, mida oma lastele ja lastelastele pärandada. Aitäh!

18:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Riigikogu, arupärimine nr 351 on saanud vastused.

6. 18:44 Arupärimine Magnitski nimekirja kohta (nr 338)

18:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Eerik-Niiles Krossi, Keit Pentus-Rosimannuse, Jürgen Ligi, Yoko Alenderi, Lauri Luige, Maris Lauri, Jüri Jaanson ja Urve Tiiduse 22. märtsil esitatud arupärimine Magnitski nimekirja kohta (nr 338). Arupärijate nimel Eerik-Niiles Kross, palun!

18:45 Eerik-Niiles Kross

Hea juhataja! Head kolleegid! Mäletatavasti võtsime läinud aasta lõpus suures üksmeeles, 90 poolthäälega vastu väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muudatused. Nende hulgas oli klausel, mis võimaldab kehtestada sissesõidukeelu ka isikutele, kes on pannud toime raskete tagajärgedega inimõiguste rikkumise väljaspool Eesti jurisdiktsiooni ja keda ei ole asukohariik pidanud vajalikuks karistada. Sellised juhtumid on sageli toimunud poolkuritegeliku režiimiga riigis ja tihti on neid kuritegusid toime pannud just riigiametnikud. Seletuskiri ütleb selgelt, et seadusandja tahe ehk siinse kogu enamuse tahe on see, et nn Magnitski nimekirjas olevad isikud saaksid Eestisse sissesõidukeelu. Samas on selge, et seadusandja ei saa seaduses nimeliselt ette kirjutada, kellele tuleb sissesõidukeeld peale panna ja kellele mitte. See on arusaadavalt valitsuse pädevuses. Aga seadusandja on oma tahet selles asjas avaldanud nii selgelt, kui on vähegi võimalik. Meie arupärimise eesmärk on kontrollida Siseministeeriumi tegevust ja aru saada, kuivõrd on valitsus seadusandja tahet arvestanud. Eesti oli, muide, esimene Euroopa Liidu riik, kus selline seadusmuudatus tehti. On ka häid uudiseid. Vahepeal on alanud samasuguse seaduseelnõu menetlemine Leedus ja Norras ning Suurbritannias on vastu võetud veel palju rangem seadus kui meie oma, seal on nimelt ette nähtud ka rahalised sanktsioonid, vara külmutamine jms.

Eesti on saanud selle seaduse eest rahvusvahelistes inimõiguslaste ringkondades kõvasti kiita. Mäletatavasti kuulutas Vabariigi President selle avalikult välja inimõiguste aastakonverentsil, kus olid kohal Hodorkovski ja muud tuntud tegelased. Algas oli meil väga ilus, aga me tajusime selle seaduseelnõu menetlemise ajal – Andres Anvelt menetles seda eelnõu ka ise, tol ajal veel Riigikogus olles – mitte isegi valitsuse, vaid, ütleme, ametnikkonna teatavat tõrksust. Ega ametnikele väga ei meeldinud, et sellist seadust tehti, kuna ikka on ebameeldiv, kui Riigikogu tuleb ja hakkab ütlema, kuidas käituda. Valitsus tahab ise neid asju otsustada. Aga ma rõhutan, et sellel seadusel on väga suur rahvusvaheline tähendus ja on väga oluline, et Eesti mitte ainult ei avaldaks oma tahet, vaid viiks selle ka tõesti ellu. Selleks et aru saada, kas ja kuivõrd on seda tahet ellu viidud, esitasimegi mõned küsimused. Me mõistame, et Siseministeerium ei kommenteeri konkreetsetele isikutele sissesõidukeelu kehtestamist ja seetõttu küsime n-ö tagurpidi: kas selles nimekirjas leidub isikuid, kellele Eesti ei ole veel sissesõidukeeldu kehtestanud? Arupärimisele on lisatud, muide, ka see nimekiri ise. Elektrooniliselt on see – see on väga hea uudis – kättesaadav ka Riigikogu kodulehelt. Seal on kirjas kõikidele neile isikutele süüks pandavad teod. Me küsime, et kui selles nimekirjas leidub isikuid, kellele sissesõidukeeldu pole kehtestatud, siis kui palju neid on ja mis põhjusel ei ole neid veel sissesõidukeelu alla pandud. Aitäh!

18:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Arupärijatele vastab siseminister Andres Anvelt. Palun!

18:49 Siseminister Andres Anvelt

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastan Riigikogu liikmete arupärimisele. Kuna hea Riigikogu liige luges juba küsimused ette, siis ma neid aja kokkuhoiu huvides kordama ei hakka. Kuna teema on väga kompleksne – ütlen kohe, et seda on mitu korda arutanud ka Vabariigi

Valitsuse julgeolekukomisjon –, siis ma võtan endale õiguse vastata kõigile nendele küsimustele koos. Aga te leiate minu tekstist vastused kõigile oma küsimustele ja pärast saab täpsustada.

Ma ei hakka rääkima arupärimise sisust ega ka Sergei Magnitski kaasuse taustast, sest sellest on olnud palju informatsiooni ka meedias. Lähen kohe arupärijate küsimuste juurde. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse – lubage seda väga keerulise nimetusega seadust oma sõnavõttus ja vastustes nimetada lühendiga VSS – § 33⁴ lõike 1 kohaselt, jah, nagu ka ettekandja ütles, ei ole teave konkreetsele isikule kohaldatud sissesõidukeelu kohta avalik. Seetõttu ei saa Siseministeerium avaldada sissesõidukeeluandmeid ilma asjaomase isiku nõusolekuta. Kindlasti võime aga detailsemalt selgitada sissesõidukeelu kehtestamise põhimõtteid ja võimalusi.

Sissesõidukeeld on ennetav meede – me teame seda VSS-ist –, et ära hoida võimalikku rünnet kaitstavatele hüvedele, nagu riigi julgeolek, avalik kord või teiste isikute tervis. Sissesõidukeelu kohaldamine tugineb rahvusvahelise õiguse põhimõttele, mille kohaselt on riigil suveräänne õigus otsustada, kas ta soovib välismaalase oma territooriumil viibimist või mitte. VSS-i § 31 lõige 1 sätestab, et sissesõidukeelu kohaldamise otsustab Siseministeerium või tema valitsemisala valitsusasutus põhjendamatult viivitusega, ja VSS-i § 29 lõike 1 punkti 1 kohaselt võidakse välismaalase suhtes kohaldada sissesõidukeeldu, kui on põhjendatult alust arvata, et välismaalase Eestis viibimine võib ohustada Eesti Vabariigi, teise Euroopa Liidu liikmesriigi, Schengeni konventsiooni liikmesriigi või Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni liikmesriigi julgeolekut, avalikku korda või teiste isikute tervist. Avalik kord ja riigi julgeolek on, nagu te teate, suhteliselt määratlemata õigusmõisted. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb avaliku korra või riigi julgeoleku nõudeid tõlgendada aga kitsalt. Seetõttu on seadusandja sellesamas seaduses, täpsemalt öeldes VSS-i § 29 lõigetes 2–10, toonud välja need teod, mis õigustavad sissesõidukeelu kohaldamist avaliku korra või riigi julgeoleku kaalutlustel. Sinna alla läheb ka VSS-i § 29 lõige 6¹: sissesõidukeeldu võidakse kohaldada välismaalase suhtes, kes on osalenud või aidanud kaasa välisriigis toimunud inimõiguste rikkumisele, mis on endaga kaasa toonud isiku surma, raske tervisekahjustuse, tema alusetu süüdimõistmise kuriteos poliitilistel motiividel või muu raske tagajärje. Ehk kui me räägime näiteks Magnitski nimekirjast, siis needsamad isikud võiksid selle alla käia.

Sissesõidukeelu kohaldamise alus on sätestatud kaalutlusotsusena. Haldusmenetluse seaduse § 4 lõike 1 järgi on kaalutlusõigus haldusorganile seadusega antud volitus kaaluda otsustuste tegemist või valida erinevate otsustuste vahel. Sellesama seaduse § 4 lõike 2 järgi tuleb kaalutlusõigust teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutlusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve. Muide, ka Euroopa Kohus on rõhutanud, et meetmed, mida võetakse avaliku korra või julgeoleku kaalutlustel, peavad olema kooskõlas proportsionaalsuse printsiibiga ning põhinema ainult isiku personaalsel käitumisel. Võib-olla küsijaid huvitab, et mul on siin ära toodud ka terve hulk viiteid kohtukaasustele. Ma ei hakka neid siin ette lugema, see jääks segaseks. Seega, eesmärgist, mida tahetakse konkreetse meetme võtmisega saavutada, sõltub ka meetmete valik. VSS-i muutmise seaduse eelnõu teise lugemise seletuskirjas on öeldud, et lähtuvalt sissesõidukeelu kohaldamise eesmärgist tuleb otsustada, kas kohaldada sissesõidukeeldu VSS-i või rahvusvahelise sanktsiooni seaduse alusel. Seletuskirjas rõhutatakse, et VSS-i alusel kohaldatava sissesõidukeelu kehtestamise eesmärk on kaitsta riigi julgeolekut ja avalikku korda.

Pean ütleva, et Siseministeeriumil ja tema valitsemisala asutustel puuduvad praegu tõendid, nagu Magnitski nimekirjas olevad isikud kujutaksid vahetut ohtu Eesti või teiste Euroopa Liidu riikide avalikule korrale või riigi julgeolekule. Seda näitab ka asjaolu, et seitsmele nimekirja kantud välismaalasele on liikmesriigid väljastanud kehtivad mitmekordsed Schengeni viisad. Ka see nimekiri on Siseministeeriumil olemas. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse § 1 lõike 2 kohaselt on rahvusvahelise sanktsiooni riigisisese kehtestamise eesmärk toetada ja tugevdada demokraatiat, järgida õigusriigi põhimõtteid, inimõigusi ja rahvusvahelist õigust ning saavutada muid Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika eesmärgi. Eelnõu seletuskirjas – sellesamas, millest rääkis ka arupärija – öeldakse, et kui sissesõidukeelu kohaldamise aluseks on eelnimetatud poliitilised kaalutlused, siis on asjakohasem kehtestada isiku suhtes, kes on inimõigusi rikkunud, sissesõidukeeld sellesama rahvusvahelise sanktsiooni seaduse alusel. Sellisel juhul kohaldatakse sissesõidukeeldu Vabariigi Valitsuse otsusega Välisministeeriumi ettepanekul. See tuleneb rahvusvahelise sanktsiooni seaduse §-st 7. Magnitski juhtumiga sarnastel asjaoludel on Vabariigi Valitsus kiitnud heaks rahvusvaheliste sanktsioonide kehtestamise näiteks Süüria, Liibüa ja Põhja-Korea vastu.

Kui tulla tagasi rahvusvahelise praktika juurde, siis peab täpsustama mõningaid andmeid, mida ka

arupärija oma avasõnas mainis, ja peab täpsustama nende paikapidavust. Ameerika Ühendriigid on kehtestanud Magnitski nimekirjas olevatele isikutele sissesõidukeelu ja piiranud nende isikute õigust avada ja hallata pangakontosid. Samuti võeti Sergei Magnitski surma põhjustamise tõttu Ühendkuningriigis vastu seadusmuudatus, millega anti valitsusele õigus otsustada nende isikute vara külmutamine, kes on toime pannud inimõiguste rikkumisi. Mõlemad riigid on kõnealused sanktsioonimeetmed näinud ette mitte niivõrd sisejulgeoleku tagamise eesmärgil, vaid selleks, et välispoliitiliselt mõjutada Venemaa Föderatsiooni järgima õigusriigi põhimõtteid ning austama inimõigusi ja rahvusvahelist õigust.

Kui me tuleme tagasi Magnitski kaasuse juurde, siis on selge ja arusaadav vajadus meelde tuletada, et nende inimeste puhul, kes on n-ö Magnitski nimekirjas ja kes on selle juhtumiga seotud, räägitakse riigieelarvest riisutud 5,4 miljardist rublast. Nii et peale selle, et Magnitski suhtes pandi toime inimõiguste rikkumine, on olnud tegemist väga selge korruptiivse majanduskuriteoga. Seetõttu mõjub nendele inimestele seesama rahanduslik sanktsioon kindlasti tunduvalt enam, aga kahjuks VSS seda rakendada ei luba, küll saab seda teha – samamoodi nagu Ühendkuningriigis ja Ameerika Ühendriikides – rahvusvahelise sanktsiooni seaduse alusel.

Sellel teemal olen ma mõtteid vahetanud ka välisministriga. Samuti on meie julgeolekuasutus Kaitsepolitsei amet, nagu öeldakse, ootel. Kui ta leiab ühe või teise isiku, kellest siin on juttu olnud ja kes on Magnitski nimekirjas, ning kui tekib vähegi kahtlust, et keegi neist kujutab ohtu avalikule korrale või riigi julgeolekule, siis tekib võimalus ka seda seadust täita, kui on täidetud kaks olulist punkti: oht riigi julgeolekule ja avalikule korrale ning inimõiguste rikkumine. Kindlasti on otstarbekas nii meie Välisministeeriumil kui ka teistel, keda on siin mainitud (Leedu või kes tahes veel, näiteks Norra ja Suurbritannia), jätkata konsultatsioone, sest sellel asjal on välispoliitiline mõõde. On vaja jõuda ühisele arusaamale Euroopa Parlamendi, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Nõukogu tasemel, et sellise rahvusvahelise sanktsiooni sätestamine on vajalik. Kui vaadata selle teo ulatust, siis mulle tundub, et tuleb leida rahvusvaheline konsensus, nii nagu on oma soovitusel mitmel korral öelnud Euroopa Parlament ja Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee, ka riikide sanktsioonide kehtestamisel nende isikute suhtes. Aitäh!

19:00 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Teile on küsimusi. Esimesena Andres Herkel, palun!

19:00 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma leian, et arupärijate esindaja esitas oma küsimused üsna elegantselt, aga ta sai sellise vastuse, nagu ta sai. Selle tõttu tekib mul küsimus. Siin on juttu rahvusvahelises kasutuses olevast nimekirjast, mis on ka arupärimise lisas ära toodud. Kas Siseministeerium lähtub sellest samast nimekirjast või on veel mingisuguseid muid kasutuses olevaid nimekirju? Miks te ei saanud vastata teisele küsimusele, kas selles nimekirjas leidub isikuid, kellele sissesõidukeeldu pole veel kehtestatud, ja kui palju neid on?

19:01 Siseminister Andres Anvelt

Ma võin teile öelda üldiselt. Täna Magnitski nimekirjas olevatele isikutele ei ole sissesõidukeeldu kehtestatud. Kui me räägime sellest, kas need on samad inimesed või mitte, siis me läheme juba isikustatud andmete tasemele. Siin jään ma teile vastuse võlgu.

19:01 Aseesimees Taavi Rõivas

Eerik-Niiles Kross, palun!

19:01 Eerik-Niiles Kross

Aitäh! Teie viimane vastus tekitas mul lisaküsimuse, aga ma alustan siiski oma esimesest küsimusest. Ma sain sellest vastusest, mis oli sõnastatud veel keerulisemalt kui meie küsimus, aru niimoodi, et see seadusmuudatus, mis praegu kehtib, näeb sissesõidukeelu kehtestamise alusena ette selle, et on teada, et välismaalane on osalenud välisriigis toimunud inimõiguste rikkumises või sellele kaasa aidanud, mis on toonud endaga kaasa isiku surma, raske tervisekahjustuse, tema alusetu süüdimõistmise kuriteos poliitilistel motiividel või muu raske tagajärje. See on, nagu me teame, sõna-sõnalt seesama

rahvusvaheliselt soovitatud Magnitski seaduse sõnastus ilma Magnitski nimeta. Nime mainimata jätmine on tegelikult hea, sest see annab võimaluse kasutada seda seadust ka teiste sarnaste juhtumite korral. Sellest ei tulene minu meelest mingil moel, et peab olema ka oht riigi julgeolekule, see on hoopis teine punkt. Millest tuleneb Siseministeeriumi seisukoht, et peale kvalifitseerumise selle nn Magnitski punkti järgi peab isik veel ka eraldi ja otseselt põhjustama ohtu riigi julgeolekule? Seaduse seletuskiri ütleb ju selgelt, et me soovime anda ...

19:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Vabandust, teie aeg on juba ammu läbi. Palun teil kiiresti küsimus formuleerida!

19:03 Eerik-Niiles Kross

Küsimus sai juba esitatud.

19:03 Siseminister Andres Anvelt

Hea küsija, ma sain teie küsimusest aru. Ma kirjeldan veel kord. VSS-i seletuskirja lahti võttes ja ka sellesama § 29 lõike 1 järgi on näha, et sissesõidukeelu kohaldamise eesmärk VSS-i alusel on kaitsta riigi julgeolekut ja avalikku korda. Lõige 1 räägib avalikust korrast ja riigi julgeolekust mitte ainult Eestis, aga ka kas NATO või Euroopa Liidu riigis. Kui lugeda kogu seaduse teksti ja vaadata selle originaalseletuskirja, siis on näha, et see on selle seaduse ideoloogia alus. Sissesõidukeeld on suunatud sellele, et hoida Eestist eemal inimesi, kes võiksid kas Eesti või Euroopa Liidu või NATO ruumis kuidagi kahjustada avalikku korda või julgeolekut. Ülejäänud punktid, 2–9 ja 10, mille alla läheb ka 6¹, on selle laiendus. Euroopa Kohtu praktika kohaselt peavad avaliku korra või julgeoleku huvides võetud meetmed põhinema eranditult asjaomase isiku isiklikul käitumisel ning põhjendused, mis rajanevad üldise preventsiooni kaalutlusel, ei ole vastuvõetavad. Mida ma tahan öelda? Ma ei oska öelda, kuidas omal ajal toimus arutelu väliskomisjonis, kui te algatasite selle eelnõu, mis hiljem oli põhiseaduskomisjoni menetluses. Aga minule jääb arusaamatuks, mispärast ei mindud seda teed, mis oleks olnud palju lihtsam ja loogilisem nende isikute suhtes, mis annaks võimaluse kehtestada majandussanktsioonid ja mida tegelikult võib tänasel või homsel päeval teha. Ma pean silmas seda, et võiks minna rahvusvahelise sanktsiooni seaduse kasutamise teed. Sellega me saavutaksime põhieesmärgi: me suudaksime ka nende inimeste majandus- ja finantstegevust pärssida. Praegu me seda ei suuda.

Teine asi on see, et rahvusvahelise sanktsiooni seaduse alusel eeldaks hea tava – kuigi see on valitsuse otsus – seda, et rahvusvahelise sanktsiooni lepivad kokku teatud riigid ühiselt ja siis kehtestatakse see juba riigipõhiselt. See töö oleks vaja eraldi ära teha. Mina väidan ja jään oma vastuses selle juurde, et VSS kaitseb meie riigi sisejulgeolekut ja avalikku korda ning need teised punktid on selle laiendused. Kui me tahame üldpreveniivselt põhjendada nende inimeste ja nende raha liikumise piirangut Euroopas, siis selleks on olemas kehtiv seadus.

19:06 Aseesimees Taavi Rõivas

Igor Gräzin, palun!

19:06 Igor Gräzin

Hea ettekandja! Ma väga hästi aru ei saanud, millised rahalised vahendid ja investeeringud liiguvad Hamovniki kohtu kohtunikule, isegi kui ta altkäemaksu võtab, ja ma ei tea, mis on karistus jne. Ma olen sinuga täiesti nõus, et väliskomisjon on juriidiliselt alakomplekteeritud ja nad panevad haltuurat. See on õige. Aga te läksite Eerikuga väga detailseks ja keeruliseks. Mina küsin väga lihtsa küsimuse. Ma tahan, et see oleks nüüd selge: inimene, kes on Magnitski nimekirjas ja kes ei kujuta Eestile mitte mingisugust ohtu, ei kavatse siin miitinguid korraldada vms, on Eestisse oodatud ja siin teretulnud, eks ju? See oli see, mis sa öelda tahtsid.

19:07 Siseminister Andres Anvelt

Hea Igor Gräzin! Ei pea mulle sõnu suhu panema. Ei, ma ei taha seda öelda, ma ei taha seda öelda. Kui see inimene hakkab viisat taotlema näiteks Eestis, siis me vaatame seda juhtumit konkreetselt. Aga Euroopa Kohus on öelnud, et üldpreveniivsetel eesmärkidel tuleb kasutada teisi meetmeid ehk

rahvusvahelise sanktsiooni seadust, mis tegelikult on mõeldud ühe või teise riigi ametnike käitumise ja nende rahaliste vahendite pidurdamiseks. Sa oma küsimuse alguses küsisid, kui palju on keegi altkäemaksu võtnud. Ma veel kord juhin tähelepanu, et me räägime 5,4 miljardist rublast, mille riisumisega olid need inimesed korrakaitseorganites seotud.

19:07 Aseesimees Taavi Rõivas

Mart Helme, palun!

19:07 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Siin saalis räägitakse väga sageli solidaarsusest, liitlastevahelisest solidaarsusest ja demokraatia eest võitlemisest. Fakt on see, et Sergei Magnitski on tapetud. Fakt on see, et suurriigid, eelkõige Ameerika Ühendriigid, on teinud päris põhjaliku uurimise ja tuvastanud isikute ringi, kes on kaudselt või otseselt selle asjaga seotud olnud, ja kehtestanud neile sissesõidukeelu. Meie teeme sellise näo, et see kõik ei puutu meisse. Täpselt nii, nagu Igor ütles, need inimesed on sõna otseses mõttes meile teretulnud ja siin oodatud, sest meie sõrmeotsagi ei liiguta, et nende vastu mingeid sanktsioone rakendada. Kas te peate seda solidaarseks käitumiseks meie kõige olulisemate liitlaste Suurbritannia ja Ameerika Ühendriikidega?

19:08 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh, hea rahvasaadik! Teie küsimuses oli tegelikult ka vastus sees: just sanktsioonide rakendamine. Selliste isikute vastu on vaja rakendada rahvusvahelisi sanktsioone ja selleks on olemas ka rahvusvahelise sanktsiooni seadus. Siin on vaja valitsuse otsust, mille Välisministeerium peab tooma ettepanekuna valitsusse. Ma ei vaidle vastu, et need isikud on pannud toime inimõiguste rikkumisi, nende teod on põhjutanud selle, et nende tegevust uurinud jurist on jätnud elu. Tegemist on tõsise rahvusvahelise kaasusega ja selliste juhtumite jaoks ongi mõeldud rahvusvahelise sanktsiooni seadus. Välisministeerium peab seda juhtumit kaaluma ja tooma ettepaneku Vabariigi Valitsuse ette otsustamiseks. Sellel on välispoliitiline mõõde. Siseministrina saan mina teile öelda, et Eesti Siseministeeriumil ja tema valitsemisala asutustel puudub täna informatsioon, et need konkreetsed inimesed, kellel kahjuks on üle kümnekonna Schengeni viisa, kujutaksid ohtu Eesti sisejulgeolekule ja avalikule korrale. Kui need andmed saabuvad, siis me saame neid kasutada. Ma veel kord rõhutan, ka Euroopa Kohus on öelnud, et kui me kehtestame sanktsiooni või piirangu, näiteks sissesõidupiiangu üldpreventiivsel eesmärgil, siis see eeldab tegutsemist rahvusvahelise sanktsiooni seaduse alusel, mis on palju laiem ja, ma ütlen veel kord, võimaldab piirata ka nende inimeste rahaliste vahendite kasutamist selles piirkonnas, mis on kokku lepitud, või Euroopa Liidus laiemalt.

19:11 Aseesimees Taavi Rõivas

Martin Helme, palun!

19:11 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud minister! Rääkides Eesti julgeoleku ohustamisest, tuleb mainida täiesti naeruväärset Risto Teinoneni kaasust. Laest leiti mingi oht ja võeti ära võimalus Eestis elada. Aga kas Eesti mitte ei ole suveräänne riik, kellel on suveräänne diskretsioon otsustada? Isegi kui mõni teine Schengeni riik on andnud kellelegi sissesõiduviisa või elamisloa, saab Eesti ikkagi panna selle inimese musta nimekirja, isegi kui mõni teine Schengeni riik on andnud mõnele Vene kodanikule sissesõiduviisa, saame meie ju ometi keelduda teda riiki lubamast. Mulle on täiesti arusaamatu, milleks see keerutamine ja udutamine siin, kui see nimekiri on avalik. Kes need inimesed on? Miks te ei taha ministrina valitsusele välja öelda, et me neid inimesi Eestisse ei lase?

19:12 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Siin oli väga mitu küsimust. Ma rõhutan veel kord, et sissesõidukeeld on haldusotsus, mis peab olema põhjendatud. Mina siseministrina saan vastutada olukorra eest, kus mul on alust arvata, et need isikud kujutavad otsest ohtu Eesti avalikule korrale ja julgeolekule. Muidu, kui me tahame neid

üldpreventiivselt Euroopa Liidust eemal hoida, tuleb praegu kasutada rahvusvahelise sanktsiooni seadust, mille alusel saab valitsus oma otsusega piirata nii isiku füüsilist liikumist kui ka tema rahaliste vahendite liigutamist.

19:12 Aseesimees Taavi Rõivas

Krista Aru, palun!

19:12 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te olite ise Riigikogu liige, kui me seda seaduseelnõu menetlesime, st te olete sellega väga hästi kursis. Kas te, asudes siseministri ülesandeid täitma, pöördusite selle seaduse valguses selles küsimuses näiteks Välisministeeriumi poole, et tõesti hoida ära nende isikute sissesõitu Eestisse ja kehtestada neile sissesõidukeeld? Kas te algatasite selle pöördumise, kas te pöördusite selle initsiatiiviga Välisministeeriumi poole?

19:13 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Seda küsimust on arutatud Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonis. Me arutame koos Välisministeeriumiga edasi, kuidas jõuda selleni, et nende isikute suhtes oleks võimalik kasutada kõige rohkem piiravat meetet ehk rahvusvahelise sanktsiooni seadust. Selleks on vaja teha koostööd teiste riikidega, sest ühe riigi territooriumil on selle meetme mõju väikene. Lisaks tahan öelda, et seda seaduseelnõu sai omal ajal tõesti menetletud, aga see punkt, mis sinna juurde tuli, ei tee seda seadust kehvemaks. See annab lihtsalt ühe lisavõimaluse juhuks, kui on alust arvata, et need isikud võivad Eestis olla ohtlikud riigi avalikule korrale. Siis on võimalik seda punkti kasutada.

19:14 Aseesimees Taavi Rõivas

Raivo Põldaru, palun!

19:14 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister, te ajate päris jama! Lisavõimalus! Mis lisavõimalust veel vaja on? Kui inimene on ohtlik, siis ta on ohtlik ja siis ei lasta tal siia tulla, eks ole! Mis lisavõimalust või punkti, mis teie jutu järgi mitte midagi ei otsusta, siin veel vaja on? Aga küsimus on mul hoopis selline: kellele peab Eesti riik sissesõidukeelu andmist põhjendama? Kes on see, kellele põhjendatakse viisa mitteandmist?

19:14 Siseminister Andres Anvelt

Kõik need küsimused on vaidlustatavad näiteks halduskohtus. Ütlen selleks, et te oleksite kursis: kui sissesõidukeeld kehtestatakse, siis peab see olema kaalutletud ja põhjendatud otsus. Nagu ma ütlesin, ma võin teile edastada terve hulga Euroopa Kohtu otsuseid, kus on küsimus olnud just selles, kas avalik võim on neid otsuseid vajalikul määral põhjendanud. Kui tahetakse kasutada seda keeldu kellegi suhtes üldpreventiivselt, siis selleks on olemas teine seadus. Sissesõidukeeld tuleb konkreetset isikule ära põhjendada. Riik peab ära põhjendama, miks inimene on ohtlik. Rääkides sellistest juhtumitest, kui Eesti on need otsused vastu võtnud, siis võin öelda, et terve hulga tegelaste suhtes, kes on pärit näiteks Põhja-Koreast, Liibüast või Süüriast, kasutatakse rahvusvahelist sanktsiooni. Neil puuduvad võimalused liikuda ja liigutada raha selles piirkonnas, mille kohta on riigid koos selle otsuse vastu võtnud.

19:15 Aseesimees Taavi Rõivas

Henn Põlluaas, palun!

19:15 Henn Põlluaas

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et selles küsimuses on vaja koostööd teha. Euroopa Parlament, OSCE, Euroopa Nõukogu ja mitmed teised rahvusvahelised organisatsioonid on kutsunud üles Magnitski nimekirjas olevatele isikutele sanktsioone kehtestama. Seda on teinud juba mitmed riigid, meie suurimad liitlasriigid, nagu täna on siin ka mainitud. Milles seisneb siis probleem, miks Eesti ei tee mitte kellegagi koostööd ja otsib teie isikus ainult ettekäändeid, miks seda mitte teha? Seaduse § 6 ütleb, et sissesõidukeeld on tõkend, mille eesmärk on vältida ebasoovitava välismaalase

Eestisse saabumist ja Eestis viibimist. Räägitakse lihtsalt ebasoovitavast välismaalasest. Siin ei räägita sellest, et ta peaks meile otseselt ohtu kujutama, kuskil pomme panema või propagandat tegema. Milles on probleem? Kui Riigikogu on seaduse vastu võtnud, miks siis valitsus keeldub seda ellu viimast?

19:17 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh teile! Veel kord rõhutan: sellesamas seaduses on olemas konkreetne säte, mis räägib ohust avalikule korrale ja julgeolekule. Kui me räägime sanktsiooni määramisest, siis ütlen teile otse ära: selles küsimuses palun esitage küsimusi välisministrile, kes on kohustatud tooma Vabariigi Valitsusse selle ettepaneku, et otsustataks nendele inimestele sanktsiooni määramine.

19:17 Aseesimees Taavi Rõivas

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh arupärimisele vastajale! Avan läbirääkimised. Kas keegi arupärijate nimel soovib sõna võtta? Ei soovi. Siis ma palun kõnetooli Igor Gräzin!

19:18 Igor Gräzin

Austatud juhataja! Kulla Eerik ja EKRE poisid! Meil on üks häda selle asjaga. Ma palun igaks juhuks kaheksa minutit!

19:18 Aseesimees Taavi Rõivas

Kolm minutit lisaaega.

19:18 Igor Gräzin

Me teame seda asja liiga hästi. Me teame, mis toimus, kes kuulas üle, mis juhtus jne. Me oleme nii selle asja sees, et me oleme lihtsalt profid ja teame sellest asjast rohkem kui siseminister. See on see põhjus, miks me ei saa kuidagi aru, kuidas siseminister asjale pihta ei saa, kui see on ju niivõrd lihtne ja arusaadav, sellest on ajakirjanduses juttu olnud, meie kõike seda teame, aga minister ei taipa, ei ole lugenud.

Keerame selle asja siis teistpidi. Ma võtsin ette, muide, täiesti juhuslikult – kui keegi nüüd inimesena mulle sellepärast kallale tahab tulla või midagi, siis ütlen, et see on tõesti esimene ettejuhtuv nimi – sellest nimekirjast ühe nime: Gaus, Alexandra Viktorovna, valvearst. Mis meil on siis talle ette heita? Härra Magnitski surmatunnistusel on doktor Gausi allkiri. Oletame, et see on võltsing. Tõenäoliselt nii see ongi. Oleme ausad, no ena mul asja! Tišinski turul saab diplomeid osta. Osta või müüa üks surmatunnistus – mis tähtsust sel on? Väga piinlik on see, et selle peale me nüüd fookustame. Kujutage ette, et Alexandra Viktorovna Gaus ilmub välja Kopli turule ja müüb seal veel midagi. Mis oht see siis Eesti riigile on? No ei olegi! Aga vaadake, mis muudab seda asja? See on moraalne dimensioon. Seesama Gaus on üks osa väga suurest korraldatud mängust, mis ründas vabadusi, moraalsust, õigust ja kõike. Ja meie teeme probleemi ühest väikesest dokumendivõltsijast! Eesti riik selles positsioonis, mida lugupeetud siseminister esindas, käitub amoraalselt. Meil ei ole õigust rääkida ei väärtustest ega väärtuspoliitikast, kui see kõik on vahetatav – vaat lihtsalt nii! – ja kui selgub, et moraal tegelikult mitte midagi ei tähenda, sest vaata, seal paragrahvis on see või midagi olnud. Ma väidan, et mitte ükski rahvusvaheline õigusdokument ei kohusta Eestit käituma amoraalselt. Amoraalsus ei alga mitte sellest, kui keegi käitub moraalivastaselt, kas petab oma abikaasat, joob või teeb veel midagi. Mitte sellest ei hakka see peale, amoraalsus hakkab peale sellest, kui riigil on moraalset ülskõik. Lihtsalt nii ongi. Siin oli väga huvitav viide – haldus, haldusotsustus. Teatavasti on eriti konsulaarasjade puhul niimoodi, et täielik alus selleks, et inimest riiki mitte sisse lasta, on tegelikult konsuli suvaotsus – nägu ei meeldi ja ongi kõik. Selles ongi konsulaarse tegevuse suveräänsuse alus. Mida me sellisel juhul eeldame? Me eeldame, et inimene, kellele me anname haldusdiskretsiooni õiguse – instruktor, inspektor, järelevalvaja, audiitor või ülskõik kes, kes diskretsiooni teostab –, on tugeva moraalsega inimene, kelle subjektiivset tunnet ja õiglustunnet me usaldame. Haldusõigus ei ole kilp amoraalsuse vastu ja haldusõigus ei õigusta kivitükki südame asemel. See on see koht, kus meie arusaamad lähevad praegu siseministri arusaamadest põhimõtteliselt lahku. Me saame aru, et Magnitski case on üks väga paljudest juhtumitest (ja mitte ainult isegi Venemaaga seotult), kus õiguse ainsaks reaalseks rakenduseks on põhimõtteliselt võitlus heade inimeste ja heade riikide vastu. See on nüüd see koht, kus siseministril ja kõigil teistel on võimalus valida, kas sa oled koos meiega aususe ja moraali, õigluse ja vabaduse poole

peal, või oled sa täpselt selle joone peal ja oled otsustanud, et ma lähen sinna poolele. Valiku koht. Kordan: Magnitski nimekiri ei ole nimekiri, see on moraal. Aitäh!

19:22 Aseesimees Taavi Rõivas

Järgmisena Eerik-Niiles Kross, palun!

19:23 Eerik-Niiles Kross

Hea eesistuja! Ma olen üsna imestunud siseministri vastuse üle. Me tõenäoliselt saame seda seadust siin tõlgendada veel mõni kord, ma ei tea küll täpselt, millisel viisil. Tuletan veel kord meelde selle muudatuse tekkelugu. Mäletatavasti algas see aruteludest mõne julgeolekuasutusega ja aruteludest väliskomisjonis, et praeguses julgeolekukeskkonnas, mille üle me siin kurdame, on tekkinud uued ohud ja hübriidohud ning mõned meile vaenulikud riigid mõtlevad välja uusi meetodeid, kuidas kahjustada meie julgeolekut, aga kuidas ka murendada meie ühiskonda. See on üks ohtudest, millest ka kaitsepolitsei aastaraamat kirjutab. Sealt hakkas liikuma mõte, mida peaks Eesti seadustes muutma, et võtta neid uusi ohte arvesse ja neid ka ennetada. Nõndanimetatud Magnitski nimekirja punkt ei ole ju ainus punkt, mida me muutsime. Me tekitasime näiteks aluse, mille järgi sissesõidukeelu võib kehtestada isikule julgeolekuasutuse ohuhinnangu alusel. Siin oli just nimelt see kaalutus, et saada lahti sellest suhteliselt formalistlikust lähenemisest, mis Eesti kohtutel tõesti on olnud, et peab ära tõendama, et inimene on juba midagi teinud või ta peaks midagi tegema. Neid arutelusid oli nii väliskomisjonis kui ka õiguskomisjonis. Selle seadusega me loome just nimelt sellise moraalise dimensiooni, kui soovite. Me väljendame sellega mõnes mõttes oma seisukohta selle karistamatute seltskonna suhtes, kes mõnes teises riigis, kus on teistsugune valitsemisvorm, võivad kuritegusid toime panna, nad ei ole formaalselt kuskil süüdi mõistetud, aga meie neid siia ei soovi, sest juba nende siin viibimine on mingis mõttes nende tegevuse heakskiit. Selle tõttu see niimoodi sõnastatud sai. Magnitski nimekiri tähendab lihtsalt ühte konkreetset isikute gruppi, kelle tegevust on põhjalikult uuritud. Nende süüd on uskunud mitu suurriiki ja selles mõttes on nemad osa sellest nähtusest. Tänu sellele nimekirjale saime täna siin siseministrilt küsida, kas nende puhul on keeldu rakendatud, muidu oleks seadusandja kontroll valitsuse üle veel märksa piiratum, sest lõppude lõpuks on kõik see konfidentsiaalne, midagi ei kommenteerita. Mulle hakkab tunduma, et võib-olla me peaksime kontrolli oluliselt teravdama. Valitsus on küll oma strateegiapaberites välja kuulutanud väärtuspõhise välispoliitika ja väärtuspoliitika üleüldse ning inimõiguste austamise, aga seadust tõlgendatakse endiselt vanal moel edasi ja vastu seadusandja tahet. Seletuskiri väljendas väga selgelt just nimelt nende punktide väärtuspoliitilist sisu. Seal ei ole välja toodud, et inimene peaks siia tulema otseselt meie julgeolekut ohustama, aga ta ohustab meie väärtussüsteemi. See oli ja on selle asja mõte. Kuidas selle tõlgendamisega on, see on teine vaidlus. Selle üle tuleb mõelda. Kindlasti me kutsume ka välisministri siia selle küsimuse üle arutlema. Aitäh!

19:27 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Järgmisena Mart Helme, palun!

19:27 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Härra minister! Ma alustan sellest, et valitsus ei ole parlamendi töövõtjana täitnud talle antud ülesannet, ta lihtsalt ei ole seda ülesannet täitnud. Mis me siis nüüd peaksime tegema? Vallandama valitsuse. (Vahele hüüe.) Tööülesanne on täitmata. Seda esiteks. Teiseks, siin haiseb – vabandust, et ma niisugust inetut sõna kasutan – vasallimentaliteedi järele. Meenutame. Kui mõni hea aasta tagasi Alaksandr Lukašenka oli Euroopas *persona non grata*, teda süüdistati selles, et ta on Euroopa viimane diktaator, kes rõhub oma rahvast jne, siis moodustati samuti nimekiri Valgevene kõrgematest ametnikest ja poliitikutest, kellele kehtestati Euroopas teatud sanktsioonid: kellele sissesõidukeeld, kellele veel mingisugused lisasanktsioonid. Siis oli Eesti väga varmselt nagu väike peni ikka suurte koortega ühes kooris haukumas – pahad diktaatorid, inimõiguste rikkujad ja mis nad kõik olid –, sest see oli ohutu, selle kooriga kaasa haukuda oli ohutu.

Kui nüüd on täiesti mustvalgelt selge, et tegemist on mõrvarite või mõrvale kaasa aidanud inimestega, tegemist on režiimiga, millele Euroopa ja mitte ainult Euroopa on kehtestanud – seoses Ukrainaga küll – laiemalt sanktsioonid, me Magnitski nimekirja ei taha millegipärast kuidagi ellu viia selles tähenduses, nagu parlament selle päevakorda tõstis. Miks? Me võime spekuloida, et tegemist on teatud

valitsuserakondade sooviga mitte oma elektoraati ärritada. Aga võib-olla ka sellepärast, et vasallimentaaliteediga inimestele on kusagil Euroopa Komisjonis või Saksamaal või mõnes teises mõjukas keskses öeldud: "Oh ei, sellega ei ole mõtet tegelda. Muidugi, jah, ameeriklased ja britid on samme astunud, aga meie ei hakka pilli lõhki puhuma, ei ole mõtet." Ja meie loomulikult kuulame endast targemate, suuremate ja paremate sõna ega teegi midagi. Ka see on üks variant. Ma ei tea, kas see on nii, aga see lõhnab sellise kroonilise suveräänsuspuude järele, mis Eestis on kahjuks muutunud endeemiliseks. See on üks asi.

Kui siseminister ütleb, et sissesõidukeeldu on vaja põhjendada, ja toob näiteks mõne kaasuse Euroopa Inimõiguste Kohtust, siis see on demagoogia ega pea paika. Nagu Igor väga õigesti ütles, on iga konsulaartöötaja suveräänne õigus otsustada dokumentide põhjal, kas inimesele luba anda. Kui on olemas poliitiline signaal ja nende inimeste nimekiri, kelle saabumine meie demokraatlikku riiki ei ole soovitatav, siis konsul langetabki sellise otsuse, et seda inimest me siia ei lase, ja ta ei pea seda mitte kuskil põhjendama. Kui asi läheb kohtusse, kui see konkreetne persoon, kellele öeldakse, et me ei oota teda siin, annab selle asja inimõiguste kohtusse, kui see asi pärast kodumaiseid kohtuprotsesse nii kaugele on jõudnud, siis loomulikult seda põhjendatakse. See on kohus, seal põhjendatakse. Aga meie konsolid ei pea põhjendama, meie piirivalve ei pea põhjendama, meie riik, kui ta on suveräänne, ei pea põhjendama. Su nägu ei meeldi, me peame sind kaabakaks ega taha sind siia. Kõik. Lugu on lõppenud. Palun natuke lisaaga!

19:32 Aseesimees Taavi Rõivas

Kolm minutit lisaaga.

19:32 Mart Helme

Nii me peaksimegi käituma, kui me peame ennast õigusriigiks, kui me peame ennast väärtuspõhiseks riigiks, aga mitte oportunistlikuks riigiks, kus asjade peale vaadatakse nii, et meie suured sõbrad arvasid, et ärme teeme, ja no ärme siis teeme. Ma arvan, et enamik rahvasaadikuid nõustub minuga, et see on teatud lakmustest, kas me käitume esiteks endast lugupidava riigina ja kas me käitume riigina, mis tõepoolest praktikas rakendab neid väärtuspõhised põhimõtteid, millest me nii väga armastame paraadidel ja pidupäevakõnedes rääkida. Praktikas jätame need asjad tihtipeale tegemata. Ärme jätame neid praktikas tegemata! Mida rohkem me neid asju oportunistlikult tegemata jätame, seda õõnsamalt kõlavad pidupäevakõned, seda enam toimub võõrandumine ja seda enam näevad ka teiste riikide esindajad, et me blufime: see riik on bluff, sest siin ei tehta seda, mida on deklareeritud. Mina ei taha olla bluffiva riigi kodanik. Aitäh!

19:33 Aseesimees Taavi Rõivas

Rohkem kõnesoove ei ole. Kas arupärimise adressaat soovib sõna? Ei soovi. Sel juhul lõpetan kuuenda arupärimise käsitlemise.

7. 19:33 Arupärimine pagulaste kohta (nr 339)

19:33 Aseesimees Taavi Rõivas

Seitsmenda arupärimise esitasid Riigikogu liikmed Henn Põlluaas, Martin Helme, Mart Helme, Uno Kaskpeit, Jaak Madison, Raivo Põldaru ja Arno Sild 23. märtsil s.a ja see puudutab pagulasi. Arupärimise number on 339. Ma palun arupärijate nimel Riigikogu kõnetooli Henn Põlluaasa!

19:34 Henn Põlluaas

Lugupeetud eesistuja! Hea minister! Head kolleegid! EKRE fraktsiooni liikmetel on arupärimine siseminister härra Andres Anveltile ja see käsitleb Eestis rahvusvahelise kaitse saanud nn kvoodipõgenikke. Me teame, et neist mõnegagi on olnud probleeme: mõni on seadusega pahuksisse sattunud, mõne naine on millegipärast põlema läinud ja mõni on Eestist lahkunud ning nende asukohast ei ole meil vähimatki aimu. Ei ole meil aimu ka nende inimeste tegelikust taustast, sest igasugune täpne kontroll on võimatu, kuna ei ole andmebaase ja lähteriikidesse ei saa järelepärimisi esitada. Meil on ühesõnaga tegemist üsna tumeda valdkonnaga. Me soovime teada, milline on

praegune olukord. Seetõttu soovimegi siseministrilt informatsiooni selle kohta, kus need inimesed käivad ja mis nad teevad. Kuna nad ei pea siit lahkudes ennast registreerima, siis me ei tea, kas nad on lihtsalt reisil või kas nad on lahkunud püsivalt, kas nad on läinud tagasi kodumaale n-ö puhkusele või osalevad kuskil ISIS-e ridades lahingutes. Siin on seitse küsimust, ma ei hakka neid kõiki ette lugema. Ma loodan, et minister võtab need esile ja loeb ette. Aitäh!

19:36 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastamiseks kõnetooli siseministri. Palun, Andres Anvelt!

19:36 Siseminister Andres Anvelt

Hea juhataja! Head Riigikogu liikmed! Liigun edasi küsimuste kaupa. Loen ette küsimuse ja siis vastuse. Esimene küsimus: "Kuna väljasõidu registreerimise kohustus puudub, kuidas ja mis hetkest alates arvestatakse nn reisil viibitud aega?" Eesti on Schengeni liikmesriik, seega võib Eestis väljaantud elamisloaga – olenemata sellest, mis alusel on elamisluba antud, selle alla käib ka rahvusvaheline kaitse – liikuda teistes Euroopa Liidu liikmesriikides kokku 90 päeva 180-päevase perioodi jooksul. Nimetatud 90 päeva hakatakse arvestama mõnda teise Schengeni liikmesriiki sisenemisest alates.

Teine küsimus: "Kuidas kontrollitakse ja tuvastatakse, et kõnealune isik on reisil, mitte lahkunud mõnda teise riiki?" Selline isik loetakse lahkunuks juhul, kui ta lahkub ametlikult Eestist, näiteks vabatahtlikult tagasi oma päritoluriiki, nagu on ka ühel juhul toimunud. Selline isik loetakse lahkunuks ka siis, kui ta on viibinud seadusliku aluseta Eestist eemal kauem kui 90 päeva. Kui selline isik riiki saabub, siis määratakse talle tugiisik, kelle ülesanne on regulaarselt selle isikuga kohtuda, talle tuge pakkuda ja teda nõustada, samuti suhelda Sotsiaalministeeriumi kui tugiisikuteenuse tellijaga ning kolmandate osapooltega (nt töötukassa, kool, lasteaed, kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja ja nii mõnigi teine ametiisik). Peale selle suhtlevad tugiisikuteenuse pakkujad kas otse või Sotsiaalministeeriumi vahendusel Politsei- ja Piirivalveametiga. Kui tekib teatud praktilisi probleeme, näiteks ei ole tugiisik saanud mõne aja vältel selle pere või isikuga kontakti, siis pöördub ta piirkonnakonstaabli poole. Seda tehakse näiteks siis, kui selgub, et selle pere lapsed ei käi koolis või lasteaias. Eeltoodust johtuvalt saab öelda, et tugiisikuteenuse osutamise raames on rahvusvahelise kaitse saaja ja tugiisiku kontakt regulaarne. Sellest tulenevalt on inimeste Eestist lahkumise aeg teada ning ütluste põhjal on teada ka see, kas isikud on planeerinud Eestisse tagasi tulla või mitte. Kuna tegemist on aga isikute ütlustega, saab lahkumise kohta kindlaid andmeid alles pärast 90-päevase perioodi lõppemist.

Kolmas küsimus: "Kui ei teata, millal nad Eestist lahkusid, siis mis alusel ja hetkel peatatakse neile määratud erinevate toetuste väljamaksmine?" Sotsiaalhoolekande seaduse alusel tuleb taotlus toimetulekutoetuse saamiseks esitada kohalikule omavalitsusele iga kuu. See tähendab, et kui inimene viibib väljaspool Eestit ega esita kohalikule omavalitsusele toimetulekutoetuse taotlust, siis ta toetust ka ei saa. Peretoetuste maksmise peatab Sotsiaalkindlustusamet siis, kui pere on 180-päevase perioodi jooksul viibinud väljaspool Eestit kauem kui 90 päeva. Selle alus on perekülvitiste seaduse § 9.

Perekülvitiste seaduse § 14 alusel on nendelt isikutelt võimalik peretoetust tagasi nõuda.

Sotsiaalministeeriumi andmetel praegu toetuste tagasinõudmise praktika puudub, kuna keegi ei ole veel ületanud 90-päevast eemalviibimise tähtaega. Nagu ka varem märgitud, on kõigile Euroopa Liidu rändekava alusel vastuvõetud rahvusvahelise kaitse saajatele välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse järgi määratud tugiisik. Tugiisikuteenuse osutamisel on rahvusvahelise kaitse saaja ja tugiisiku kontakt sagedane, mistõttu on inimese Eestist lahkumise aeg ka teada.

Neljas küsimus: "Kas alusetult väljamakstud summad ja neile tehtud kulutused (eluasemetoetus, koolitus, tugispetsialist, keeleõpe, tervisekindlustus jne) nõutakse nendelt isikutelt välja? Kui ei nõuta, siis mis põhjusel?" Rahvusvahelise kaitse saajatel on omad kohustused, mis on ka teistel Eesti alalistel elanikel. Teenuste osutamiseks tehtud kulutuste tagasinõudmine on sotsiaalseadustiku üldosa seaduse alusel võimalik juhul, kui isik on rikkunud talle hüvitise – olgu see rahaline toetus, teenus või asja või eseme kasutada andmine – andmisega seotud kohustusi. Isik on seejuures kohustatud esitama hüvitise andjale kõik teadaolevad tõesed ja täielikud andmed, dokumendid ja muud tõendid, mis on vajalikud hüvitise saamise õiguse või muu hüvitise andmiseks olulise asjaolu väljaselgitamiseks, teavitama hüvitise saamise õigust ja hüvitise andmist mõjutavatest asjaoludest ja nende asjaolude muutumisest, osalema aktiivselt talle hüvitise andmises ja kasutama talle hüvitisena antud vahendeid sihtotstarbeliselt. Ajal, kui rahvusvahelise kaitse saaja viibib väljaspool Eestit, ei tagata ega pakuta talle küsimuses nimetatud teenuseid ja toetusi. See tähendab, et vahetat kulu rahvusvahelise kaitse saajale

teenuse osutamisega ei kaasne.

Viies küsimus: "Kas kontrollitakse, millistes riikides Eestisse naasnud isikud on käinud? Kui ei kontrollita, siis mis põhjusel?" Kui esitatakse kaebus, näiteks tugiisikult, et isik on kodust lahkunud ja temaga ei ole keegi pikka aega kontakti saanud, siis on võimalik piirikontrolli infosüsteemis kontrollida, kas isik on ületanud Euroopa Liidu välispiiri. Võimalik on kontrollida ka reisijate nimekirju või teha kontaktkeskuse kaudu päringuid liikmesriikidesse, et tuvastada, milliste riikide välispiiri on see isik veel ületanud. Kontrolli tehakse vajaduspõhiselt, vaadates iga eemalviibija küsimust eraldi. Templeid isiku elamisloaga passi ei lööda.

Kuues küsimus: "Kui selgub, et nimetatud isikud on käinud riigis, kust nad on põgenenud väidetava tagakiusamise, ohu jne tõttu, siis on nad järelkult asüüli taotlemisel esitanud valeandmeid. Järelkult ei vasta nad rahvusvahelise kaitse saamise nõuetele. Kas neile antud pagulasstaatus, asüüliõigus ja elamisload tühistatakse, nagu tehakse teistes riikides? Kui ei tühistata, siis mis põhjusel?" Politsei- ja Piirivalveamet lähtub rahvusvahelise kaitse menetluses kehtivatest rahvusvahelistest ja Euroopa Liidu õigusaktidest ning riigisisestest õigusest. Juhul kui ilmnevad asjaolud, mis tingivad rahvusvahelise kaitse seisundi tühistamise, kehtetuks tunnistamise, lõpetamise või selle uuendamisest keeldumise Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi alusel (n-õ kvalifikatsioonitingimuste direktiivi teatud artiklid, nagu "Pagulasseisundi tühistamine, lõpetamine või selle uuendamisest keeldumine", "Täiendava kaitse seisundi tühistamine, lõpetamine või selle uuendamisest keeldumine") või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse alusel (teatud paragrahvid, nagu "Elamisloa kehtetuks tunnistamine", "Pagulasseisundi ja täiendava kaitse seisundi lõppemine", "Pagulasseisundi ja täiendava kaitse seisundi kehtetuks tunnistamine"), siis algatab Politsei- ja Piirivalveamet rahvusvahelise kaitse ja elamisloa tühistamise, kehtetuks tunnistamise või lõpetamise menetluse või keeldub rahvusvahelise kaitse pikendamise taotluse menetluses seda kaitset pikendama. Põhjendamatute pöördumiste riiki, kust isik põgenes väidetava tagakiusamise, ohu jne tõttu, on Euroopa ühise varjupaigasüsteemi reeglite kohaselt alus rahvusvahelise kaitse seisundi kehtetuks tunnistamiseks, lõpetamiseks või selle uuendamisest keeldumiseks. Samas tuleb arvestada iga juhtumi konkreetset sisu.

Viimane küsimus: "Kui paljudel Eestis rahvusvahelise kaitse saanud välismaalastel on pagulasõigus tühistatud või tühistamisel ja mis on olnud põhjuseks?" Eelmise küsimuse vastuses märgitud põhimõtet järgides – ehk kui esinevad välismaalase rahvusvahelist kaitset välistavad asjaolud –, on Politsei- ja Piirivalveamet rahvusvahelise kaitse ja elamisloa kehtetuks tunnistanud 2016. aastal kolmel korral ja 2017. aastal ühel korral. Kaitsemenetlus on aga konfidentsiaalne, seega avalikus vastuses aluseid, mille põhjal isikute kaitse ja elamisload on kehtetuks tunnistatud, kahjuks käsitleda ei saa. Aitäh!

19:44 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Teile on küsimusi. Esimesena Martin Helme, palun!

19:44 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud minister! Te siin pikalt selgitasite, et kui inimene läheb Eestist ära, siis meie selle üle arvet ei pea, kuskil seda ei fikseeri ning tugiisik saab sellest teada siis, kui inimene on tükk aega kadunud olnud. Aga kinnitage nüüd üle see, mida me niigi teame: me ju ei kontrolli nende inimeste saabumist teistesse Schengeni riikidesse. Enamik teisi Schengeni riikegi ei kontrolli inimeste saabumist näiteks Eestist. Eestis elamisloa saanud, ma ei tea, somaallane, kes läheb Soome, Rootsi või Saksamaale, ei pane ennast seal ju kusagil kirja. Isegi kui Saksamaa fikseerib tema sealviibimise, siis Eesti seda infot ei saa, kui ta seda eraldi ei küsi. On ju nii?

19:45 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Ühtepidi on, teistpidi ei ole. Siia maani on olnud meie süsteemi, ma arvan, suhteline kindlus see, et me oleme võtnud kohustuseks minimeerida n-õ teisest liikumist. Nii on aus teiste Euroopa Liidu liikmesriikide suhtes. Juhul kui näiteks tugiisik teatab, et ta ei ole oma n-õ klienti tükk aega näinud, siis jõuab see informatsioon ka politseisse. Kui me oleme tugiisiku kaudu saanud informatsiooni, et see inimene on rääkinud oma sugulastest ühel või teisel maal – informatsioon, mis seni on olnud, ei ole küll puudutanud Soomet, vaid Saksamaad –, siis me oleme selle informatsiooni sinna saatnud, et juhul, kui nad selle isiku tuvastavad, siis neil oleks vähemalt andmebaasis kirjas, et see inimene on pärit Eestist. Nii see ongi. Informatsioonivahetus liikmesriikide vahel käib. Jah, Schengeni ruumis tõesti, nagu ma ütlesin, ei ole võimalik inimest piiri peal tuvastada, kui ta välispiiri ei ületa, välja arvatud juhul, kui ta

kasutab õhutransporti, sest siis on võimalik teda tuvastada. Julgen teile öelda, et kuna see teise liikumise küsimus on Euroopas väga tõsiselt kõne all, siis selle vähendamiseks käivad läbirääkimised partnerriikidega, mis jätkuvad kindlasti ka Eesti eesistumise ajal. Kõne all on just PNR-i ehk reisijate paketi kasutamine ka näiteks liikmesriikidevahelises, Euroopa Liidu siseses bussi- ja rongiliikluses, et sedakaudu teisest liikumist tuvastada. Tõesti, praegu on võimalik seda teha ainult kompensatsioonimeetmete kaudu ehk juhukontrollide abil, mida aeg-ajalt piiril tehakse.

19:47 Aseesimees Taavi Rõivas

Mart Helme, palun!

19:47 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Ühesõnaga, me saime praegu teada, et paljudel puhkudel, võib-olla isegi enamikul puhkudel tuleb informatsioon selle kohta, et pagulane on Eestist tõenäoliselt lahkunud, tugiisikult. Sel juhul jääb muidugi täiesti arusaamatuks, mis hetkest alates hakkab see 90 päeva kehtima. Aga see on seotud Euroopa Liiduga ja sellega, et Euroopa Liidus puuduvad sisepiirid. Küsimus, mille mina esitan, on seotud hoopiski Euroopa Liidu väliste riikidega, n-ö kolmandate riikidega. Kuidas on korraldatud infovahetus nende riikidega, st kuidas me saame sealt info selle kohta, et sinna on saabunud keegi, kes on Eestist lahkunud? Jah, Ameerika Ühendriikidest ja võib-olla mõnest teisest sellisest riigist, millega meil on head ja tihedad kontaktid, on võimalik seda infot saada. Aga kui need inimesed lähevad Aasiasse, Aafrikasse, niisugustesse riikidesse, kus meil ei ole diplomaatilisi esindusi ja mille diplomaatilisi esindusi pole ka meil, siis kuidas on asi korraldatud?

19:48 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Te küsite väga õigel teemal. Kui me räägime nendest paljudest kolmandatest riikidest, kust pärineb seesama põgenikesurve, kusjuures tihtipeale on tegemist isikutega, kellel ei olegi mitte mingisugust õigust rahvusvahelist kaitset saada – ma pean silmas seda liikumist, mis praegu toimub Liibüast Itaalia suunal ja kus rahvusvahelist kaitset vajavaid inimesi on alla 10% –, siis see olukord ongi praegu väga keeruline. Euroopa Komisjoni üks algatustest, millega Eestil, sh siinkõnelejal, tuleb eesistumise ajal kõvasti vaeva näha, on see, et tuleb diplomaatiliste, majanduslike ja ka rahaliste meetmetega tõsiselt mõjutada neid kolmandaid riike, Aafrika riike, millega infovahetus on kehv. See on tõsiselt päevakorral, praegu kaalutakse, mil moel ja milliste riikidega on vaja see ette võtta. Kolmandatest riikidest rääkides võib veel öelda, et Eestis on olnud kaasuseid, kui inimene on lahkunud sinna riiki, mille kohta ta on väitnud, et teda kiusati seal taga, ja selle tõttu on pagulasstaatus ka ära võetud. Nii et informatsioon ikka liigub. Aga arvestades seda olukorda ja kohati olematuid riike – kui me räägime Liibüast, kus ei ole konkreetset riigivõimu ja kus Itaalia sisuliselt otsib endale praegu partnerit –, on meie roll selles, et aidata teistel liikmesriikidel kindlasti survestada Euroopa Liitu kui ikkagi maailma teist majandust, kui institutsiooni, ja ka komisjoni, et nende kolmandate riikide suhtes toimitaks solidaarsena. Me ei pea rääkima solidaarsusest ainult siis, kui me räägime mingist ümberpaigutamisest, me peame sellest rääkima ka siis, kui me räägime tagasisaatmisest, informatsiooni saamisest. Peab olema solidaarsus, Euroopa peab käituma ühtsena, et saaks neid kolmandaid riike mõjutada nii palju, et nad oleksid võimelised nii informatsiooni andma kui ka oma kodanikke tagasi võtma.

19:50 Aseesimees Taavi Rõivas

Uno Kaskpeit.

19:50 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Kui palju on neid isikuid, kes on olnud Eestist ära üle 90 päeva? Kas nende kohta on olemas nimekiri ja info, ka piiripunktides, et neid saaks kinni pidada või ka tagasi saata, kui nad piiripunkti saabuval, või saaks neid kinni pidada juba riigi sees? Kas andmebaasides on need nimekirjad olemas?

19:51 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Kindlasti, alates sellest hetkest, kui me saame tugiisikult teada, et inimene ei ole ennast pikemat aega näole andnud, me ootame ära need 90 päeva ja siis hakkame käituma rahvusvaheliste

kokkulepete kohaselt. See on seesama asi, et need inimesed saaksid kirja nendessesamadesse andmebaasidesse. Kui meile on teada, et inimene on läinud näiteks teise või kolmandasse Euroopa riiki, me hakkame andma nendele jõu- või õiguskaitseasutustele, kes selle valdkonna eest vastutavad, informatsiooni, et see inimene võib seal viibida ning ta on Eestis rahvusvahelise kaitse saanud. Kui 90 päeva saab täis, siis ta on seda korda rikkunud ja tema suhtes saab kasutada ka teisi meetmeid. Kui me räägime sellest, mis hetkest see 90 päeva jooksmas hakkab, siis võib öelda, et kontaktisiku ütlused on üheks aluseks. Kaitse saanud isik võib need ütlused mingisuguste faktidega ümber lükata, aga seda on väga raske teha, kui teda pole seal piirkonnas nähtud 90 päeva ja tugiisik, kes peab temaga iga nädal vähemalt ühe korra suhtlema, ei ole teda näinud, ta ei ole telefonile vastanud ning tema pereliikmeid pole kuskil näha olnud. Ma tuletan meelde, et enamik Eestis rahvusvahelise kaitse saanud inimesi on siin koos pereliikmetega, koos lastega. Peita lapsed ära nii, et nad ei käi koolis ega lasteaias, on väga raske. Tegelikult ei tuvastata neid 90 päeva mitte ainult mingite templite järgi, vaid faktilisi asjaolusid hinnates.

19:53 Aseesimees Taavi Rõivas

Henn Põlluaas.

19:53 Henn Põlluaas

Aitäh! Praegu on selline olukord, et üle Vahemere on tulnud juba palju rohkem immigrante kui eelmisel aastal. Rahvusvahelised organisatsioonid, keda süüdistatakse, muuseas, inimsugeldajate raha eest tegutsemises, Euroopa sõjaline missioon EUNAVFOR Med/Sophia ja ka Frontex toovad neid tuhandete kaupa üle mere. Itaalias võtavad neid vastu põgenikelaagrid, mis on maffia mahitatud ja kus teenitakse musta raha. Me ei tea, kuhu ja kui kõrgele see must raha Euroopas edasi liigub. Ühesõnaga, olukord on täiesti lootusetu. Nende inimeste tausta ei ole võimalik kindlaks teha. Millisena te näete meie tulevast olukorda, seda enam, et Euroopa Komisjon püüab ikkagi läbi suruda sundkvoote ja karistada riike, kes nendest keelduvad?

19:54 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! See eeldaks juba eraldi pikka arutelu. Ütlen teile lühidalt: Euroopa Komisjon on täpselt samuti mõistnud, et Euroopa ühtsuse hoidmiseks ei ole võimalik käituda sel moel, et hääletuste abil pannakse peale mingisugused kvoodid. Ma ei näe enam seda varianti ja seda teemat ei ole ka laual. Me räägime nüüd Euroopas solidaarsusest, nagu ma enne mainisin, teises plaanis, me räägime sellest, kuidas me loome solidaarse tagasisaatmispoliitika. Ka Itaalia teeb mulle muret. Kahjuks ei ole me Itaaliaga siinamaani kokkuleppele jõudnud. Me ei ole Itaaliast ümber paigutanud mitte ühtegi põgenikku, sest me ei ole saanud sealt n-ö võimalike kandidaatide toimikuid ja meie inimestel, spetsialistidel, pole lastud hinnata, kas need inimesed on pärit sealt, kust nad väidavad end pärit olevat – ka selleks on olemas oma meetodid –, ja kas nad ikka vajavad rahvusvahelist kaitset. Seetõttu ei ole me sealt inimesi vastu võtnud.

Jah, ma julgen teiega ühte meelt olla selles, et kevade ja suve tulekuga on Vahemerel see tegevus jälle hoogustunud. Küll on selge, et see ei ole selline pagulaskriis, nagu oli kaks aastat tagasi. Praegu tuleb Liibüa poolt kes iganes, sellest ei ole vaja saladust teha. Need inimesed on pärit Bangladeshist Sri Lankani, neil ei ole Lähis-Ida ja isegi Põhja-Aafrikaga mingit pistmist. Oluline on see, kui kiiresti suudab näiteks Frontex hakata täitma oma uut mandaati, mis tähendab seda, et ta ei pea mitte lihtsalt merelt neid inimesi päästma. Ükski normaalse, tsiviliseeritud riigi piirivalvur ega õiguskaitseorgan ei saaks ju pealt vaadata, kui need paadid põhja lähevad. Aga on vaja, et toimiks ka nende isikute kiire ja efektiivne tagasisaatmine. Eesti on küll väike, aga meie tagasisaatmise efektiivsuse protsent on kõvasti üle 90%, Saksamaal on see kahjuks 20% juures. See näitab, et Euroopa riikidel on üksteiselt palju õppida. Esiteks tuleb teha väga suured ja kiired reformid näiteks üksteise tehtud tagasisaatmisotsuste tunnustamises. Frontex on juba natukene hakanud korraldama tagasisaatmislenne inimeste jaoks, kellel ei ole üldse põhjust rahvusvahelist kaitset saada. On vaja, et seal oleks süsteem taga. See on ainuke võimalus mõjutada kolmandate riikide inimesi ja võtta neilt ära mõttetutu lootus, et nad on siin alati avasüli oodatud. See ei ole niimoodi.

19:57 Aseesimees Taavi Rõivas

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh arupärimisele vastajale! Ma palun kõnetooli arupärijate nimel Martin Helme. Kolm minutit lisaaega.

19:57 Martin Helme

Härä asespäiker! Lugupeetud kolleegid! Alustan sellest, mida me siin just kuulsime. Kaks aastat või natuke rohkem kui kaks aastat tagasi, kui immigratsioonikriis puhkes, ütles meie erakond: need ei ole pagulased, need on majandusmigrandid, nad saavad Euroopasse illegaalselt, see on inimkaubandus, mida mahitab maffia ja korrumppeerunud politsei, välispiirid on vaja kinni saada, need, kellel ei ole alust siia tulla või siin olla, tuleb tagasi saata. Siis lubati, et saadame kõik tagasi, kellel ei ole alust siin viibida, protsessime ära ja saadame tagasi. Nüüd on kaks ja pool aastat mööda läinud ja mitte midagi ei ole tehtud. Frontex tegeleb illegaalse piiriületuse massilise ja maksumaksja toetatud mahitamisega. Frontex võtab neid paate Liibüa rannikul sleppi ja toob Euroopasse, selle asemel et neid tagasi pukseerida. Meile räägitakse Frontexist. Esiteks on juba see nimi naeruväärne, see on täiesti orwellilik nimi. Kui keegi räägib, et Frontex on olukorra lahendus, siis tegelikult ei ole. Frontex on osa probleemist, mitte selle probleemi lahendus.

Absoluutselt ei kannata kriitikat siseministri jutt, kuidas teised riigid peavad arvestust selle üle, millal keegi on Eestist ära läinud. Esiteks, nad ei pea seda. Euroopasse on paari viimase aasta jooksul saanud 3 miljonit immigranti, kellest suur osa ei ole legaalsed, neil pole üldse mingeid dokumente. Jah, osal on tempel kuskil piiri peal passi löödud, seda tegid eriti usinasti Saksamaa ja Rootsi, löödi suvalisele paberile tempel peale, küsiti pangaarvet ja hakati raha üle kandma. Rohkem ei ole neid inimesi nähtud ja neist ei teata mitte midagi, ei teata, kus nad on ja millega tegelevad, kas nad läksid Süüriasse sõdima või Somaaliasse sugulaste juurde tagasi. Keegi seda ei tea. Raha kantakse küll üle. Keegi ei pea mitte mingit arvestust, ka Eesti ei pea mingit arvestust. See jutt, mis praegu siin kõlas, tõi selle ilusasti välja. Tugiisikud avastavad mingil hetkel, et neid inimesi enam siin ei ole. Aga kui meil on ette nähtud 90 päeva, mis päevast see periood siis algab, esmaspäevast või neljapäevast? Seal on seaduse mõttes suur vahe. Meie ei pea arvestust. Mis on siis lahendus, kui teised rikuvad seadusi? Hakkame korralikke kodanikke rohkem kontrollima, hakkame bussi- ja rongiliiklejate kohta andmeid korjama ja vastastikku vahetama, teeme suure venna veel suuremaks, sest meil on vaja mahitada maffiat ja illegaalset immigratsiooni. See ei ole hea lahendus, see ei ole mitte hea lahendus!

Täiesti arusaamatu on see jutt, et hakkame neid asju veel rohkem keskselt haldama. Mingisugust kesket haldust ei ole. Kui me oleme midagi immigratsioonikriisist õppinud, siis see on see, et Euroopa Liit kahmab endale kogu aeg võimu juurde ega ole võimeline tegema sellega mitte midagi muud kui kõik asjad tuksi keerama. Seda me oleme küll näinud: nõutakse rohkem võimu, et saaks kuidagigi midagigi lahendada, aga selle võimuga tehakse asju – olgu see euroraha, immigratsioon või panganduskriis – ainult halvemaks. Tegelik lahendus, nagu me kõik teame, me ütleme selle veel kord välja, on see, et Eesti kvoot peab olema null. Neid inimesi ei ole siia vaja. See ei ole meie probleem. Meil ei ole vaja kuskilt keskselt ettekirjutatud hulka inimesi, keda me peame hakkama siin kuidagi majandama. Neil ei ole tegelikult alust siia tulemiseks, neil ei ole alust siin viibimiseks ja meil ei ole vaja neile peale maksta. Kui nad on siit ära läinud, siis tuleks kasutada kõiki meie seaduses olevaid võimalusi – ja neid võimalusi on palju –, et nad ei saaks siia enam kunagi tagasi tulla. See on meie suurepärane võimalus mitte minna kaasa komisjoni poolt meile jõuga pähe määratud variantidega, et me peaksime neid inimesi veel rohkem vastu võtma ja silma kinni pigistama, nii et see must mass, mis on juba jõudnud Euroopasse, ja veel suurem must mass, mis iga päev siia juurde pressib, oleks ka meile siia laiali pihustatud. Seda ei ole vaja. See, et hulk inimesi siit ära läheb, ei ole lohutus. Me kõik oleme kuulnud neid propagandahüüatusi, et näete, konservatiivid tekitasid paanikat, aga neid inimesi ei olegi nii palju ja need, kes siia tulid, läksid ka minema. Vaatame ikka asju perspektiivis. Aafrika rahvaarv kasvab sajandi lõpuks 4 miljardi peale. Euroopa rahvaarv püsib enam-vähem poole miljardi peal, tegelikult see tasapisi väheneb. See vähenemine on aeglane ainult selle tõttu, et Euroopas on juba palju moslemeid, kes on väga viljakad. Siin ei ole tegemist lühiajalise murega, mille kohta me saaksime paar kuud peale kriisi puhkemist raporteerida, et näete, asi polnudki nii hull. On ikka küll hull. Ei ole vaja peita pead jätkuvalt liiva alla ja elada mingisuguses fantaasiamaailmas, väites, et sakslased teavad paremini. Sakslased ei tea mitte midagi! Sakslaste siseluure või riikliku julgeoleku asutused ütlevad, et neil on umbes 6000 terroristi – umbes! –, kes on käinud Süürias harjutamas ja kes ihuvad Euroopale mõeldes nuga. Niipalju me siis teame. Kas nad seda infot meiega jagavad? Ainult siis, kui me seda

küsi. Aga mida me neilt küsi? Me peame teadma inimest, kellelt küsida. See on täielik iba, mida me peame kogu aeg taluma selle immigratsioonilooga seoses. Siin on ainult üks asi, mida tuleks teha. Eestis tuleks taastada korralik piirikontroll ja piiri valvamine. Mitte ainult idapiir ei pea olema valvatud, vaid ka meie sadamad, sest põhiosa nendest immigrantidest tuleb meile laevaga Soomest ja Rootsist. Aitäh!

20:04 Aseesimees Taavi Rõivas

Järgmisena palun kõnetooli Henn Põlluaasa.

20:04 Henn Põlluaas

Meile korrutatakse pidevalt, et mis te paanitse, tegemist on ainult umbes 550 inimesega, miks te levitate hirmu ja miks te ässitate inimesi üles. Tegelikult me teame ju suurepäraselt, et see on alles algus. Nagu eelkõneleja rääkis, praegu on Aafrikas 1 miljard inimest, sajandi lõpuks aga 4 miljardit. Juba praegu on maailmas ligi 100 miljonit immigranti, pagulast või põgenikku, kuidas soovite, kellest väga suur osa on Euroopa piiride taga. Euroopa piirid on endiselt avatud. Frontex ja Euroopa sõjaline missioon Sophia tegutsevad tegelikult otseselt inimsugeldajate huvides, nad osutavad nendele transporditeenust, kusjuures tasuta. Peale selle on mitu humanitaarorganisatsiooni, kellest osa teeb seda tööd ilmselt missioonitundest, aga suur osa neist teeb seda täpselt sellesama inimsugeldajate raha eest: nad toovad inimesi Aafrika rannikult Euroopasse, sadu kilomeetreid üle Vahemere, selle asemel et viia nad tagasi lähimasse sadamasse. Kui me küsime, miks seda tehakse, siis valetatakse. Tavaliselt öeldakse, et Liibüas ei ole valitsust, Liibüaga puuduvad lepingud, sinna ei saa neid tagasi viia. See on ääretult mannetu ja küüniline vale. 1982. aasta ÜRO mereõiguse konventsioon kohustab tõesti merehädalisi aitama ja neid päästma, aga samas annab see kõikidele laevadele, ükskõik kas tsiviil- või sõjalaevadele õiguse siseneda teise riigi territoriaalvetesse ja sadamatesse rahumeelsel eesmärgil ning merehädaliste päästmiseks ja kaitsmiseks, nende kaldale toomiseks. Tegelikult ei ole vaja mitte ühtegi lepingut Liibüaga ega mitte ühegi teise Vahemere lõunaranniku riigiga, tuleb lihtsalt täita olemasolevaid rahvusvahelisi seadusi ja konventsioone. Olin eelmise nädala lõpul Eesti delegatsiooni liikmena Soomes Vahemere Liidu Parlamentaarse Assamblee istungil. Seal tekkis huvitav diskussioon. Lõunakalda riigid soovisid, et igal pool, kus räägitakse immigratsioonist, mainitaks ära, et tegemist on illegaalse, ebaseadusliku immigratsiooniga, mille vastu tuleb kõikide vahenditega seista. Mis te arvate, kes olid selle vastu? Miks seda ettepanekut vastu ei võetud? Vastu olid Euroopa Liidu delegatsioon ja mitmed Euroopa Liidu riigid Itaaliaga eesotsas. Nii et tegelikult on probleem hoopis selles, et koos illegaalsete immigrantidega liigub illegaalne raha. See on kasulik. Isegi kui see raha ei ole illegaalne, on ta kasulik nendele abiorganisatsioonidele ja isikutele, kes tegelevad nende isikutega eri maades, kaasa arvatud Eestis. See on äri, sellega teenitakse raha, sinna on segatud nii nõustajad kui ka igasugused juriidilise abi andjad, kes aitavad nendel abisaajatel Eesti riigi vastu kohut käia. Me näeme, mida kõike on see mujal maailmas kaasa toonud. Miks peaks Eesti olema see, kes ei võta millestki õppust ja laseb kõige mustemal stsenaariumil meie enda kodus käiku minna? Eesti kvoot peaks olema null ja me peaksime need mängud ära lõpetama. Aitäh!

20:09 Aseesimees Taavi Rõivas

Kõnesoovid on lõppenud. Lõpetan seitsmenda arupärimise käsitlemise.

8. 20:09 Arupärimine tundmatute haudade seadusvastase kaevamise kohta PPA töötajate poolt (nr 341)

20:09 Aseesimees Taavi Rõivas

Kaheksanda arupärimise esitasid Riigikogu liikmed Eerik-Niiles Kross, Igor Gräzin, Keit Pentus-Rosimannus, Johannes Kert, Ants Laaneots ja Madis Milling 23. märtsil. See käsitleb tundmatute haudade seadusvastast kaevamist PPA töötajate poolt. Arupärimise number on 341. Palun arupärijate nimel kõnetooli Eerik-Niiles Krossi. Ole hea!

20:10 Eerik-Niiles Kross

Hea juhataja! Head kolleegid! Päris tore on siin daamidega vestelda. See arupärimine puudutab juhtumeid, mida Eestis on tulnud ette kahjuks suhteliselt sageli: kaevetöödel leitakse luustikud, kaevaja pöördub politseisse, politsei tuleb kohale, kaevab ise need luustikud välja ja viib Tallinnasse ekspertiisi. Selliste olukordade kohta on olemas kaks seadust. Muinsuskaitseseaduse järgi tuleb sellisel puhul kaevetööd peatada ja informeerida Muinsuskaitseametit, kust tullakse kohale ja hinnatakse ära, kas tegemist on muinsusväärtusega. Kui selgub, et tegemist on sõjahauaga ehk teise maailmasõja aegse hauaga, siis seda katab sõjahaudade kaitse seadus, mis üldse politseid ei maini ja mille järgi peaks otsustama, kas need luustikud ekshumeeritakse. On olnud mitu juhtumit, kui luustikud on sattunud politsei kaudu kõigepealt kohtuekspertiisi laborisse ja alles hiljem on avastatud, et tegemist on olnud sõjahaudadega, ning isegi on tuvastatud need surnud isikud, kes on siis ka pidulikult ümber maetud. Selle arupärimise ajendas üks hiljutine juhtum Haljala vallas, kus samamoodi leiti kaevetööde käigus seitse luustikku. Politseinikud saatsid need kohtuekspertiisi laborisse. Selgus, et ikkagi ei ole võimalik öelda muud, kui et tegemist on seitsme isikuga, mis on arusaadav, sest leiukontekst läheb sellistel puhkudel täielikult kaduma. Siis sekkus Kaitsepolitseiamet, prooviti uurida, kas tegemist võiks olla metsavendadega. Midagi ei tuvastatud. Lõpuks, kui muinsuskaitse jaole jõudis, selgus, et luustikel on peal rohelised plekid, mis näitab, et ilmselt on hauas olnud pronksehted. Siis oli ilmselge, et tegemist on muinasaegsete luustikega. Kuna need luustikud olid kilekottidega Tallinnasse saadetud, ei olnud leiukontekstist, tekstiilidest või muudest sellistest asjadest kahjuks enam midagi alles. See on korvamatu kahju. Nüüd ei suudeta enam isegi täpselt tuvastada seda kohta, kust need luustikud leiti. Nüüd otsib muinsuskaitse seda võimalikku kalmekohta.

Aga meie arupärimine on tegelikult, ütleme, selline positiivselt hõlmav. Me tahtsime lihtsalt sellele probleemile tähelepanu juhtida. Me ei süüdista politseid milleski ja me mõistame nende soovi võimalikke kuritegusid uurida. Me lihtsalt loodame, et Siseministeerium on selle probleemi teadvustanud. Üsna lihtsa väljaõppe või õppepäevade ja infovahetuse abil peaks saama selle lahendatud. Siseministril on olnud üsna pikalt aega selle probleemi peale mõelda ja me kuulame hea meelega, mis tal öelda on. Aitäh!

20:13 Aseesimees Taavi Rõivas

Nüüd ongi siseminister Andres Anveltil võimalus arupärimisele vastata. Palun!

20:14 Siseminister Andres Anvelt

Härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kõigepealt tänan ma selle arupärimise esitajaid, tõsiselt! Siseministrina tihtipeale selliseid väga olulisi telgitaguseid ei näe ega teagi, et midagi niisugust juhtub. Hea koolivend, tänan sind! Tookord, kui sa mulle helistasid, võtsin ma kohe politseiga ühendust. Nüüd vastan ma järjest küsimustele, aga etteruttavalt tahan öelda, et ma olen siseministrina andnud PPA-le suunise, et see küsimus tuleks koos Muinsuskaitseametiga uuesti läbi arutada.

Aga esimene küsimus: "Mida on Siseministeerium ette võtnud probleemi lahendamiseks?"

Siseministeeriumi otseses pädevuses on hinnata politsei töö otstarbekust ja õiguspärasust ning suunata arengukavade, sh strateegiliste arengukavade kaudu asutuse tegevust. See on üldteada printsiip.

Otseselt igapäevatöö korraldamise ning suhtluse eest teiste asutuste ja ühingutega vastutavad muidugi Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor ja tema volitatud ametnikud. Kuid sellest olenemata oleme andnud PPA-le suunise seda teemat teadvustada ja arvestada ning arutada see läbi Muinsuskaitseameti ja EKEI ehk Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi esindajatega, et täpsustada koostööd tundmatute haudade ja luustike leidmise korral ning teha selgeks kitsaskohad ja võimalikud lahendused.

Teine küsimus: "Milline on Teie hinnangul politsei koostöö Muinsuskaitseametiga?" Üldiselt võib seda koostööd hinnata rahuldavaks, isegi heaks. 19. jaanuaril 2016 sõlmiti Muinsuskaitseameti ja PPA vahel üksikasjalik koostööleping. Lepingu sõlmimise initsiaator oli Muinsuskaitseamet. See on ka mõistetav, kuna politsei põhiülesanne on siiski süütegusid ennetada, tõkestada ning avalikku korda tagada. Nimelt, koostöölepinguga reguleeriti peamiselt seda, kuidas teha koostööd Muinsuskaitseameti tõstatatud teemadega tegelemisel. Kuna koostöölepingu ettevalmistamise käigus kõnealust probleemi spetsiifiliselt ei tõstatatud, siis otseselt luustike leidmisega seonduvaid tegevusi lepingus käsitletud ei ole. Küll ei piira olemasolev leping kindlasti seda, et tundmatute haudade puhul võiks koostöö olla parem. Kui vaja, siis saab lepingut ka täiendada. Pärast koostöölepingu sõlmimist koostas Muinsuskaitseamet koolitusmaterjali, mille alusel tehti 2016. aastal kolm koolitust, kus osales umbes 70 politseiametnikku. Jällegi, ma tahan öelda, on hea, et see probleem on tõstatatud, sest me koos

Muinsuskaitseametiga käsitlesime lepingus näiteks sukeldumisi ja selliseid asju, aga lihtsatest haudadest, mida Eestis on meie geograafilise asukoha tõttu ajaloo jooksul kindlasti palju tekkinud, ei olnud me rääkinud. Nüüd on seda tehtud.

Kolmas küsimus: "Millises mahus kaasatakse Muinsuskaitseameti eksperte skelettide kaevamisel?" Muidugi on politsei valmis kaasama, kui sündmuskoht seda nõuab, Muinsuskaitseameti spetsialiste. Aga siin on kindlasti see eeldus, et nad peavad vajaduse korral olema võimelised reageerima ööpäev läbi. Nagu ka hea arupärija ütles, tihtipeale ei olegi ju silma järgi võimalik tuvastada, kas miski on mitusada aastat või näiteks 50 aastat vana. See oleneb pinnasest ja kogu sellest keskkonnast, kus see luustik on olnud. Tõesti, sellisel juhul on vaja operatiivselt reageerida, muidu kannatab politseitöö operatiivsus. Üks punkt, mille peale Politsei- ja Piirivalveamet peab mõtlema, on see, kuidas tulevikus selliseid olukordi paremini lahendada.

Neljas küsimus: "Kui põhjalikud on juhendid, mille põhjal politsei teeb otsuse, millal kaasata Muinsuskaitseametit?" Politsei juhindub oma tegevuses eelkõige seadustest. Politsei ja piirivalve seaduse § 3 lõike 1 järgi on politsei ülesanne avaliku korra kaitse, mille alla liigitatakse ka tundmatute isikute surnukehade tuvastamine ning süütegude menetlemine seaduses sätestatud alustel ja korras. Eraldiseisvat juhendit Muinsuskaitseameti kaasamiseks seni kehtestatud ei ole. See on jällegi üks teema, mida peaks arutama. Kriminaalmenetluse seadustiku § 6 sätestab kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõtte, millest tulenevalt on uurimisasutused ja prokuratuur kuriteo asjaolude ilmnemisel kohustatud toimetama kriminaalmenetlust, kui puuduvad kriminaalmenetlust välistavad asjaolud või alused kriminaalmenetlus lõpetada. Jah, juhul, kui leitakse luustik – ütlen seda oma isiklikust kogemusest – ja sel on näha mingisugused jäljed võimalikust kuriteost, näiteks on kolp purustatud või on seal mingi muu iseloomulik tegur, siis on selge, et sisuliselt algab menetluse kohe, alates sündmuskoha vaatlusest, mis on esimene uurimistoiming. Nii on öeldud ka minu vastuses. Kui inimluude leidmise korral on alust arvata, et tegemist on kuriteoga, siis alustab politsei menetlust kohe ning määrab luude kuuluvuse tuvastamiseks, sh ka selle tuvastamiseks, kas need kuuluvad inimesele, ning nende luude vanuse ning surma võimaliku põhjuse kindlaksmääramiseks kohtuanthropoloogia ekspertiisi, mis on meditsiinilise kriminalistika ekspertiisi üks alaliike. Kuriteole viitavate asjaolude puudumise korral algatatakse haldusmenetlus, mille raames määratakse samuti seesama ekspertiis. See tehakse sel juhul, kui ei ole alust arvata, et võib olla seost vägivallaga. Kahjuks juhtub meil tihtipeale seda, et leitakse kadunud inimese luustik. Mõni vanem inimene on läinud metsa ja on vahel aastateks kaduma jäänud, ka selliste inimeste luustikke on leitud. Kui sündmuskohal on näiteks luustiku paiknemise järgi näha, et tegu võib olla loomuliku surmaga, näiteks külmumissurmaga või mis iganes, siis toimubki haldusmenetlus. Kui juba luude vaatlusel selgub või EKEI-s avastatakse midagi kuriteole viitavat, näiteks leitakse mõnelt ribilt terariista jälgi, siis on alust arvata, et võib olla vaja kriminaalmenetlust.

Nüüd lähen selle konkreetse Haljala valla kaasuse juurde. Kõnealuse juhtumi puhul alustati 4. juulil 2016. aastal Rakvere politseijaoskonnas haldusmenetlust, sest 29. juunil oli Lääne-Virumaal Haljala vallas Vanamõisa külas Halver Puit OÜ territooriumilt asfalteeritud platsi alt ühe meetri sügavuselt mullast leitud vähemalt kahe inimese luud ning luude fragmendid. Määrati ekspertiis. EKEI koostatud meditsiinilise kriminalistika ekspertiisi aktis toodud eksperdiarvamuse kohaselt kuuluvad ekspertiisiks esitatud luud ja luude fragmendid vähemalt seitsmele inimesele. Skeleteerumise ja luude fragmenteerumise tõttu ei ole tundmatute isikute surma põhjust kohtumeditiinilise metoodikaga võimalik kindlaks määrata. Kuna luud olid pehmetest kudetest vabad, siis ei ole ka isikute surmaaeg täpselt kindlaks määratud. Visuaalse vaatluse järgi, arvestades luude säilimise astet, ei ole välistatud, et tundmatute isikute surm võis saabuda 25–75 aastat enne lahangut. Minule teadaolevalt puudus alus oletada, et isikute surm oleks saanud kuriteo tagajärjel. Kriminaalmenetlust ei algatatud. Luude fragmentide leidmise kohas ei viidanud ükski asjaolu sellele, et tegemist võis olla arheoloogilise matmispaiga või sõjahauaga. Kaitsepolitseiametile on edastatud viidatud haldustoimiku koopia. Muinsuskaitseamet esitas PPA-le selgitustaotluse ja Muinsuskaitseametile anti eeltoodud selgitused. Kindlasti andis see juhtum küllalt õppematerjali, selleks et tulevikus saaks selliseid olukordi vähendada või üldse ära hoida.

Viimane küsimus: "Võrreldes Muinsuskaitseameti ekspertidega, kui põhjaliku koolituse saavad politseinikud ajalooliselt oluliste haudade äratundmiseks ja skelettide kaevetöös?" Siin nõustun ma arupärimises toodud seisukohaga, et ega politseilt ei saagi nõuda eriteadmiste omandamist stratigraafias, luude säilimise kohta erinevates keskkondades jne. Eraldi sellist koolitust ei ole ette

nähtud, aga see ei tähenda, et koostöö arendamise käigus ei võiks tekkida tunnetus, et see on vajalik. Võiks plaanida kas või politseinike koolitusi, et nad iseloomulikes tingimustes või olukordades saaksid aru, kas on vaja kaasata näiteks muinsuskaitseeksperdi. Ongi minu poolt kõik. Vastan küsimustele, kui neid on. Aitäh!

20:23 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Tõepoolest on küsimusi. Esimesena Krista Aru, palun!

20:24 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Tänuväärset vara ja kiiresti hakkasite selle probleemiga tegelema. Te märkisite ka õigesti, et ega ei saagi eeldada, et politseiametnikud peaksid oskama leitud säilmeid eksperdina hinnata. Teatavasti valmistatakse ette uut muinsuskaitseseadust. Kas te peate vajalikuks, et selles seaduses fikseeritaks selgemini seesama ekspertide kaasamine, nii et nad kutsutaks kohale õigel ajal, või on see teie arvates reguleeritav heas koostöövaimus koostöölepingu kaudu? Kas te näete siin vähemalt arutluskohta?

20:24 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! See on väga hea küsimus. Tegelikult arvan ma nii ühte kui ka teist. Selleks et hinnata, kas midagi on seadustesse juurde vaja, tuleb kõigepealt hinnata, mis meil seadustes olemas on. Mispärast tekivad sellised kahetsusväärased juhtumid, nagu oli see Haljala juhtum? Kas seda oleks olnud võimalik ära hoida koostöölepinguga? See koostööleping, mis mul siin ees on, on vägagi üksikasjalik, see on kolmel lehel ja selle allkirjastasid peadirektorid Siim Raie ja Elmar Vaher mõni aasta tagasi. Otseselt sellistest juhtumitest siin ei räägita. Väga palju räägitakse näiteks veealustest mälestistest, sukeldumisest ja kõigest muust sellisest. See võimaldab mulle sellist ajaloolist tõlgendust, et sel ajal, kui seda lepingut tehti, oli arvatavasti mingi probleem veealuste mälestistega, ja seepärast see teema pandigi lepingusse sisse. Ma tahan öelda, et on olemas kontaktisikud, kes peaksid vajaduse korral reageerima. Rõhutan veel kord, et nüüd on tõhetk käes, mina olen suunise andnud. Tuleb analüüsida ja vaadata, kas on vaja midagi reguleerida seaduse tasandil või tuleb arvestada seda, et elu on pidevas muutumises ja sellised koostöölepinguvormid on seetõttu paremad. Hetkel jään ma vastuse võlgu, sellega peavad tegelema selle valdkonna spetsialistid mõlemast ametist. Politseiuurija peab seda vaatama menetluslikust seisukohast. Kui ta teeb vea, võib uurimine hakata venima. Ma pean silmas seda, et algul võidakse arvata, et luustikul on muinsuskaitseväärus, kuid tegelikult on see hoopis, ma ei tea, allilimategelane, kes on paar aastat tagasi kaduma läinud. Aga aeg läheb. Lahenduste kirjeldamisel ja leidmisel usaldaksin mina spetsialiste.

20:27 Aseesimees Taavi Rõivas

Eerik-Niiles Kross, palun!

20:27 Eerik-Niiles Kross

Aitäh! Vastus jättis positiivse mulje. On tore, et probleemiga tegeldakse ja on ka aru saadud, et probleem on tegelikult olemas. Praeguse valitsuse puhul on mõnikord olnud vastupidi. Nii et see vastus oli meeldiv. Muide, vestlesin natukese aja eest Muinsuskaitseametiga. Väidetavalt on vahepealsel ajal Viljandimaal jälle üks sarnane juhtum olnud.

Üritan nüüd kiiresti kaks küsimust esitada. Esiteks, te siin tsiteerisite midagi, kas see oli mingisugune menetlusseadus või juhend, kus oli politsei tegevust kirjeldatud. Kas selles ei võiks olla mingi punkt selle kohta, et ka politseil tuleb Muinsuskaitseametit informeerida kaevetöödel leitud skelettidest, kui kaevaja seda ei tee? Teiseks, kas on juhtumisi mingit statistikat, kui palju neid juhtumeid üldse aastas on? Kui seda juhtub iga päev, siis on ilmselge, et Muinsuskaitseamet ei jõua nende kõigiga tegeleda, aga kui seda juhtub, ma ei tea, kord kuus, siis ...

20:28 Siseminister Andres Anvelt

Sellele küsimusele jään ma vastuse võlgu. Ma võin teile ammutada seda informatsiooni, kui palju on selliseid juhtumeid olnud näiteks aasta jooksul, see ei ole üldse keeruline. Mis puudutab korda, kuhu midagi sisse kirjutada, siis ma tahan rõhutada, et kriminaalmenetluse seadustik, mida ma tsiteerisin,

sätestab kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõtte, millest tulenevalt on uurimisasutus ja prokuratuur kuriteo asjaolude ilmnemisel kohustatud toimetama kriminaalmenetlust. Võib-olla olen ma kriminaalmenetluse seadustiku vastu lingvistiliselt kriitiline, aga see on väga kuiv seadus ega saagi rääkida sellistest nüanssidest. Ta paneb politseile kohustuse, et kui on olemas kuriteo tunnused, siis hakka menetlema, ei tohi aega raisata.

Kui me räägime kõikvõimalikest kohustustest, mis politseil on nende menetluste juures, s.o avaliku korra tagamisel ja näiteks ka tundmatute isikute ja surnute tuvastamisel, siis võin öelda, et need on kirjas politsei ja piirivalve seaduses. Jah, see võib vabalt olla üks koht, kuhu selle võiks kirja panna. Kuigi mulle tundub pigem – see on minu väga subjektiivne arvamus –, et selliseid asju on parem reguleerida üksteise ekspertide kaasamise kaudu, pannes selle kirja näiteks halduskoostöö lepingutesse. Elu on väga muutuv: kui seadusesse kirjutatakse midagi sisse, aga elulised asjaolud muutuvad ja lähevad natuke teistmoodi, siis seadus enam nendele ei vasta. Aga jällegi, mina usaldaksin siin spetsialiste. Selle arvu kohta, kui palju neid menetlusi on olnud, ja vajaduse korral ka selle kohta, milliseid tegevusi politsei siseministri suunise alusel planeerib ja alustab, olen ma hea meelega valmis teile lisainfot saatma.

20:30 Aseesimees Taavi Rõivas

Kas on veel küsimusi? Ei ole. Sel juhul suur aitäh arupärimisele vastajale! Kas soovitakse läbirääkimisi avada? Ei soovita. Sel juhul on kaheksanda arupärimise käsitlemine lõpetatud.

9. 20:31 Vaba mikrofoni

20:31 Aseesimees Taavi Rõivas

Nüüd on taas kord meeldiv võimalus peale haamrilööki registreerida ennast vabas mikrofonis sõnavõtjaks. Nii nagu viimastel nädalatel on olnud tavaks, jääb see võimalus tulevasteks nädalateks. Suur aitäh kõigile! Täna istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 20.31.